

گزارش فاز مطالعاتی راه اندازی اندیسکده بانوان

مجموعه: زهرانتی زاده

جهاد دانشگاهی واحد الزمراء (س)

تابستان ۱۴۰۰

گزارش فاز مطالعاتی راه اندازی اندیسکده بانوان

مجموعه: زهرانتی زاده

جهاد دانشگاهی واحد الزمراء (س)

تابستان ۱۴۰۰

جدول همکاران طرح

ردیف	نام و نام خانوادگی	تحصیلات	سمت در طرح
۱	دکتر زهرا نقی زاده	دکتری مدیریت آموزش عالی	مجری پروژه
۲	دکتر مهدی فیض	دکتری مدیریت آموزش عالی	مشاور طرح
۳	دکتر مهشید منزوی	دکتری جامعه‌شناسی	مشاور طرح
۴	ریحانه شاه‌ولی	دکتری جامعه‌شناسی	همکار اصلی
۶	بهرنگ ضابطیان	دکتری جامعه‌شناسی	همکار
۷	مهسا تیزچنگ	دکتری جامعه‌شناسی	همکار

فهرست

۶	فصل اول: کلیات.....
۱۶	فصل دوم: پیشینه تجربی و مبانی نظری.....
۶۸	فصل سوم: روش تحقیق.....
۷۴	فصل چهارم: یافته‌های پژوهش.....
۱۱۱	فصل پنجم: جمع‌بندی. اساسنامه اندیشکده بانوان.....

فصل اول: کلیات

مقدمه

در دنیای امروز، فرآیند سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در سطوح مختلف، به سازماندهی ویژه‌ای نیاز دارد. تحولات سریع جهانی و ابعاد روزافزون توسعه از عواملی هستند که ضرورت تدوین سریع سیاست‌ها و الگوهای تصمیم‌گیری را به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه مشخص می‌کنند. از این‌رو، سازمان‌های بزرگ برنامه‌ریز در این فضای پیچیده به جز معاونت‌ها و ادارات مختلف برنامه‌ریز که اغلب مشغول کار اجرایی هستند و بعد از مدتی با روزمرگی مواجه می‌شوند، نیازمند فضایی هستند که به ایده‌پردازی، آینده‌پژوهی و تصمیم‌سازی بپردازند. از این مراکز به‌عنوان اندیشکده یا اتاق‌های فکر^۱ یاد می‌کنند (سعید، ۱۳۸۸). مفهوم و مصداق اندیشکده برای اولین بار در دهه ۱۹۴۰ توسط آمریکایی‌ها وارد ادبیات سیاسی و مدیریتی شد. با این حال تعریف واحدی برای اندیشکده وجود ندارد. به‌طور کلی می‌توان آن را نهاد یا مرکزی دانست که به بررسی و پژوهش درباره مسائل مختلف جامعه پرداخته و برای آن‌ها راهکار ارائه می‌دهد. اندیشکده‌ها از یک سو به مراکز علمی و آکادمیک پیوند می‌خورند و از سوی دیگر با حوزه سیاست‌گذاری در ارتباط هستند و همین امر آن‌ها را از نهادهای صرفاً سیاسی یا آکادمیک متمایز کرده و قدرت تأثیرگذاری آنان را افزایش می‌دهد (قاسمی و حاتم زاده، ۱۳۹۷).

در ایران در سال ۱۳۹۱، اولین اندیشکده تحلیلی با نام برهان تأسیس شد. این اندیشکده قبل از این تاریخ، در سال ۱۳۸۹ به‌عنوان پایگاه تحلیلی تبیینی در خصوص شبهات موجود در خصوص نظام شکل گرفت و پس از آن‌که توانست اندیشه‌ورزان بسیاری را در این حیطه با خود همراه نماید، در سال ۱۳۹۱ اندیشکده برهان را راه‌اندازی کرد. پس از آن در حیطه مسائل مختلف مانند مسائل راهبردی و استراتژیکی، فرهنگی، زیست

1 - Think tank

محیطی، دانش و پژوهش، نخبگان و ... اندیشکده‌هایی راه‌اندازی شد. امروزه مدیران به دلیل مشغله‌های زیاد اجرایی، فرصت اندکی برای امور پژوهشی و تحقیقاتی دارند، به همین دلیل، اتاق‌های فکر همانند حلقه واسطه بین اهل علم و اهل نظر، با تولید ایده و ارائه راه‌حل‌های جدید بر مبنای یافته‌های علمی، خلأ موجود را پر می‌کنند. با نگاهی به وضعیت کشورهای دیگر، این مسأله نشان داده می‌شود که بیشترین تصمیمات برای مسائل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و حتی بین‌المللی آن‌ها، توسط اندیشکده‌های خاص آن حوزه صورت می‌گیرد و همین امر باعث می‌شود، با نگاهی آگاهانه و آینده‌نگرانه نسبت به مسائل تصمیم‌گیری صورت گیرد و مسئولان در امر سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران یک گام نسبت به مسائل پیشتر باشند. باتوجه به شرایط اجتماعی کشور و بروز مسائل اجتماعی متنوع و متفاوت در جامعه، لازم است تا مسئولان امر کشور نسبت به مسائل اجتماعی آگاهی بیشتر و نگاهی آینده‌نگرانه نسبت به این مسائل داشته باشند.

بیان مسئله

نقش بانوان به‌عنوان نیمی از جمعیت فعال در فرآیند توسعه کمتر مورد توجه قرار گرفته‌است. توسعه با مردان و برای مردان است و در برنامه‌های توسعه گروه هدف اغلب مردان هستند. این در صورتی است که نیمی از جمعیت جهان را بانوان تشکیل می‌دهند و برای دستیابی به توسعه ضروری است که آن‌ها نیز مانند مردان در فرآیند توسعه مشارکت کرده و از نتایج آن بهره‌مند گردند. ولی از بسیاری جهات در فرآیند توسعه زنان مورد غفلت قرار گرفته‌اند. باتوجه به اهمیت یافتن مباحث توسعه انسانی و نقش بانوان در توسعه از دهه ۱۹۷۰ مباحث مربوط به حضور بانوان در توسعه به طور جدی مطرح شد و سازمان ملل سال‌های ۱۹۷۶ تا ۱۹۸۵ را دهه زنان نامید. رویکرد مطرح

در این دوره دیدگاه «زنان در توسعه»^۱ نام گرفت که نزدیکی زیادی با رویکردهای نوسازی و فمینیسم لیبرال داشت (الوانی و ضرغامی فرد، ۱۳۸۰).

رویکرد زن در توسعه به این موضوع پرداخت که زنان چقدر از برنامه‌های توسعه منتفع شده و اهمیت حضور زنان در برنامه‌های توسعه را مورد توجه قرار داد. در این دیدگاه بیشتر به مسائل رفاهی زنان و فقرزدایی اهمیت داده شد. با این که اجرای این برنامه تاثیر مهمی در بهبود وضعیت مالی و آموزشی زنان داشت اما در نهایت موجب از میان رفتن نابرابری‌های میان زنان و مردان نشد. بنابراین با توجه به انتقاداتی که به دیدگاه زن در توسعه وارد شد، دیدگاه «زن و توسعه»^۲ جایگزین آن شد. این دیدگاه برخلاف دیدگاه زنان در توسعه تنها به مسائل رفاهی زنان نمی‌پردازد بلکه به ساختارهای اجتماعی و نقش‌های اجتماعی زنان و انتظارات جامعه از زنان به عنوان عوامل مهم نابرابری جنسیتی می‌پردازد. این دیدگاه به بازتعریف نقش‌ها و کلیشه‌های جنسیتی و عاملیت زنان در توسعه می‌پردازد (الوانی و ضرغامی فرد، ۱۳۸۰). در مجموع می‌توان گفت که تا قبل از ۱۹۸۰ سیاست‌های توسعه‌ای بین‌المللی درباره زنان بیشتر به حل مسائل رفاهی زنان می‌پرداخت ولی در نگرش جدید زنان دیگر تنها دریافت-کنندگان کمک‌ها نیستند بلکه تولیدکننده، مشارکت‌کننده و در عین حال برخوردار از امکانات بدست آمده از توسعه نیز می‌باشند. بنابراین می‌توان گفت که در رویکردهای اخیر توسعه مشارکت زنان عامل بسیار مهمی در توسعه کشورها معرفی می‌شود (عبداللهی، ۱۳۸۳).

علی‌رغم رشد فعالیت‌های مدنی و مساعدبودن شرایط جهانی برای تحکیم نهادهای مدنی، مشارکت اجتماعی زنان در جوامع در حال گذار مانند ایران با کندی پیش می‌رود. در این جوامع دولت‌ها و ایدئولوژی‌های

¹ Women in Development

² Women and Development

حداکثری مشارکت اجتماعی مردم به‌ویژه زنان را سرکوب کرده‌اند این امر مانع بزرگی بر سر راه توسعه در چنین جوامعی است (عبدالهی، ۱۳۸۳). در این جوامع مردم گسسته از بخش‌های رسمی، علی‌رغم گرایش به مشارکت مدنی با خلاء حاصل از فقدان نهادهای مدنی روبرو می‌شوند و در نتیجه آنومی و عوارض آن از جمله سرخوردگی، نارضایتی، واپس‌گرایی، بلاتکلیفی و خشونت افزایش می‌یابد. در چنین شرایطی است که نه دولتهای جدا از مردم توان تحقق اهداف توسعه را دارند و نه به مردم فرصت داده می‌شود تا در فرآیند توسعه جامعه خویش مشارکت فعال و موثر داشته باشند. علاوه بر مشکلات موجود بر سرراه شکل‌گیری و حضور موثر افراد در توسعه کشور مانند محدودیت‌های دولتی و ضعف فرهنگ مشارکت در ایران، زنان با موانع و مشکلات مضاعفی جهت مشارکت اجتماعی مواجه‌اند که ناشی از تبعیض و نابرابری‌های جنسیتی است. این موضوع با توجه به اهمیت مشارکت‌های اجتماعی زنان برای توسعه کشور می‌تواند یکی از عوامل مهم توسعه‌نیافتگی قلمداد می‌شود.

مخصوصاً امروزه که حضور زنان در آموزش عالی افزایش چشمگیری داشته است این نیروی تحصیل‌کرده با انگیزه می‌تواند سرمایه انسانی نیرومندی برای توسعه کشور باشد. با وجود این آمار و ارقام موجود حاکی از مشارکت کمتر زنان در توسعه کشور است. به‌عنوان نمونه در حوزه اشتغال، براساس گزارش مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۷ از میان جمعیت شاغل ۸۱٫۸ درصد مرد و ۱۸٫۲ درصد زن هستند. به عبارتی، بیش از ۱۹٫۶۶ میلیون مرد و ۴٫۳۴ میلیون زن در ایران شاغل هستند. این در حالی است که به طور میانگین طی سال‌های ۱۳۷۳ تا ۱۳۹۶ سهم زنان از آموزش عالی، ۴۸ درصد بوده است. دانشجویان زن همچنین سهم بالایی در تحصیلات تکمیلی دارند. در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ بیش از ۶۶ درصد دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و نیز دکتری تخصصی و حرفه‌ای را زنان تشکیل داده‌اند. بنابراین شاهدیم که علی‌رغم اینکه دختران سهم بالایی از جمعیت تحصیل‌کرده کشور را تشکیل می‌دهند اما سهم اندکی در اشتغال دارند و آمار تحصیل‌کردگان بیکار دختر از پسر

بیشتر است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۷). بنابراین می‌توان گفت علی‌رغم پیشرفت زنان در حوزه‌های آموزشی و تحصیلی از این سرمایه‌های انسانی در کشور استفاده لازم نشده است و زنان همچنان جایگاه برابری در عرصه‌های کار و مدیریت در جامعه را در اختیار ندارند. به عبارت دیگر علی‌رغم پیشرفت علمی و تحصیلی، زنان همچنان نادیده گرفته شده‌اند و به جایگاه واقعی خود دست نیافته‌اند.

به طور کلی می‌توان گفت که به زنان و مسائل مربوط به آنان در جامعه توجه لازم نشده است و در برنامه‌ریزی‌ها و سیاستگذاری‌های سطح کلان مسائل و مشکلات خاص زنان نادیده گرفته شده است. این نادیده گرفتن‌ها مخصوصاً درباره دختران جوان و نوجوان بسیار بیشتر است. این درحالیست که امروزه در کشور زنان و دختران ما با انواع و اقسام مسائل اجتماعی مواجه‌اند که حل آنها نیازمند شناسایی ابعاد مختلف این مسائل و ارائه راه‌حل‌های مناسب برای آن است. بنابراین با توجه به اهمیت نقش زنان مخصوصاً زنان جوان به‌عنوان سرمایه‌های انسانی در توسعه‌یافتگی کشور، پرداختن به مسائل اجتماعی مرتبط با زنان و دختران و اتخاذ سیاست‌های مناسب در جهت رفع مسائل زنان اهمیت می‌یابد و بالتبع لزوم تاسیس نهادهایی که به بررسی مسائل زنان و دختران می‌پردازند مانند اندیشکده بانوان مشخص می‌شود.

ضرورت راه‌اندازی اندیشکده بانوان

امروزه شاهد انواع و اقسام مسائل اجتماعی در کشور در حوزه بانوان مخصوصاً در حوزه دختران جوان هستیم که به حد کافی به آن پرداخته نشده است و هرکجا هم که به اهمیت مسئله زنان پرداخته شده است، زنان در چارچوب خانواده در نظر گرفته شده و مسائل آن هم ذیل مسائل خانواده دیده شده است. مشکل چنین نگاهی این است که اولاً به زن به‌عنوان شخصیتی مستقل نگاه نشده است. این در حالیست که دین مبین اسلام برای زن به‌عنوان موجودی مستقل در جامعه اهمیت قایل شده است که نه فقط عضوی در خدمت خانواده است که رسالت تربیت

فرزندان را بر عهده دارد و مدیر و سکاندار خانواده است. در عین حال نقش مستقلی به عنوان یک انسان در جامعه دارد. بنابراین این نگاه تک بعدی که زن در ذیل خانواده اهمیت دارد نه به عنوان انسانی مستقل که می باید مانند مردان تمام ابعاد وجودیش شکوفا شود باید تغییر کند و این تغییر از طریق نهادهای آموزشی و فرهنگی مانند اندیشکده‌ها صورت می گیرد.

از طرفی دیگر در مباحثی که در مورد زنان در کشور مطرح می شود دختران جایگاهی ندارند. در صورتیکه دختران نیز مسائل خاص خودشان را دارند که باید بطور خاص بر آنها تمرکز شد. به عنوان مثال امروزه سن اعتیاد دختران بسیار کاهش و مصرف سیگار و مواد مخدر در میان دختران دانش آموز افزایش یافته است (سهرابی، ۱۳۹۹). همچنین سن رابطه جنسی در میان دختران دانش آموز کاهش یافته است (تابناک، ۱۳۹۳) و بسیاری از مسائل دیگر که خاص دختران جوان و نوجوان است. بنابراین نیاز به اندیشکده‌ای است که به طور خاص به مسائل زنان و دختران جوان پردازد. باتوجه به مواردی که گفته شد در کشور اندیشکده‌ای که فعالیت ندارد که به زنان مستقلا پردازد نه در قالب خانواده و مخصوصا بر مسائل و مشکلات دختران متمرکز شود و این در صورتی است که در این حوزه مسائل زیادی وجود دارد. اکثر پژوهش‌های انجام شده به مسائل اجتماعی زنان به طور کلی پرداخته‌اند و در مورد مسائل اجتماعی دختران جوان و نوجوان به طور خاص پژوهش‌های اندکی انجام شده است. بنابراین در مورد زنان و دختران جوان ایرانی اطلاعات چندانی در دست نیست و آنچه که وجود دارد حاصل پژوهش‌های پراکنده و موردی است. از طرفی دیگر در اکثر پژوهش‌های انجام شده تنها چند مسئله خاص برجسته شده است و بسیاری از مسائل اجتماعی مهم زنان نادیده انگاشته شده است. همچنین پژوهش‌های انجام شده در حوزه زنان بیشتر به مسائل کلی و تکراری می پردازند و در آنها کمتر نوآوری و خلاقیت دیده می شود.

باتوجه به خلاهایی که اشاره شد، لزوم تاسیس اندیشکده بانوان جهاد دانشگاهی الزهرا پیشنهاد می شود. به این دلیل که بر این باور هستیم که جهاددانشگاهی الزهرا در این حوزه دارای مزیت نسبی از چند جهت است. یکی اینکه دانشگاه الزهرا دانشگاهی تک جنسیتی و مختص دختران است. بنابراین پژوهشگران ما از نزدیک با دختران جوان در ارتباط و از مسائل آنها آگاهند. همچنین علاوه بر دارا بودن رشته های جامعه شناسی و روانشناسی، دانشگاه الزهرا قطب رشته مطالعات زنان در کشور است و اساتید و دانشجویان خبره ای در حوزه مسائل زنان و دختران در دانشگاه الزهرا فعالیت می کنند که می توان از تجربیات و همکاری آنان بهره برد. همچنین در این دانشگاه پژوهشکده زنان دایر می باشد که پژوهشگران اندیشکده بانوان جهاد الزهرا می توانند از تجربیات آن بهره مند گشته و با یکدیگر همکاری نمایند.

اهداف پژوهش

هدف کلی

➤ راه اندازی اندیشکده بانوان.

هدف جزئی

- شناسایی رسالت اندیشکده بانوان؛
- شناسایی آرمان اندیشکده بانوان؛
- شناسایی چشم انداز اندیشکده بانوان؛
- شناسایی اهداف اندیشکده بانوان؛
- شناسایی کارگروه های مورد نیاز اندیشکده بانوان؛

سؤالات پژوهش

سؤال کلی

➤ راه اندازی اندیشکده بانوان چگونه است؟

سؤالات جزئی

- اندیشکده بانوان چه رسالتی دارد؟
- اندیشکده بانوان چه آرمانی کدامند؟
- اندیشکده بانوان چه چشم اندازی دارد؟
- اندیشکده بانوان چه اهدافی دارد؟
- چه کارگروه‌های در اندیشکده بانوان مورد نیاز است؟

تعریف مفاهیم

۱-۳-۱. تعریف مفهومی

➤ اندیشکده

ساده‌ترین تعریف برای اندیشکده را می‌توان ساختاری برای تفکر جمعی و روشمند دانست (راهداری،

۱۳۹۱).

➤ چشم انداز

چشم انداز، یک تصویر مطلوب و آرمان قابل دستیابی که منظر و دورنمایی در افق بلند مدت را فراوی

مدیریت قرار می‌دهد (مبینی، ۱۳۸۶).

➤ آرمان

آرمان در واقع چیرستی یک سازمان را تعریف می‌کند و تصویری از آینده‌ای را به دست می‌دهد که به دنبال

ساختن آن هستیم (مبینی، ۱۳۸۶).

➤ رسالت

رسالت سازمان همان فلسفه وجودی سازمان خواهد بود. رسالت سازمان بیان می‌دارد که سازمان چگونه می‌خواهد رقابت کند و برای مشتریان خود ارزش خلق نماید. به عبارت دیگر، رسالت، مهم‌ترین دلیل موجودیت هر سازمانی است که چهارچوبی تعیین‌کننده در چگونگی تحقق‌پذیری اهداف استراتژیک آن دارد (صالحی، ۱۳۹۰).

➤ ساختار

ساختار سازمانی چهارچوب روابط حاکم بر مشاغل، سیستم‌ها و فرایندهای عملیاتی و افراد و گروه‌هایی است که برای نیل به هدف تلاش می‌کنند (گریفن و بارنی^۱، ۱۹۹۲: ۳۱۵). از نظر فلسفه وجودی، ساختار اندیشکده در جهاد دانشگاهی به گونه‌ای است که می‌توان آن را هم ذیل معاونت فرهنگی و هم ذیل معاونت پژوهشی قرار داد.

^۱ Griffin and Barney

فصل دوم: پیشینه تجربی و مبانی نظری

مقدمه

در این فصل، مباحث مرتبط با پیشینه تجربی و مبانی نظری مرتبط با اندیشکده بررسی شده است. در بخش پیشینه تحقیقات داخلی و خارجی که در زمینه ماهیت اندیشکده انجام شده، آورده شده و در بخش نظری، تاریخچه اندیشکده، تاریخچه اندیشکده زنان، مباحث نظری چشم انداز، رسالت، استراتژی و اهداف یک اندیشکده مطرح شده است. لازم به ذکر است که در این قسمت ابتدا اندیشکده‌ها در سطح کلی بررسی شده‌اند و سپس به‌طور خاص اندیشکده‌های حوزه زنان مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

مبانی نظری**اندیشکده چیست؟**

اندیشکده، کانون تفکر یا اتاق فکر به سازمان، موسسه، شرکت یا گروهی گفته می‌شود که کار هدایت پژوهش را انجام می‌دهند و درگیر مسائل مختلفی چون سیاست‌گذاری، تصمیم‌سازی و اتخاذ استراتژی‌های سیاسی، اقتصادی، علمی یا موضوعات مربوط به فناوری یا سیاست‌های تجاری و یا حتی توصیه‌های نظامی هستند. در دنیای کنونی نوعی سازمان ویژه برای تفکر و پژوهش در حوزه سیاست‌گذاری، تصمیم‌سازی و تولید ایده و مطالعات بین رشته‌ای وجود دارد که بر اصل جمع‌اندیشی و ایده پردازی استوار است. این مراکز در اصطلاح به Think Tank معروف‌اند که در ادبیات تخصصی فارسی معادل‌هایی مانند اتاق فکر، تانک فکری، نهاد، مولد اندیشه، کانون تفکر، اندیشگاه، اندیشکده و مخزن اندیشه برای آن‌ها پیشنهاد شده است. از ویژگی‌های این مؤسسات می‌توان پرداختن به تحقیقات استراتژیک بلند مدت و فاقد محدودیت‌های زمانی برشمرد.

در مجموع از اصطلاح اندیشکده (کانون تفکر یا اتاق فکر) تعاریف مختلفی شده است:

- یک گروه یا موسسه سازماندهی شده برای انجام تحقیقات و حل مشکلات مخصوصاً در محیط‌های تکنولوژیک و نظامی.
- سازمانی است که نظریه‌های علمی- اجتماعی ارائه می‌دهد؛ مانند آنچه در آزمایشگاه‌های تحقیقاتی علوم فیزیک انجام می‌گیرد.
- سازمانی که تحقیقاتی را برای حل مسائل مختلف سازماندهی می‌کند و از ارائه راهکار برای حل این مسائل پشتیبانی می‌کند.
- موسسه یا سازمان تحقیقاتی که ایده‌ها و مشاوره‌هایی را حول محور مسائل سیاسی یا تجاری یا نظامی ارائه می‌کند و غالباً در ارتباط کاری با مؤسسات و مراکز دانشگاهی و سیاسی است. همچنین از نظریه پردازان و روشنفکران صاحب تحلیل حمایت می‌کند تا تحلیل یا توصیه‌های سیاسی برای تصمیم‌گیری تهیه کنند. (پناهی و غیاثی، ۱۳۹۲)

و در نهایت در تعریف جهانی کلمه اندیشکده به مؤسساتی اطلاق می‌شود که شرایط زیر را دارا باشد:

- دارای هدف و برنامه راهبردی مشخص؛
- دارای مکان اداری، آموزشی و پژوهشی مستقل؛
- معرفی راه‌های ارتباطی مختلف (آدرس- شماره تلفن - پست الکترونیک)؛
- دارای چارت سازمانی مشخص؛
- دارای هیئت علمی؛
- انجام فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی در راستای اهداف؛
- فعالیت‌های آینده پژوهشی در راستای اهداف و برنامه‌های مشخص شده؛
- پیگیری اجرایی ایده‌ها و تئوری‌های ارائه شده در مقام ناظر یا مجری به‌منظور بررسی درستی یا نادرستی و درصد خطا این موارد؛

- ارتباط دوسویه با مردم، مؤسسات مردم نهاد و نهادهای حاکمیتی؛
- برگزاری جلسات هم اندیشی، اندیشکده در راستای اهداف و برنامه به صورت مستمر و هدفمند (مشیر، ۱۳۹۶).

تعاریف اندیشکده

از نظر اندیشمندان، موسسه‌ای اندیشکده خوانده می‌شود که با منابع مالی مناسب جمعی از روشنفکران و کارشناسان برجسته را گرد هم آورده و این گروه متعهدند که درباره حساس‌ترین مسائل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مطالعه کرده و راهکار ارائه نمایند. البته اتاق‌های فکر در تعداد کارشناس، مقدار بودجه، میزان تأثیرگذاری سیاسی با هم تفاوت بسیار دارند. با این حال در یک تعریف جامع در چارچوب علم سیاست می‌توان اتاق‌های فکر را محل اجتماع متخصصان و روشنفکران جامعه با هدف تولید و ارائه ایده‌های جدید به مشتریان خود به‌ویژه صاحبان قدرت تعریف کرد. در عصر حاضر با افزایش پیچیدگی و شتاب فرایندهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی وجود این مراکز اجتناب‌ناپذیر شده است. اتاق‌های فکر با انجام مطالعه، پژوهش و ارائه راهکار در موضوعات سیاست داخلی و خارجی به افزایش اثربخشی و کارایی تصمیمات و پرهیز از رویکرد آزمون و خطا در اداره کشور یاری می‌رسانند. (رومی و سید آل غفور، ۱۳۹۷: ۱۶۹) برخی از تعاریف اندیشکده به قرار زیر آورده شده است:

- ستون (۲۰۰۷) اتاق‌های فکر را به سازمان‌هایی که دانش تخصصی دارند و جامعه مدنی و ایالت را به یکدیگر متصل می‌کند گفته می‌شود؛ بنابراین وی تأکید می‌کند که مفهوم کلاسیک اتاق‌های فکر از سنت انگلیسی و آمریکایی، با نحوه ظهور این پدیده در جهان نامناسب است.
- «کانون تفکر یک گروه یا مرکز سازماندهی شده توسط دولت یا بخش خصوصی (تجاری) برای انجام پژوهش در مورد مسائل سازمانی و مسئله‌یابی است. (مریام وبستر، ۱۹۹۴) و دیکشنری هریج (۲۰۱۶)

کانون تفکر را گروه یا موسسه‌ای تعریف می‌کند که به منظور انجام پژوهش‌ها مسئله‌یابی در زمینه امور اجتماعی، فناوری و راهبردهای سیاسی یا نظامی تأسیس شده است. اتاق‌های فکر را به‌عنوان سازمانی که رسالت اصلی آن شکل‌دهی و تأثیرگذاری بر خط‌مشی عمومی بر اساس پژوهش‌ها و آنالیز است، می‌توان نام برد.» (کوئلنر^۱، ۲۰۱۳: ۱)

➤ «اتاق‌های فکر دارای این ۹ ضابطه هستند: اتاق‌های فکر سازمان‌هایی پایدارند؛ متخصص در تولید راه‌حل برای خط‌مشی عمومی هستند؛ کارمندان دائمی دارند که به پژوهش اختصاص یافته‌اند؛ ایده‌های ناب و آنالیز و توصیه، تولید می‌کنند؛ ارتباط‌دهنده بین تصمیم‌سازان و نظرات عمومی هستند؛ پاسخگو برای فعالیت دولتی نیستند، عموماً تلاش می‌کنند تا پژوهش‌های خود را مستقل انجام داده و سرسپردگی به علایق خاصی نداشته باشند؛ فعالیت اصلی آن‌ها برای آموزش یا گرفتن گواهینامه علمی نیست؛ هدف اصلی و صریح افزایش منافع عمومی شبیه گروه‌های نجاری صرف نیست.» (بوچر^۲، ۲۰۱۴: ۲-۳)

➤ «کانون تفکر یا اتاق فکر، سازمانی است که وظیفه پژوهش در زمینه مسائل مشخص، ترغیب و تسهیل تعامل دانشمندان را برای کشف راه‌حل‌های جدید برای اهداف تعیین شده را بر عهده دارد.» (گودمن^۳، ۲۰۰۵: ۱)

➤ «اتاق‌های فکر، سازمان‌های غیرانتفاعی و مستقلی هستند که به گونه‌ای اصولی بر تخصص‌ها و ایده‌ها برای کسب حمایت و تحت تأثیر قراردادان فرایند سیاست‌سازی تکیه دارند.» (اندرو ریچ^۳، ۲۰۰۴)

¹ Koellner

² Boucher

³ Andrew Rich

- «اتاق فکر، اتاق مفهوم‌سازی و مفهوم‌ستانی در حوزه انسانی است. این اتاق، راهبرد عقلانی — منطقی برای نهادهای فکرسازی، فکر ورزی و بازسازی فکرها است. اتاق فکر، اتاقی برای فکر کردن و فکر ورزی روش مند در خانه تاریکی است ... کانون تفکر به مثابه سیاست — پژوهی برای سیاست‌سازی و سیاست‌گذاری است.» (ادیانی، ۱۳۹۲: ۲۶۵ و ۲۷۲)
- «اتاق فکر، ساختاری است برای مدیریت سیستمی افکار به منظور حل مسئله، تصمیم‌سازی، سیاست‌گذاری، فکری‌سازی، فکرورزی، فکر پژوهی، فکرسازی و تعالی فکری با خودمدیریتی فکری روشمند فردی و جمعی.» (راه‌داری، ۱۳۹۳: ۴۲)
- «یک گروه یا موسسه سازماندهی شده برای انجام تحقیقات و حل مشکلات مخصوصاً در محیط‌های تکنولوژیک و نظامی.» (کراستر^۱، ۲۰۰۱)
- «سازمانی است که نظریه‌های علمی - اجتماعی ارائه می‌دهد؛ مانند آنچه در آزمایشگاه‌های تحقیقاتی علوم فیزیک انجام می‌گیرد.» (ماراش^۲، ۱۹۹۴)
- «سازمانی که تحقیقاتی را برای حل مسائل مختلف سازماندهی می‌کند و از ارائه راهکار برای حل این مسائل پشتیبانی می‌کند.» (گودمن^۳، ۲۰۰۵)
- «موسسه یا سازمان تحقیقاتی که ایده‌ها و مشاوره‌هایی را حول محور مسائل سیاسی یا تجاری یا نظامی ارائه می‌کند و غالباً در ارتباط کاری با مؤسسات و مراکز دانشگاهی و سیاسی است. همچنین از نظریه‌پردازان و روشنفکران صاحب تحلیل حمایت می‌کند تا تحلیل یا توصیه‌های سیاسی برای تصمیم‌گیری تهیه کنند.» (میرزا امینی، ۱۳۸۵)

¹ Kraster

² Marsh

³ Goodman

➤ اندیشکده معمولاً با عنوان کارخانه‌های تولید ایده نو شناخته می‌شوند. اتاق فکرها ارگان‌هایی هستند که از طریق جمع کردن متخصصان، ایده‌ای تولید می‌کنند که در حل یک موضوع خاص یاری‌رسانم خواهد بود. (جناب‌زاده، ۱۳۹۱)

تاریخچه

انقلاب علمی به عنوان پیش درآمد انقلاب صنعتی، موجب ظهور و بروز مراکز تحقیقاتی و مطالعاتی شد. در ابتدای فعالیت، این مراکز به مؤسسات آموزشی و دانشگاهی وابسته بودند؛ این مراکز به عنوان پایه‌های راهبردی که پشتیبان پژوهش علمی و تعیین کننده جهت‌گیری اجتماعی در حوزه‌های مهم و حساس همسو با منافع آن جوامع بودند، عمل می‌کردند. بنابراین، چنین مراکزی «اندیشکده یا اندشکده» نام‌گذاری شدند. بر این اساس، اتاق‌های فکر نقش پشتیبانی تصمیم‌گیران در سطوح مختلف و منبع اساسی اطلاعات و توصیه خصوصاً در جوامع توسعه یافته را بر عهده دارند. تکثر مراکز پژوهشی و مطالعاتی موجب تنوع سلايق و دیدگاه‌های متنوع است که ضامن حل مشکلات پیش‌روی جوامع و مؤسسات در تمامی سطوح می‌باشند. (جاواریان، ۲۰۱۶: ۳)

همچنین می‌توان ظهور لندیشکده‌ها را در اثر وقوع رویدادهای تاثیرگذار در تاریخ یک کشور و یا به دنبال وقوع معضلات حاد ملی دانست. این معضلات به نوبه خود سبب حرکت به سوی یافتن بهترین راه حل سیاسی می‌شوند که عمدتاً این گونه راه‌حل‌ها از ایده‌های یک نفر یا گروهی از افراد که چشم انداز بلند مدت دارند، بر می‌خیزد. (بایتنکورت^۱، ۲۰۰۵: ۴۴) پس از جنگ جهانی دوم و در پاسخ به افزایش فشارهای داخلی و بین‌المللی، موج دیگری از گسترش اندیشکده‌ها ایجاد شد که در این دوره سیاستمداران، همانند کسانی که نوعی رویکرد بشر دوستانه به مسائل داشتند، مزایای وجود مؤسسات تحقیقاتی مستقلی که توانایی پرداختن به تحقیقات

1 Baitencurt

استراتژیک بلند مدت را داشته و فاقد محدودیت‌های زمانی و مسؤولیت روزمره مقامات حکومتی بودند را به رسمیت شناختند. بر این اساس، واژه اتاق فکر برای اولین بار در اواخر دهه ۱۹۴۰، توسط آمریکایی‌ها مطرح و به تدریج وارد ادبیات علوم سیاسی و مدیریتی شد. موضوع تقویت توان دفاعی و مدیریت امنیت در نقاط مختلف جهان، در دوره جنگ جهانی دوم، نیاز به بهره‌گیری از نظرات متخصصان را بیش از پیش افزایش داد و لذا در بستر چنین احساس نیازی بود که مؤسسات همچون «بنیاد رند»^۱ در سال ۱۹۴۷ تأسیس و به‌عنوان اندیشکده یا اندیشکده به فعالیت پرداخت. از دهه ۱۹۷۰ به بعد نیز از واژه اندیشکده برای نامیدن هر نوع مؤسسه تحقیقاتی که به پژوهش درباره مسائل متنوع فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مشغول بود، استفاده شد و از این دوره به بعد شاهد رشد این قبیل مراکز در دیگر کشورهای جهان هستیم (صالحی اصل، ۱۳۸۴: ۲۸).

اندیشکده‌ها در بسیاری از نقاط جهان پراکنده هستند. بعضی از آن‌ها در مقیاس و مختصات محدود جغرافیایی خود کار می‌کنند، در حالی که بعضی دیگر در مقیاس فراملی و جهانی فعالیت می‌نمایند. همچنین، این مراکز عمدتاً به صورت مستقل یا کارگزار وابسته به دولت‌ها هستند؛ علاوه بر این، این مراکز می‌توانند مرتبط با اشخاص ذی‌نفوذ در درون دولت یا در بعضی موارد نماینده احزاب سیاسی هم باشند. (ریچ، ۲۰۱۱: ۱۶)

اما اولین اندیشکده‌ها در ابتدا با نام موسسه‌ها شناخته شدند و در دوران جنگ جهانی دوم به واژه جعبه مغزی^۲ مصطلح بودند. پس از آن به اندیشکده معروف شدند که از معروف‌ترین روش‌های رایزنی در آن‌ها روش طوفان مغزی بود. در مورد اینکه اولین اندیشکده در کجا تأسیس شد، دو نظر وجود دارد: یکی از آن‌ها انجمن

^۱ Rand Corporation

^۲ Brain Box

فابین^۱ در انگلیس است که برای پیشبرد تدریجی تغییرات اجتماعی تاسیس شد و دیگری موسسه بروکینگز^۲ است که در ایالات متحده آمریکا واقع شده است. (طبرسا و دهقان، ۱۳۸۹: ۵۹)

طی آماري که در سال ۲۰۰۲ گرفته شد، نشان داده شد که باز هم از حدود ۳۲۰ اندیشکده نسبتاً بزرگ در ۷۷ کشور دنیا، حدود یک سوم آنها در آمریکا مستقر بوده‌اند (ادیانی، ۱۳۸۳) تا دهه ۱۹۷۰ تعداد اتاق‌های فکر چندان زیاد نبود و این تعداد محدود نیز عمدتاً پیرامون مسائل نظامی و غیرسیاسی به دولت آمریکا مشورت می‌دادند و از بودجه‌های دولتی نیز بهره می‌بردند؛ اما از دهه ۱۹۷۰ به بعد ناگهان انفجاری در تعداد این اتاق‌ها رخ داد و تعداد بسیار زیادی حتی از نوع کوچک آن آغاز به کار کردند که در زمینه‌های سیاسی و حزبی و ایدئولوژیک ابراز نظر می‌کردند. کشورهای آسیایی نیز پس از جنگ جهانی دوم اقدام به تشکیل اندیشکده‌هایی کردند که از مشهورترین آنها می‌توان به این موارد اشاره کرد:

➤ موسسه امور بین الملل (پاکستان، ۱۹۴۷)؛

➤ موسسه مطالعات توسعه (بنگلادش، ۱۹۴۸)؛

➤ موسسه روابط بین المللی (تایوان، ۱۹۵۳)؛

➤ موسسه رشد اقتصادی دانشگاه هند (هند، ۱۹۵۸)؛

➤ موسسه پژوهش‌های اجتماعی (۱۹۱۹)؛

➤ موسسه مطالعات شهری توکیو (۱۹۲۲).

بررسی‌ها نشان داده است بیشترین اثرگذاری کانون‌های تفکر و گروه‌های سیاست‌گذاری در امر خط‌مشی‌گذاری، در برخی سیاست‌های اتخاذ شده در کشورهای آمریکا و انگلستان توسعه یافته‌اند. با وجود این

¹ Fabian

² Brookings

در کشورهای آلمان، سوئد و هلند این میزان تأثیرگذاری از سوی گروه‌های حزبی است و فرآیند اصلاحی به رهبری و هدایت احزاب وابسته به دولت و همچنین مقامات اداری انجام می‌شود. از سوی دیگر در حاشیه نبودن کانون‌های تفکر اعم از مراکز دانشگاهی یا کانون‌های مستقل و محققان در کشور آلمان و هم‌فکری در زمینه سیاست‌گذاری یا مقامات مسئول برنامه‌ریزی، شورای علمی وابسته به وزارتخانه‌ها یا بررسی‌هایی که از طریق مراکز و مجالس قانون‌گذاری انجام می‌پذیرد، مشهود بوده و کانون‌ها همواره طرف مذاکره و مورد مشورت قرار می‌گیرند. البته برخی از مؤسسات مشورتی و کانون‌های تفکر آلمانی در حال حاضر به تبعیت از کانون‌های مشابه در آمریکا انجام حمایت‌های مشورتی و منبع اطلاعاتی مراجع تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری را بر عهده دارند (تورنت، ۲۰۰۶).

در یک روند کلی می‌توان سیر تحول و تطور اندیشکده‌ها را به پنج دوره تقسیم نمود:

مرحله اول: شروع در سال ۱۹۱۰، سالی که شاهد پیدایش اولین مراکز پژوهشی و مطالعاتی در ایالات متحده آمریکا بود در سال ۱۹۳۰ پس از جنگ جهانی اول، موسسه بنیاد کارنگی^۱ برای صلح جهانی در سال ۱۹۱۰ تأسیس شد که اولین موسسه از این نوع و به شکل مدرن آن است. به دنبال این اتفاق سه موسسه دیگر نیز تأسیس شدند: موسسه بروکینگز^۲ در سال ۱۹۱۶، هوفر^۳ در سال ۱۹۱۸ بنیاد قرن در سال ۱۹۱۹.

مرحله دوم: بین سال‌های ۱۹۳۰ تا ۱۹۵۱؛ این مقطع شاهد بروز جنگ جهانی دوم و ظهور سازمان ملل متحد و سایر نهادهای بین‌المللی است. همچنین، تأسیس موسسه «آمریکن انترپرایز برای پژوهش سیاست عمومی»^۴

^۱ Carnegie Endowment for International Peace Institute

^۲ Brookings Institute

^۳ Hoover Institute

^۴ American Enterprise for Public Policy Research

در سال ۱۹۴۳ از دیگر رخدادهای مهم این دوره است. متعاقب آن موسسه مطالعات خاورمیانه در آمریکا در سال ۱۹۴۸ تأسیس شد.

مرحله سوم: اوایل دهه ۱۹۵۰ تا اواخر دهه ۱۹۶۰؛ این مرحله در سال ۱۹۵۱ آغاز می‌شود که در خلال آن ۹۱ درصد از مراکز پژوهشی در اروپا و آمریکا تأسیس می‌شوند. با ذکر این نکته که حدود ۵۸ درصد از این مراکز در دهه‌های هفتم و هشتم قرن بیستم تأسیس شدند. وقایع مهم این دوره از این قرار است: تأسیس موسسه بین‌المللی مطالعات راهبردی در سال ۱۹۵۸ در لندن، تأسیس مرکز پژوهشی حل مناقشات در دانشگاه میشیگان در سال ۱۹۵۹ و تأسیس موسسه پژوهش‌های صلح استکهلم در سال ۱۹۶۰ در سوئد.

مرحله چهارم: از سال ۱۹۸۹ تا سال ۲۰۰۰؛ این مرحله از پایان جنگ سرد میان شوروی و آمریکا در سال ۱۹۸۹ آغاز می‌شود و تا سال ۲۰۰۰ که آغاز عصر جهانی شدن است امتداد می‌یابد.

مرحله پنجم: مرحله پایانی که از سال ۲۰۰۰ شروع شده و تاکنون ادامه دارد؛ در سال ۲۰۰۱ و بعد از حوادث ۱۱ سپتامبر و در پی آن اعلان جنگ با تروریسم که به‌طور عمده معطوف به ملاحظات امنیتی ایالات متحده گردید، با این توجیه که معضلات امنیتی به‌علاوه مبارزه با تروریسم به مهم‌ترین دغدغه آمریکا بدل شد. (جواریان، ۲۰۱۶: ۵-۷)

جهان در بخش عمده‌ای از قرن بیستم شاهد تراکم اتاق‌های فکر مستقل مرتبط با سیاست‌های عمومی در آمریکا، کانادا و اروپای غربی بود. با گذشت زمان و افزایش درک عمومی درباره تأثیرات شگرف این پدیده، در حل معضلات و تسهیل سیاست‌گذاری، اتاق فکرها کم‌کم از حالت سنتی خود خارج شدند و با گرفتن قالب‌های نوین و متناسب با تحولات روز، در سطوح میانی مدیریتی نیز مورد استفاده قرار گرفتند. برای طی صدسال اتاق فکرهای تعیین خط مشی عمومی، پدیده‌هایی سازمان‌یافته بودند که بیشتر در ایالات متحده و به

میزان کمتری در کانادا و اروپای غربی ظاهر شده بودند. (جنابزاده، ۱۳۹۱) پیشینه اتاق فکر در برخی کشورها که بسیار مورد توجه قرار گرفته، آورده شده است:

آلمان: کانون‌های تفکر در آلمان نقش بسزایی در تعیین سیاست‌های راهبردی این کشور ایفا می‌کنند. اهداف کانون‌های تفکر در آلمان متفاوت است، اما مهم‌ترین آن‌ها عبارت است از:

(۱) بررسی مسائل بین‌المللی؛

(۲) کمک به ایجاد شبکه‌ای برای همکاری و تبادل اطلاعات در تمام اروپا؛

(۳) مشاوره، سیاست‌گذاری، تحلیل‌گری و برنامه‌ریزی در زمینه‌های مختلف.

فعالیت‌های کانون‌های تفکر در آلمان گسترده است و در تمامی امور داخلی و بین‌المللی نقش فعالی دارند. عمده‌ی فعالیت‌های کانون‌های تفکر در آلمان عبارت است از: فعالیت‌های سیاسی، فعالیت‌های اقتصادی، فعالیت‌های اجتماعی، فعالیت‌های آموزشی و علمی (یعقوبی و همکاران، ۱۳۸۸).

آمریکا: این کشور اولین و بیشترین اتاق‌های فکر را در زمینه‌های مختلف راه انداخته است که شاید اکنون تنها کشوری باشد که با تبدیل این مراکز به صورت مجازی نتایج حاصل را اثربخش‌تر کرده است. (طبرسا و همکاران، ۱۳۸۹) تحقیق انجام شده بر روی ۲۰ کانون تفکر محافظه‌کار آمریکا نشان داده است که هزینه این ۲۰ مؤسسه در سال ۱۹۹۶، ۱،۱۵۸ میلیون دلار بوده که بودجه اکثر آن‌ها در طی ۴ سال ۲ برابر شده است. کانون‌های تفکر محافظه‌کار جدید و کوچک‌تر در سؤال‌های اخیر نقش برجسته‌ای در تصمیم‌گیری سیاست‌های آمریکا پیدا کرده‌اند. کانون‌های تفکر در آمریکا را از نظرگاه‌های مختلف می‌توان تقسیم‌بندی کرد:

- از دیدگاه سیاسی کانون‌های سیاست‌پژوه، مشاور، وکیل مدافع سیاسی؛

- از دیدگاه اقتصادی کانون‌های اقتصادپژوه، اقتصاددان، توسعه پروژه و مشاور مسائل اقتصادی و مالی؛

- از دیدگاه امنیتی و نظامی کانون‌های استراتژی است، برنامه‌ریز و مشاور امور دفاعی و اطلاعاتی؛

- از دیدگاه صنعت و فن‌آوری کانون‌های پژوهش‌گر و مشاور مسائل صنعتی و تکنولوژیک و ارتباط

بین‌رشته‌ای؛

- از منظر آینده‌نگری کانون‌های سناریو پرداز، آینده‌پژوه، استراتژیست (یعقوبی و همکاران، ۱۳۸۸).

انگلستان: این اتاق نقشی مشابه آنچه در آمریکا بازی می‌کنند، دارند و از این جهت که در سیاست‌گذاری‌های

کشور اعمال نفوذ می‌کنند، یک همکاری را می‌توان بین اتاق‌های فکر انگلیس و آمریکا مشاهده کرد. اتاق‌های

فکر انگلیس در مواردی چون مبادله سیاست‌ها، جهانی شدن، تحقیقات سیاست عمومی و مراکز مطالعات

سیاسی دایر شده‌اند (طبرسا و همکاران، ۱۳۸۹). نگاهی به اساس آنچه در کشور انگلستان به صورت کانون‌های

تفکر فعالیت می‌کند، نشان می‌دهد که بیشتر این مراکز را «مؤسسه» می‌نامند؛

- نحوه وابستگی: بدیهی است که وابستگی کانون‌های تفکر به سازمان خاص و بخصوص دولتی،

آزادی عمل را از آن می‌گیرد. ۵۰ درصد کانون‌های تفکر در انگلستان خصوصی‌اند.

- دسترسی به دست‌آوردهای کانون تفکر: بررسی کانون‌های تفکر در انگلستان نشان می‌دهد که جز

در مورد تعدادی محدود از این کانون‌ها که وابستگی سیاسی یا نظامی با منبع خاصی دارند، مابقی دسترسی به

دستاوردهای کانون تفکر را دارند.

- حوزه فعالیت‌های کانون تفکر: حوزه فعالیت‌های کانون‌های تفکر در انگلستان عمدتاً مشابه آلمان

فراملی و پس از آن ملی و منطقه‌ای است.

- میزان فعالیت‌ها: مرکز مطالعات دفاعی، مرکز تحقیقات سیاست‌های اقتصادی، مرکز اصلاحات اروپا،

مرکز سیاست خارجی (یعقوبی و همکاران، ۱۳۸۸).

استرالیا: بیشتر این اتاق‌ها بر پایه سیستم دانشگاهی به وجود آمده‌اند و توسط دولت یا دانشگاه‌ها تأمین مالی می‌شوند و حدود ۳۰ اندیشکده وابسته به بخش خصوصی نیز وجود دارد (مارش، ۱۹۹۴) گرچه این مراکز از نظر تعداد، تخصص، گستردگی، نسبت به دهه پیش بهبود یافته‌اند و از نظر سیاسی قوی شده‌اند، اما نسبت به آن‌ها در آمریکا بسیار نقش محدودتری در سیاست‌گذاری‌های تجاری دارند (طبرسا و همکاران، ۱۳۸۹).

روسیه: تمرکز فعالیت‌های این کانون در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است. کانون‌های تفکر در این کشور در سیاست‌گذاری و آینده‌نگری به‌عنوان بازوهای اطلاعاتی دولت عمل می‌کنند. به‌طور خلاصه نمودارها در خصوص کانون‌های تفکر در روسیه نشان می‌دهند که:

(۱) اهداف اصلی چند کانون موجود عمدتاً اجتماعی و اقتصادی است.

(۲) وابستگی کانون‌ها نیمی دولتی و نیمی خصوصی است.

(۳) حوزه‌ی فعالیت این کانون‌ها نیمی ملی و نیمی فراملی است.

(۴) نحوه فعالیت آن‌ها به‌طور یکسان و به‌صورت سیاست‌گذاری، تحلیل‌گری و آینده‌نگری است.

(۵) مطالعات تحقیقاتی کانون‌ها بر خدمات عمومی و اجتماعی و اقتصادی تأکید دارد (یعقوبی و همکاران، ۱۳۸۸).

ژاپن: رشد سریع کانون‌های تفکر در ژاپن نتیجه مطالعه‌ی دقیق کارکرد کانون‌های تفکر در آمریکا و آگاهی از ارزش آن‌ها در برنامه‌ریزی سیاست‌گذاری بوده است. حدود ۵۰٪ کانون‌های تفکر در حوزه ملی و مابقی در حوزه فراملی و منطقه‌ای فعالیت می‌کنند با وجود اهمیت فراوان منطقه آسیای شرقی برای کانون‌های تفکر در ژاپن، تنها ۱۵٪ آن‌ها از مطالعات منطقه‌ای برخوردارند. همچنین مشاهده شد که

کانون‌های تفکر خصوصی بیشتر در زمینه‌ی فراملی، کانون‌های فعال در حوزه ملی بیشتر در موضوعات اقتصادی و اجتماعی و کانون‌های فعال در حوزه فراملی اکثراً در رابطه با موضوعات سیاسی فعالیت می‌کنند. مهم‌ترین موضوعات مورد علاقه کانون‌های تفکر ژاپن مسائل اقتصادی و سپس مسائل اجتماعی، سیاسی، انرژی، فن‌آوری و محیط زیست است. (یعقوبی و همکاران، ۱۳۸۸) کانون‌های تفکر ژاپن در نهاد و کارکرد متفاوت‌اند. بعضی از آن‌ها درباره سیاست‌پژوهی مطالعه می‌کنند، در حالی که بعضی دیگر فقط روی صنعت متمرکزند. به هر حال اگر بخواهیم در کانون‌های فکر ژاپن خصلت مشترکی جست و جو کنیم رویکرد آن‌ها به آینده (آینده‌پژوهی) پاسخ این کند و کاو خواهد بود. (خوئی، ۱۳۹۳) مؤسسه ملی پیشبرد تحقیقات نیرا^۱ اولین کانون تفکر در ژاپن است که سیاست‌پژوهی را ترویج داده است. نیرا کارکرد کلیدی کانون تفکر را پل زدن میان دانش و ایده‌های سیاسی با پژوهشگران مؤسسات دیگر دانسته است. این کانون مسائل سیاسی که از دید مردم ژاپن مهم‌تر و ضروری‌تر است را تشخیص داده و در تحلیل آن‌ها برای ساخت پیشنهادهای سیاسی تسریع می‌کند. به علاوه تلاش کرده اطلاعات را به صورت منظم و به شکلی قابل فهم برای عموم منتشر سازد تا بحث‌های سیاسی را برانگیزاند. نیرا تلاش می‌کند بحث‌های سیاسی را برانگیزد و از طریق تحلیل به موقع مسائل و انتشار نتایج به شکل قابل درک، در فرآیند سیاست‌سازی مشارکت کند. نیرا با استفاده از شبکه‌های دانش‌پژوهان، محققان و متخصصان در حوزه‌های متنوع می‌کوشد به سرعت مسائل ضروری را معین سازد و در پاسخ به آن‌ها پیشنهادهای سیاسی محکم و منسجمی طرح‌ریزی کند. نیرا در شکل جدید به دنبال ارائه پیشنهادهای جسورانه سیاسی و در دسترس ساختن به موقع اطلاعات بوده است تا بحث‌های سیاسی را تهییج کرده و در فرآیند سیاست‌سازی مشارکت فعال‌تری داشته باشد. (خوئی، ۱۳۹۳)

^۱ National Institute for Research Advancement (NIRA)

ایتالیا: اولین اندیشکده آزاد در سال ۲۰۰۵ و در ونیز تأسیس شد که کمک کرد تغییرات اجتماعی، اقتصادی و بنیادی بر اساس اصول سنتی ونیزی حاصل شود. بدین ترتیب مؤسساتی با استقلال بیشتر به وجود آمدند به طوری که کاملاً از هر بخش سیاسی یا مذهبی یا اقتصادی مستقل شدند. (طبرسوا و همکاران، ۱۳۸۹)

فرانسه: کانون‌هایی در کشور فرانسه نیز به نحوه چشم‌گیری از اواسط دهه‌ی ۱۹۷۰ شکل گرفته‌اند. کانون‌های تفکر در این کشور در بخش دولتی و غیردولتی فعال‌اند. تمرکز فعالیت کانون‌های تفکر در این کشور حول مباحث اقتصادی، امنیتی و روابط استراتژیک در ابعاد ملی و منطقه‌ای است. این کانون‌ها در آینده‌نگری، تحلیل و سیاست‌گذاری و مشاوره در بخش‌های دولتی و غیردولتی عمل می‌کنند. بیشتر کانون‌ها فعالیت فراملیتی داشته و برخلاف کانون‌های تفکر انگلستان، آمریکا و ژاپن نوع فعالیتشان تحلیلی نیست بلکه مشاوره‌ای است. (یعقوبی و همکاران، ۱۳۸۸)

ترکیه: این اتاق‌های فکر نسبتاً یک پدیده جدید به حساب می‌آیند. بسیاری از آن‌ها مانند سیستم‌های یک بخش سیاسی یا یک شرکت هستند و نوع خاص و نمونه این مراکز، نوع دانشگاهی آن است (طبرسا و همکاران، ۱۳۸۹)

کره جنوبی: بررسی‌ها نشان می‌دهد که کانون‌های تفکر در کره جنوبی از سال ۱۹۷۱ شکل گرفته‌اند. عمده کانون‌های تفکر در این کشور دولتی‌اند. اهم فعالیت کانون‌های تفکر در کره جنوبی بر پایه موضوعات مهم اقتصاد، امنیت و محیط زیست و مسائل انسانی در ابعاد ملی و بین‌المللی استوار است. همچون سایر کشورها، اهم مطالعات تحقیقاتی در کانون‌های تفکر در کشور کره جنوبی بر مسائل اقتصادی متمرکز است. از نظر نحوه‌ی ارائه‌ی خدمات ملاحظه می‌شود که نوع مطالعات، مانند فرانسه، اغلب به صورت مشاوره‌ای انجام می‌گیرد. (یعقوبی و همکاران، ۱۳۸۸)

کانادا: تمامی کانون‌های تفکر در کانادا در زمینه موضوعات کلان و استراتژیک فعال‌اند و کمتر به مسائل تخصصی می‌پردازند. ۳۹ درصد فعالیت کانون‌ها در زمینه‌ی اجتماعی و توسعه پایدار است. مطالعات انجام شده توسط این کانون‌ها شامل ۴۳.۵ درصد خدمات عمومی - اجتماعی و اقتصادی و ۴ درصد در هر یک از زمینه‌های علم و فن‌آوری، آزادی و امنیتی است. ۷۷ درصد آن‌ها وابستگی دولتی داشته و فقط ۱۸ درصد خصوصی‌اند. ۵۰ درصد کانون‌های تفکر در کانادا به موضوعات ملی، ۴۵.۵ درصد به موضوعات فراملی و ۴.۵ درصد به مسائل منطقه‌ای به صورت تحلیلی معطوف شده است. (یعقوبی و همکاران، ۱۳۸۸)

خاورمیانه: مانند مناطق دیگر جهان، خاورمیانه نیز به تازگی شاهد ایجاد سازمان‌هایی است که هدف آن‌ها پیگیری و تحلیل وقایع منطقه بوده است. آغاز آزادی سیاسی و پیشرفت فن‌آوری در منطقه باعث ایجاد فرصت مناسب برای محققین خاورمیانه شده است. مثل تمام کشورهای در حال پیشرفت، تعداد کانون‌های تفکر در کشورهای عربی هنوز محدود است. با این حال تعداد قابل ملاحظه‌ای کانون تفکر مطرح و فعال در منطقه وجود دارد. (یعقوبی و همکاران، ۱۳۸۸)

حال طبق جدول زیر در یک نگاه می‌توان مقایسه‌ای بین اندیشکده‌ها در اروپا و آمریکا را مشاهده نمود:

جدول ۱-۲- مقایسه اندیشکده‌های اروپا و آمریکا (مک‌گان و همکاران، ۲۰۰۵)

اندیشکده‌های اروپایی	اندیشکده‌های آمریکایی
کانون‌های تفکر اروپایی، بودجه و کارکنان به مراتب کمتری دارند.	کانون‌های تفکر آمریکایی، تبدیل به نقش‌آفرینان اساسی در فرآیندهای تصمیم‌گیری با تیم‌ها و بودجه‌های فراوان شده‌اند.
بیشتر به‌طور مستقیم در ارتباط با سیاست مداران و احزاب سیاسی‌اند.	بیشتر بافاصله از احزاب سیاسی فعالیت می‌کنند.
کمتر درگیر مسائل‌اند و تقریباً راهی برای تغییر تصمیم باقی نمی‌گذارند.	توصیه‌های مستقیم را به کنگره و مدیران ارائه می‌دهند.
بیشتر، دورنمایی بلند مدت و دور از دسترس را در نظر دارند.	در ترسیم چشم‌انداز سازمانی تحلیل‌های کوتاه مدت، تأکید ویژه بر امور اقتصادی و روابط خارجه دارند.

اندیشکده‌های اروپایی	اندیشکده‌های آمریکایی
کانون‌های چپ متداول‌ترند.	شمار رو به افزایشی از کانون‌های تفکر مؤثر متعلق به راست‌ها وجود دارد.
وفور نسبی تأمین کنندگان خصوصی وجود دارد.	بشر دوستی سازمانی کمتر توسعه یافته است، بیشتر به منابع مالی عمومی وابسته‌اند، اما وضعیتشان به تدریج تغییر می‌کند.
جهت گیری آکادمیک و ملی دارند.	جهت گیری ملی و موردگرا دارند.
نمایی کمتری دارند.	حضور پر رنگی در رسانه‌ها دارند.
سطح قابل قبولی از جوابگویی و شفافیت مالی وجود ندارد.	سطح بالایی از شفافیت مالی و پاسخ گویی ارائه می‌دهند.

باتوجه به آنچه ذکر شد، باید اشاره کرد که اندیشکده‌ها دو کارکرد یا نقش کلیدی دارند: یکی فکر سازی برای مفهوم آفرینی و دیگری گشودن گره‌های فکری که در فرایندهای عملی به وجود آمده‌اند، یعنی حصول موقعیت فکری جدید و یا بهتر کردن وضع موجود. همچنین این مراکز با گذشته پیوند تنگاتنگ و نزدیکی دارند و در عین حال رو به آینده هستند. به عبارت دیگر با ارتباط دادن گذشته به آینده، فکر آفرینی رخ می‌دهد که به این طریق، اندک‌اندک با فکر سازی، راهی برای شکستن تاریکی‌ها و دمیدن روشنایی‌ها باز می‌شود. این مراکز با کمک و تعامل با کارشناسان و نخبگان فکری در زمینه‌های گوناگون اطلاعاتی را دریافت و در بانک اطلاعات فکر ذخیره می‌کنند. این بانک به اندیشکده امکان می‌دهد که به صورت باز با جهان واقع مواجه شود، از خزانه فکر، فکر سازی کند و فکر ورزی را تعلیم بدهد. اندیشکده‌ها به دو قسم زیر تقسیم می‌شود (میرزا امینی، ۱۳۸۵)

➤ اندیشکده‌های محافظه کار: به دغدغه‌های خاصی چون ارتقای سیستم بازار آزاد، حکومت محدود، تجلیات مذهبی یا ارزش‌های سنتی خانواده‌ها (حفظ و بهبود شرایط موجود) می‌پردازند.

➤ اتاق‌های فکر آزاد اندیش: به دغدغه‌هایی در به کارگیری سیاست‌های دولت برای غلبه بر بی‌عدالتی‌ها و تلاش جهت افزایش عدالت اجتماعی و توسعه پایدار و کاهش هزینه‌های دفاعی می‌پردازند.

➤ با این همه در دسته‌بندی دیگر، جامع‌ترین و کامل‌ترین دسته‌بندی از اتاق‌های فکری را به این شرح بیان کرده‌اند:

- سیاسی (سیاست پژوه، مشاور، وکیل مدافع سیاسی)؛
- اقتصادی (اقتصاد پژوه، اقتصاد دان، توسعه پژوه، مشاور مسائل اقتصادی و مالی)؛
- اجتماعی (جامعه شناس، روانشناس، فرهنگ پژوه، جامعه پژوه)؛
- امنیتی و نظامی (استراتژیست، برنامه‌ریز و مشاور امور دفاعی و اطلاعاتی)؛
- صنعت و فناوری (پژوهشگر و مشاور مسائل صنعتی و فناورانه و ارتباطات بین رشته‌ای آن‌ها)؛
- آینده (سناریو پرداز، آینده پژوه، استراتژیست) (وحیدی مطلق، ۱۳۸۶).

نهایتاً در حیطه تاریخچه راه‌اندازی اندیشکده‌ها می‌توان گفت، با به وجود آمدن چالش‌های مدیریتی و رشد روز افزون صنعت و افزایش تعهدات خارجی کشورها، نیاز و تقاضاهایی را برای ورود علم و عقل به ساختار و تصمیم‌های حکومتی به وجود آورد، از این رو مدیران و رهبران اعتقاد داشتند که با وجود آوردن پژوهشکده‌هایی می‌توانند مشکلات اجتماعی، اقتصادی و به‌ویژه سیاسی را حل کنند. از جمله این پژوهشکده‌ها می‌توان مؤسسه خدمات سلطنتی در زمینه مطالعات نظامی انگلستان (۱۸۳۱)، جامعه فابیان انگلستان (۱۸۸۴)، مؤسسه پژوهش‌های اقتصادی هامبورگ آلمان (۱۹۰۸)، همچنین بنیاد راسل سیج (۱۹۰۷)، شورای راهبردی روابط خارجی (۱۹۲۱) و مؤسسه بروکینگز (۱۹۱۷) در آمریکا را نام برد. با شروع جنگ جهانی دوم به منظور مدیریت مسائل جنگ و انسجام و به کارگیری ایده‌های خلاق و نوآور، موج جدیدی از تقاضاها برای تشکیل اتاق‌های فکر و مؤسسات تحقیقاتی به وجود آمد؛ که پس از جنگ نیز به همه مسائل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، تسری پیدا کرد.

با وجود تأسیس این مؤسسات در جهان در طی دو قرن اخیر، همچنان در ایران اندیشکده‌ها به شکل گسترده شکل نگرفته‌اند. با این همه به دلیل رشد کمی و کیفی نهادهای علمی و وجود پتانسیل‌های دانشگاهی، گسترش و بهره‌گیری از وجود چنین مؤسساتی را بیشتر نمایان می‌سازد. بر اساس گزارش CGTTI در سال ۲۰۱۵ تعداد اندیشکده‌های ایران ۵۹ مورد بوده است.

جدول ۲-۲- تعداد اندیشکده‌ها در جهان مربوط به سال ۲۰۱۵

تعداد	قاره‌ها
۱۹۳۱	آمریکای شمالی
۱۷۷۰	اروپا
۱۲۶۲	آسیا
۷۷۴	امریکای جنوبی و مرکزی
۳۹۸	آسیای غربی و شمال آفریقا
۶۱۵	صحرای آفریقا
۹۶	اقیانوسیه
۶۸۴۶	مجموع

جدول ۲-۳- کشورهای با بیشترین تعداد اندیشکده

تعداد اندیشکده	کشور	رتبه
۱۸۳۵	ایالات متحده امریکا	
۴۳۵	چین	
۲۸۸	انگلستان	
۲۸۰	هند	
۱۹۵	آلمان	
۱۸۰	فرانسه	
۱۳۸	آرژانتین	
۱۲۲	روسیه	
۹۹	کانادا	
۹۷	ایتالیا	

رتبه	کشور	تعداد اندیشکده
1.	برزیل	۸۹
2.	آفریقای جنوبی	۸۶
3.	سوئد	۷۷
4.	سوئیس	۷۳
5.	استرالیا	۶۳
6.	مکزیک	۶۱
7.	ایران	۵۹
8.	بولیوی	۵۹
9.	رژیم صهیونیستی	۵۸
10.	هلند	۵۸
11.	اسپانیا	۵۵
12.	رمانی	۵۴
13.	کنیا	۵۳
14.	بلژیک	۵۳

جدول ۲-۴. برترین اندیشکده‌های جهان

رتبه	نام اندیشکده	وبسایت
1	Brookings Institution (United States)	www.brookings.edu
2	Chatham House (United Kingdom)	www.chathamhouse.org
3	Carnegie Endowment for International Peace (United States)	www.carnegieendowment.org
4	Bruegel (Belgium)	www.bruegel.org
5	Council on Foreign Relations (CFR) (United States)	www.cfr.org
6	International Institute for Strategic Studies (IISS) (United Kingdom)	www.iiss.org
7	RAND Corporation (United States)	www.rand.org
8	Woodrow Wilson International Center for Scholars (United States)	www.wilsoncenter.org
9	Amnesty International (AI) (United Kingdom)	www.amnesty.org

جدول ۲-۵. برترین اندیشکده‌های دانشگاهی جهان

وبسایت	اندیشکده	رتبه
www.belfercenter.org	Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard University (United States)	1
www.hks.harvard.edu/centers/cid	Center for International Development (CID), Harvard University (United States)	2
http://www.lse.ac.uk/government/research/resgroups/LSEPublicPolicy/Home.aspx	IDEAS/Public Policy Group, London School of Economics and Political Science (LSE) (United Kingdom)	3
www.bakerinstitute.org	James A. Baker III Institute for Public Policy, Rice University (United States)	۴
www.ids.ac.uk	Institute of Development Studies (IDS), University of Sussex (United Kingdom)	۵
https://www.kcl.ac.uk/sspp/departments/warstudies/research/groups/cds/index.aspx	Centre for Defence Studies (CDS), King's College London (United Kingdom)	۶
www.hoover.org	Hoover Institution, Stanford University (United States)	7
cisac.fsi.stanford.edu	Center for International Security and Cooperation (CISAC), Stanford University (United States)	8

اندیشکده و کارکردهای آن

اندیشکده یکی از ابزارهای آفرینندگی برای حل مسأله و توسعه خلاقیت در هر سازمانی است. اتاق‌های فکر در شرایطی علمی و استاندارد در فرآیند قانونی سیاست‌گذاری و روزمرگی‌ای اجرایی، به تدوین و انعکاس پیشنهادها سازنده و خلاقانه خود می‌پردازند و با نوآوری فضای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری را از یکنواختی خارج می‌کنند. برای بسیاری از نویسندگان، اندیشکده‌ها با دیدگاهی بیش از حد باریک و لیدنل تعریف می‌شوند که آن‌ها را به سمت «نردبان عمومیت»^۱ سوق می‌دهد و مفهوم وسیع‌تری را اتخاذ می‌کند. برخی از نویسندگان محدود به‌طور عینی دلالت‌های استفاده بیش از حد از این تعریف را نشان داده‌اند و سعی در نسخه‌های سازگارتر با ویژگی‌های معاصر پدیده داشته‌اند.

¹ The ladder of generality

به عبارت دیگر، اتاق‌های فکر سازمان‌های همگرایی و تحلیل پژوهش‌های مربوط به سیاست‌گذاری عمومی هستند که تحقیقات معطوف به سیاست‌گذاری تولید می‌کنند و در حوزه‌های داخلی و خارجی به تصمیم‌سازان مشورت ارائه می‌دهند. این نهادها به سیاست‌گذاران و دولت در تصمیم‌سازی آگاهانه درباره سیاست‌های عمومی یاری می‌رسانند. اتاق‌های فکر ممکن است به صورت مراکز وابسته یا مستقلی باشند که با ساختاری دائمی و نه قطعی ساختاربندی شده‌اند. (مک‌گان^۱، ۲۰۱۵: ۵) «همچنین اتاق‌های فکر به‌عنوان مراکز انجام دهنده مطالعات و پژوهش‌های معطوف به سیاست‌گذاری، شامل مشورت و توصیه در حوزه‌های مشخص داخلی و بین‌المللی باهدف توانمندسازی سیاست‌گذاران حوزه سیاست خارجی برای تنظیم سیاست‌های مرتبط با معضلات سیاست عمومی» تعریف شده است. افزون بر این، اندیشکده محصول دانش و تجربه مراکز پژوهشی متخصص در مسائل علمی یا فکری مشخصی است که در پی توسعه و اعتلای سیاست‌گذاری و اتخاذ تصمیمات عقلانی و یا ساخت چشم‌اندازهای آتی جامعه و دولت است. همچنین، اتاق‌های فکر به‌عنوان مراکزی که به «گردآوری و سازماندهی پژوهشگران خبره که توانایی مشارکت در پژوهش‌های عمیق و گسترده به‌منظور ارائه مشورت یا سناریوهای آینده‌نگر که به تصمیم‌گیران در جهت اتخاذ یا اصلاح سیاست‌ها بر پایه این طرح‌ها در حوزه‌های مختلف یاری می‌رسانند» اطلاق می‌شود. (اردوایی^۲، ۲۰۱۳: ۲) در تفاوت بین مراکز پژوهشی و اتاق‌های فکر باید گفت که مراکز پژوهشی و مطالعاتی با هدف انجام تحقیقات دانشگاهی فعالیت نمی‌کنند و یا در طرح مطالعات به صورت بی‌طرفانه و بدون کانون توجه مشخص عمل نمی‌کنند. حال آنکه اتاق‌های فکر با همگرایی و همراهی با فرآیند تصمیم‌گیری سیاسی در صدد تحقق اهداف مشخص طبق راهبرد مشخص خود

^۱ McGann

هستند. این مؤسسات عمدتاً به صورت پلی میان گروه‌های دانشگاهی و تصمیم‌گیر و همچنین میان دولت‌ها و جامعه مدنی عمل می‌کنند که به صورت جریانی مستقل و همسو با منافع عامه مردم می‌توانند پژوهش‌های کلی و کاربردی را به زبانی که قابل فهم توسط عامه مردم و تصمیم‌گیران باشد، ارائه نمایند. (آقاجانی، ۱۳۹۰: ۱۴۵)

اندیشکده‌ها نقش پشتیبانی تصمیم‌گیران در سطوح مختلف و منبع اساسی اطلاعات و توصیه خصوصاً در جوامع توسعه یافته را بر عهده دارند. تکرر مراکز پژوهشی و مطالعاتی موجب تنوع سلیق و دیدگاه‌های متنوع است که ضامن حل مشکلات پیش روی جوامع و مؤسسات در تمامی سطوح است. (جواریان^۱، ۲۰۱۶: ۳)

کارکردهای اندیشکده‌ها شامل مواردی مانند تولید اندیشه و تفکر جدید در حوزه منافع ملی برای مقامات ارشد حکومتی، تأمین نیروی انسانی متخصص در امور دولت و حکومت، تجمیع متخصصان سیاست‌پژوهی و گردهمایی استراتژیست‌های فکر، برای تشریح سیاست‌ها و برنامه‌های ملی و بین‌المللی، نشست استراتژیستی و برگزاری سمینارها و کنفرانس‌ها و ارتباط با مقامات دولتی و حکومتی، ارائه مشورت کارشناسی به نهادهای تصمیم‌گیرنده، افزایش توجه افکار عمومی به محصولات کانون‌ها برای زمینه‌سازی و تسهیل گفتگو و ایفای نقش میانجی در تنازع ملی و بین‌المللی می‌شود. (ادیانی، ۱۳۹۲: ۵۰)

نظریات مرتبط با اندیشکده‌ها

همچنین در خصوص نظریات مربوط به اتاق‌های فکر یا اندیشکده‌ها باید گفت که موضوع اتاق‌های فکر برای اولین بار توسط اندیشمندان ملهم از «نظریه نخبگان» رایت میلز و به طور مشخص ویلیام دومهاف مورد توجه قرار گرفت. بر این اساس، مطالعات اتاق‌های فکر تحت سه رویکرد نظری مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند:

^۱ Jewarian

(۱) نظریه‌های نخبگان؛

(۲) نظریه تکثرگرا؛

(۳) نظریه نهادگرایی.

نظریه نخبگان مدعی است که اتاق‌های فکر نباید به‌عنوان مراکز پژوهشی خشتی مورد تحلیل قرار گیرند، بلکه باید به‌عنوان ابزاری در دست طبقه حاکم و به‌صورت یک برنامه ریزی سیاسی آن را در نظر گرفت. نظریه نخبگان اتاق‌های فکر را به‌صورت یک ماشین نظریه‌سازی که در دستان شبکه‌ای پر نفوذ از صاحبان قدرت، ثروت و نخبگان نظامی و دیوان‌سالاری است، مورد بررسی قرار می‌دهد. (میلز^۱، ۲۰۰۰: ۱۰۳)

این رویکرد، اندیشکده‌هایی را به‌عنوان سازمان‌هایی ذاتاً لابی‌گر اما در پوشش مؤسسات پژوهشی علمی و فارغ از هرگونه سوگیری در نظر می‌گیرد. کار ویژه این مراکز تهیه اندیشه‌های عمیق و حیاتی درون شبکه و طراح خط‌مشی‌ها و سیاست‌ها است. (دامهوف^۲، ۲۰۰۶: ۸۷) این نوع چارچوب تحلیل نه تنها به اتاق‌های فکر به‌عنوان تولیدکننده پژوهش‌های بی‌طرف نگاه نمی‌کند، بلکه آن‌ها را به‌عنوان کارگزار فعال مرتبط با کانون‌های قدرت و سیاست‌گذاری، قلمداد می‌نماید. این مراکز با تأثیر گرفتن از تغییرات ایدئولوژیک و تقسیم‌بندی‌های سیاسی و همچنین اثرگذاری بر آن‌ها، در برهه‌ای حساس از دگرگونی‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی به ایفای نقش می‌پردازند. (پسچک^۳، ۱۹۸۷)

از سوی دیگر، دیدگاه تکثرگرا در تضاد کامل با نظریه نخبگان قرار دارد. به این معنا که در این دیدگاه اتاق‌های فکر نه به‌عنوان ابزار دست طبقه حاکم، بلکه به‌عنوان یک جریان نظام‌مند هستند که برای تأثیرگذاری بر سیاست عمومی با دیگر نهادها همچون لابی‌ها، اتحادیه‌های

¹ Mills

² Domhoff

³ Peschek

کارگری، جنبش‌های اجتماعی و انجمن‌های هویت— محور رقابت می‌کنند. (مدوتز، ۲۰۱۲: ۹) تفاوت اصلی این دو دیدگاه در آن است که دیدگاه تکثرگرا به‌طور عمده اتاق‌های فکر را در حکم صدایی در میان دیگر صداها می‌بیند و حال آنکه نگاه نظریه‌نخبگان به اتاق‌های فکر به‌مثابه یک گره در کلاف هزار توی شبکه‌نخبگان تصمیم‌ساز می‌باشد. با این همه این دو نگاه علی‌رغم تفاوت، در یک نقطه با هم اشتراک دارند و آن گرایش به داشتن دیدی تقلیل‌گرا نسبت به موضوع است. در مدل نخبگان، اتاق‌های فکر به ابزاری ساده در دست طبقه ثروتمند و گروه‌های رقیب تقلیل داده شده است. با ترسیم اتاق‌های فکر به شکل بنگاه‌های لابی‌گری یا گروه‌های هواخواه، در این نظریه جایگاه این مراکز به یک جایگاه بی‌اهمیت و ثانویه تنزل پیدا کرده است؛ با دید غلط فرا کارکردگرایانه که جهان را در حکم یک صحنه بازنمایی و کنش‌های اجتماعی را به مثابه اجراهای این صحنه در نظر می‌گیرد (بوردیو، ۱۳۸۱: ۵۲) این رویکرد به اتاق‌های فکر در حکم سازمان‌های واسط اقتصادی، سیاسی یا نظامی می‌نگرد. به این خاطر نظریه‌نخبگان در ترسیم یک دیدگاه کل‌نگر به شبکه به هم پیوسته گروه‌های نخبه‌کار ساز است، اما زمانی که بحث به چگونگی تبدیل این شبکه‌ها به اثرگذاری سیاسی می‌رسد، نظریه‌نخبگان سکوت اختیار می‌کند. این مطلب که نظریه‌نخبگان با در نظر نگرفتن جنبه‌های سمبلیک، اتاق‌های فکر را به یک مفهوم ایستا و مادی تقلیل داده است و به شدت ابزاری، کارکردگرا و به تبع آن نارسا در توصیف آن‌ها است، قضاوتی منصفانه به نظر می‌رسد. از سوی دیگر معضل رویکرد تکثرگرا نگاه خام آن به انگیزه‌های ادعایی این مراکز که هم‌لنا تولید دانش و تخصص بی‌طرف است، باشد. مشکل دیگر این نظریه‌نداشتن دیدی انتقادی نسبت به انگیزه‌های این مراکز است. در ضدیت با نظریه‌نخبگان، رویکرد تکثرگرا به‌طور عمده از اطلاق هرگونه خصوصیت ذاتی و یا کارکردی به لتاق‌های فکر اجتناب می‌کند. همچنین، این رویکرد در ارائه تعاریف کلی در مورد لتاق‌های فکر که بتوانند آن‌ها

را از دیگر گروه‌های ذی‌نفع رقیب متمایز کند، ناتوان است. نظریه تکثرگرا بر این فرض استوار شده است که افراد و گروه‌های مختلف برای تأثیر بر فرآیند تصمیم‌گیری در حال رقابت با یکدیگر هستند و این رقابت قدرت به صورت پراکنده و بدون یک طبقه مسلط حاکم توزیع شده است. (لوکز، ۲۰۰۴: ۵)

سومین نظریه که به لحاظ زمانی جدیدترین نظریه برای تحلیل اتاق‌های فکر محسوب می‌شود، نظریه نهادگرایی است. مجموعه‌ای از نظریه‌ها که می‌توان تحت عنوان نهادگرایی آن‌ها را طبقه‌بندی کرد، سعی در ارائه راه‌حلی برای رفع نارسایی دو دیدگاه نخبه‌گرا و تکثرگرا دارد. نهادگرایان بر محیط ساختاری که اتاق‌های فکر در آن واقع شده‌اند، تأکید ویژه دارند. همچنین آن‌ها بر قواعد و هنجارهای مؤثر بر رفتار و مناسبات سازمانی که باید به آن‌ها واکنش نشان دهند، متمرکز می‌شوند. (مدوتز، ۲۰۱۲: ۱۳)

تمرکز اصلی این رویکرد بر اجتماعات معرفت‌شناختی یا شبکه‌های سیاست‌گذار متشکل از نخبگان کنشگر سیاسی است. این رویکرد متخصصین سیاست‌گذاری وابسته به اتاق‌های فکر را به عنوان اعضای یک اجتماع معرفت‌شناختی واحد در نظر گرفته که بر خط‌مشی‌های سیاسی و فرآیند سیاست تأثیر می‌گذارند. (تیچلر، ۲۰۰۷: ۱۶)

رویکرد نهادگرا سعی دارد با در نظر گرفتن اندیشمندان وابسته به اتاق‌های فکر به عنوان جامعه معرفت‌شناختی و هم‌چنین در نظر گرفتن اتاق‌های فکر به عنوان زیست‌بوم سازمانی، از رویکرد مشکل‌آفرین اندیشمندان جامعه‌شناسی کلاسیک فاصله بگیرد که دو نظریه نخبه‌گرایی و تکثرگرایی را با مشکل روبه‌رو کرده بود. با این حال، همان‌طور که مدوتز به آن اشاره کرده، ایده استفاده از برند تخصصی مشترک، دانش علمی و عقاید هنجاری، بیش از آنکه به آشکار شدن موارد مبهم کمک کند، خود گره‌ای

¹ American Enterprise for Public Policy Research

² Lukes

بر گره‌ها می‌افزاید. به این دلیل که مشکل بتوان کنشگران وابسته به اتاق‌های فکر را در یک تعامل منسجم و حرفه‌ای تصور کرد، با علم به این مطلب که آن‌ها مجهز به مهارت‌های گوناگون، هویت‌های متمایز و مهارت‌های مختلفی هستند. (مدوتز، ۲۰۱۲: ۱۳)

فلسفه وجودی و ضرورت ایجاد اندیشکده‌ها (اتاق‌های فکر)

برای فهم مفهوم و کارکرد اندیشکده‌ها باید ببینیم که اندیشکده‌ها برای رفع چه نیازی به وجود آمده‌اند؟ پاسخ به یک نیاز دیرینی سیاست‌گذاران: نیاز به اطلاعات دقیق، کاربردی و قابل فهم که حتی‌الامکان تحت تأثیر منافع افرادی که آن اطلاعات را گرد آورده‌اند قرار گرفته باشد (عینی و بی‌طرفانه باشد). در جهان امروز که سرعت پیشرفت دانش و انتشار دستاوردهای جدید علمی بسیار زیاد است، نیازمند به نهادها و مؤسساتی است که در عین آشنایی با دانش روز بتوانند این دانش را که در شکل خاص آن بعضاً برای سیاست‌گذاران و نهادهای تصمیم‌گیر گنج‌کننده است، پالایش و دسته‌بندی کرده و کاربردهای عملی آن را برای مواجهه با پیچیدگی‌های پیش رو نشان دهند. علاوه بر آن، سرعت رشد علم و دانش در چند دهه گذشته به حدی افزایش یافته که سیاستمداران و سیاست‌گذاران درگیر با مسائل روزمره، حتی با بهره‌مندی از تجارب تحصیلی و دانشگاهی کافی برای تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری نیازمند نظام‌های حمایتی‌ای شده‌اند که اولاً: نسبت به دانش روز آگاهی داشته؛ ثانیاً: در نگرش پیچیده و بین رشته‌ای به موضوعات توانا باشند. مؤسساتی که بتوانند این ویژگی را داشته و به‌عنوان نهاد حمایتی در تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری‌ها نقش ایفا کنند، اندیشکده‌ها هستند (اینانلو، فتاحی، فکری و قاسمی، ۱۳۹۶).

به‌طور کلی اندیشکده‌ها دو کارکرد یا نقش کلیدی دارند: یکی فکر سازی برای مفهوم آفرینی و دیگری گشودن گره‌های فکری که در فرایندهای عملی به وجود آمده‌اند، یعنی حضور موقعیت فکری جدید و یا بهتر

کردن وضع موجود. همچنین این مراکز با گذشته پیوند تنگاتنگ و نزدیکی دارند و در عین حال رو به آینده هستند؛ به عبارت دیگر با ارتباط دادن گذشته به آینده، اندک‌اندک با فکر سازی راهی برای شکستن تاریکی‌ها و دمیدن روشنایی‌ها باز می‌شود.

علاوه بر این ضرورت وجود اتاق‌های فکر (اندیشکده‌ها) را می‌توان این چنین مطرح کرد که این مراکز با کمک و تعامل با کارشناسان و نخبگان فکری در زمینه‌های گوناگون اطلاعاتی را دریافت و در بانک اطلاعات فکر ذخیره می‌کنند. این بانک به اندیشکده این امکان را می‌دهد که به صورت باز با جهان واقع مواجه شود، از خزانه فکر، فکر سازی کند و فکر ورزی را تعلیم بدهد (طبرسا و دهقان، ۱۳۹۶).

رسالت‌های اندیشکده

به طول کلی اتاق‌های فکر دو کارکرد یا نقش کلیدی دارند: یکی فکر سازی برای مفهوم آفرینی و دیگری گشودن گروه‌های فکری جدید که در فرایندهای عملی به وجود آمده‌اند، یعنی حصول موقعیت فکری جدید و یا بهتر کردن وضع موجود (طبرسا، ۱۳۸۹). به عبارتی اندیشکده‌ها محل پیوند علم و دانش با سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در راستای برنامه‌ریزی و اجرایی نمودن طرح‌ها می‌باشد.

چشم انداز

چشم انداز یا دورنمای سازمان به معنای مقصد و آرمان یک سازمان است. به این معنا که آینده‌ای واقع‌گرایانه، محقق‌الوقوع و جذاب برای سازمان است، چشم انداز کلید رهبری است، تبیین سرنوشت آینده بهتر موفقیت آمیز یا مطلوب‌تر سازمان نسبت به حال، ایده است که آن چنان تولید انرژی می‌کند که در واقع با به کارگیری مهارت، استعداد و منابع محقق کردن آن آینده را به طور جهشی آغاز می‌کند بر اساس این مهم، چشم‌انداز اولین مرحله پاسخ به تحول یک سازمان است. عده‌ای چشم انداز را بیانگر بینش و دور اندیشی مبتنی بر تصور و

تجسم آینده می‌دانند. به‌طور مشخص‌تر، معتقدند چشم انداز در بافت رهبری و سازمان‌ها به‌عنوان یک حالت کلی، مطلوب و پسندیده از آینده سازمان تعریف شده است. (کوزس و پوستر، ۱۹۸۷: ۲۲۷).

برخی بر این باور بوده که رهبر برای انتخاب جهت سازمان، نخست باید یک تصویر ذهنی از حالت مطلوب و ممکن آتی ایجاد کند و این تجسم آتی سازمان، چشم انداز نامیده می‌شود و می‌تواند مانند یک رویا مبهم بوده و یا مانند یک هدف یا بیانیه رسالت روشن، شفاف و دقیق باشد. نکته قابل اهمیت این است که چشم انداز باید منطقی واقعی، معتبر و جذاب از آینده سازمان ترسیم کند و شرایطی ایجاد کند که از جوانب مختلف بهتر از وضع موجود باشد (بنیس و نائوس ۱۹۸۵: ۷۲).

همان‌گونه که در بسیاری از منابع مدیریتی ذکر شده، برنامه‌ریزی یکی از وظایف بسیار مهم مدیران است. در واقع قبل از این که مدیران اقدام به سازماندهی، رهبری یا کنترل کنند باید هدف و جهت سازمان را با استفاده از برنامه‌ریزی مشخص نمایند (استونر و همکاران، ۱۳۹۳). یکی از اقدامات متداول در این راستا تنظیم بیانیه چشم انداز است که می‌تواند باعث ایجاد انگیزه در ذی‌نفعان شود و تلاش آنان را هماهنگ سازد. این بیانیه برای کارکنان و اعضا قابل دسترس، رغبت انگیز و انرژی دهنده است، بطوری که آن‌ها رویکردهای نوآورانه را برای نیل به چشم انداز دنبال کنند. کولیر و همکاران با بررسی بیش از ۱۶۶۶ مدیر متوجه شدند که سطوح درگیری به شکلی مثبت با ادراک فرایندهای توسعه راهبردی که بیشتر عقلانی، متمرکز از طریق یک چشم انداز مشترک و سازگار هستند، ارتباط دارد. بیانیه چشم انداز، به نقطه خاصی از زمان و به ویژگی‌های اساسی سازمان که اهداف سازمان معطوف به آنهاست، توجه می‌کند (زاگرم، ۲۰۰۲)؛ و نیز نقشی اساسی در تعریف وظایف سازمانی و تعیین چارچوب‌های اهداف کوتاه مدت دارد. بدون داشتن چشم اندازی روشن، سازمان دچار لغزش

خواهد شد و با محیط و رقیبان برخورد انفعالی انجام می‌دهد (تزینگ^۱، ۲۰۰۶)؛ و هرگز به سازمانی در سطح جهانی تبدیل نخواهد شد؛ اما باید به خاطر داشت که تنها یک سازمان سخت‌کوش می‌تواند چشم اندازی بلند پروازانه و در عین حال واقعیت‌گرا ایجاد کند (کافمن^۲، ۲۰۰۲).

بیانیه رسالت

دیوید بیانیه‌ی رسالت را سندی می‌داند که یک سازمان را از سایر سازمان‌های مشابه متمایز می‌نماید. از دید آلیسون بیانیه رسالت سندی است که بیان می‌کند یک سازمان چیست؟ چرا هست؟ چه می‌کند؟ و به چه کسی خدمت می‌دهد (خراسانی طرقي و همکاران، ۱۳۹۲).

رسالت نشان دهنده علت یا فلسفه وجودی سازمان و بیان‌گر هویت سازمان است. هر سازمان یک رسالت دارد، چه این رسالت به صورت تدوین شده و مکتوب باشد و چه نباشد. رسالت شکل دهنده فعالیت سازمان و رفتار کارکنان است (اعرابی و خدادادی، ۱۳۹۵). اگر رسالت یک سازمان را در قالب یک سند مکتوب کرده و به اطلاع ذی‌نفعان سازمان برسانیم و آن را فرا راه فعالیت‌های سازمان قرار دهیم، در واقع بیانیه رسالت سازمان را تهیه کرده‌ایم؛ بنابراین بیانیه رسالت جمله یا عبارتی است که بدان وسیله مقصود یک سازمان از مقصود سازمان مشابه متمایز می‌شود (اعرابی، ۱۳۹۳).

نیروی انسانی

«رویکرد استراتژیک در مدیریت منابع انسانی به مفهوم به کارگیری به فنون و روش‌های نوین است که سازمان بتواند با اتکا به آنها در برابر محیط ناپایدار واکنش مناسب نشان داده و منابع انسانی را در جهت کسب مزیت رقابتی بسیج کند.» (احمدی بالادهی، ۱۳۹۳: ۱۹۴)

1 Tzeng et al

2 Kaufman

به کارگیری استراتژی منابع انسانی یک عامل موفقیت در جهت رسیدن سازمان به اهدافش در نظر گرفته شده است و منبع این برنامه‌ریزی استراتژیک منابع انسانی را نیز مدیران و رهبران سازمان دانسته است. به عبارت دیگر سازمان برای کسب موفقیت راهی جز برنامه‌ریزی در حوزه منابع انسانی خود ندارد و رکن اصلی دستیابی به اهداف در این عامل نهفته است. هدف‌گرایی و چینش نقش‌ها و وظایف نیروی انسانی برای رسیدن به آن‌ها، در برخی تعاریف به منزله برنامه استراتژیک منابع انسانی است: «برنامه استراتژیک منابع انسانی به معنی برنامه‌ریزی فعالیت‌های طراحی شده و استقرار آن‌ها برای رسیدن به اهداف سازمان است.» (واک، اسپینبرگ و هندی^۱، ۲۰۱۶)

میلر معتقد است که استراتژی‌های منابع انسانی باید با استراتژی‌های سازمان هم‌آهنگ و یک پارچه گردد. برای ایجاد این یک پارچگی، باید اقدامات مدیریت در حوزه منابع انسانی با تصمیم‌گیری‌های دیگر حوزه‌های فعالیت سازمان هم‌آهنگ باشد. (آرمسترانگ و بارون، ۲۰۰۵: ۴۵)

استراتژی‌های پایدار منابع انسانی باید به شرکت کمک کنند تا منابع انسانی‌اش را برای رسیدن به یک شبکه بهینه از اهداف شرکت و نیز جامعه‌ای پایدار، مدیریت کند. (پانادار، ۲۰۰۳) به عقیده دوچینزو رابینز^۲ برنامه‌ریزی منابع انسانی فرایندی است که به وسیله آن سازمان معین می‌کند که برای نیل به اهداف خود به چه تعداد کارمند، با چه تخصص و مهارت‌هایی برای چه مشاغلی و در چه زمانی نیاز دارد. (سعادت، ۱۳۷۵: ۵۷) هدف برنامه‌ریزی منابع انسانی تجزیه و بررسی تعادل عرضه و تقاضا با یک روش ساختاریافته است، این امر با یک تصویر روشن و با حرکت سریع باتوجه به آینده آغاز می‌گردد و مقصود آن است که زمینه‌های عملی را به‌عنوان یک نتیجه، تجزیه و تحلیل و تعیین کرد.

¹ Walk, Schinnenburg, & Handy

²Decenzo Robbins

برنامه‌ریزی استراتژیک منابع انسانی فرایندی است در جهت برقراری اهداف منابع انسانی و توسعه استراتژی‌های منابع انسانی برای نیل به اهداف، سیاست‌ها از طریق بسیج، توسعه و نگهداری منابع انسانی. (زارعی متین، ۱۳۷۱: ۶۶)

ساختار

ساختار سازمانی چهارچوب روابط حاکم بر مشاغل، سیستم‌ها و فرایندهای عملیاتی و افراد و گروه‌هایی است که برای نیل به هدف تلاش می‌کنند. (گریفن و بارنی^۱، ۱۹۹۲: ۳۱۵). آن مجموعه راه‌هایی است که کار را به وظایف مشخص تقسیم می‌کند و هماهنگی میان آن‌ها را فراهم می‌کند. (میتزبرگ^۲، ۱۹۷۹: ۲) وی ساختار سازمان را مجموع دو فعالیت متعارض می‌داند و بیان می‌کند که ساختار سازمان را می‌توان تفکیک وظایف سازمان به بخش‌های مختلف و سپس ایجاد هماهنگی بین این بخش‌های مختلف تعریف کرد. همچنین میتزبرگ اعتقاد دارد که اجزای ساختار باید به گونه‌ای برگزیده شود که ضمن حفظ سازگاری داخلی، با شرایط سازمان اندازه، پیشینه، محیط فعالیت، نظام مورد بهره‌گیری و مانند آن نیز سازگار باشد. (میرکمالی و فرهادی راد، ۱۳۹۲)

ساختار، توزیع قدرت در سازمان را نشان می‌دهد و صرفاً یک سازوکار هماهنگی نیست بلکه فرایندهای سازمانی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ساختار سازمانی به الگوهای روابط درونی سازمان، اختیار و ارتباطات دلالت دارد. (فردریکسون^۳، ۱۹۶۸: ۲۸۲) و روابط گزارش‌دهی، کانال‌های ارتباط رسمی، تعیین مسئولیت و تفویض اختیار تصمیم‌گیری را روشن می‌سازد. (آنتونی و هوج^۴، ۱۹۹۱: ۳۰۳) به وسیله ساختار سازمانی

¹ Griffin and Barney

² Mintzberg

³ Fredrickson

⁴ Anthony and Hodge

عملیات و فعالیت‌های داخل سازمان، آرایش می‌یابد و خطوط مسئولیت و اختیار مشخص می‌شود. اگرچه مفهوم ساختار سازمانی یک حقیقت است و بر هر کسی در سازمان اثر می‌گذارد و همه به نوعی با آن سروکار دارند، ولی کم و بیش مفهومی انتزاعی است. سنگ زیرین ساختار، نقش‌های افراد در سازمان و الگوی روابط میران نقش‌ها، ساختار سازمانی را شکل می‌دهد، بنابراین ساختار را می‌توان انتظارات موجود از هر نقش و ارتباط میان آن‌ها دانست. این نقش‌ها اغلب بوسیله شرح پست‌ها و شرح شغل‌ها و اسناد مکتوب که حوزه مسئولیت و دامنه فعالیت هر شغل را مشخص می‌کنند، جنبه قانونی می‌یابد. (رابی^۱، ۱۹۸۶: ۱۸)

ساختار سازمانی، راه یا شیوه‌ای است که به وسیله آن فعالیت‌های سازمانی تقسیم، سازماندهی و هماهنگ می‌شوند. سازمان‌ها، ساختارهایی را به وجود می‌آورند تا فعالیت‌های عوامل انجام کار را هماهنگ کرده و کارهای اعضاء را کنترل کنند. ساختار سازمانی تعیین کننده روابط رسمی و نشان دهنده سطوحی است که در سلسله مراتب اداری وجود دارد و حیطة کنترل مدیران را مشخص می‌کند. همچنین ساختار سازمانی در برگیرنده طرح سیستم‌هایی است که به وسیله آن‌ها همه واحدها هماهنگ و یکپارچه می‌شوند و در نتیجه ارتباط مؤثر در سازمان تضمین خواهد شد. (هال^۲، ۲۰۰۲) به عبارت دیگر، ساختار سازمانی الگو و نقشه ارتباطات و تعاملات میان بخش‌ها و اجزاء یک سازمان است. (سیرت و مارچ^۳، ۲۰۰۲، ۱۵۱)

ساختار سازمانی تعیین می‌کند چه وظایفی باید تخصیص یابد، چه کسی به چه کسی گزارش دهد و ساز و کار هماهنگی رسمی و الگوهای تعامل و ارتباط را معین می‌کند. این دیدگاه به ساز و کار و الگوهای رسمی

¹ Robey

² Hall

³ Cyert. R. M and March. J. G

محدود است. (کیتینگ^۱، ۲۰۰۰، ۱۸۱) به دیگر سخن، ساختار سازمانی فعالیتی و فرایندی که به سه رکن اصلی سازمانی اشاره می‌شود:

- ساختار سازمانی تعیین کننده روابط رسمی گزارشگری در سازمان است.
 - ساختار سازمانی تعیین کننده افرادی است که به صورت گروهی در دوائر کار می‌کنند.
 - ساختار سازمانی شامل سیستم‌هایی است که به وسیله آنها، همه فعالیت‌های دوائر یکپارچه می‌شود.
- (دافت^۲، ۲۰۱۰)

همچنین لازم است اشاره شود که در طرح‌ریزی ساختار سازمانی سه رکن باید مورد توجه قرار گیرد:

- ساختار سازمانی، تعیین کننده روابط رسمی و گزارش‌گیری در سازمان است و نشان‌دهنده سطوحی است که در سلسله مراتب اداری وجود دارد و حیطة کنترل مدیران را نیز مشخص می‌نماید.
- ساختار سازمانی، تعیین کننده جایگاه افرادی است که به صورت گروهی در یک واحد کار می‌کنند و به گروه‌بندی یا تقسیم‌بندی واحدهایی که در کل سازمان وجود دارد، می‌پردازد.
- ساختار سازمانی، دربرگیرنده طرح سیستم‌هایی است که به وسیله آنها همه واحدها هماهنگ و یکپارچه می‌شوند. در نتیجه، ارتباط مؤثر در سازمان تضمین خواهد شد. (اعرابی، ۱۳۸۵)

مدل‌های نوین ساختار شامل ساختار شبکه‌ای، حلقوی، سلولی و کوانتومی می‌گردد که در ادامه به طور خلاصه به هر یک از آنها اشاره شده است:

ساختار شبکه‌ای: شبکه مجموعه‌ای از گروه‌ها و ارتباط میان آنهاست. زمانی که افراد، تیم‌ها، گروه‌ها و حتی سازمان‌ها به‌عنوان گروه‌های مستقل عمل می‌کنند، در مرزها به یکدیگر متصل می‌شوند و با یکدیگر برای منظور

¹ Keating

² Daft

مشترکی کار می‌کنند، می‌توان گفت که ساختار شبکه‌ای شکل گرفته است. ساختار شبکه‌ای مجموعه‌ای از بنگاه‌ها و یا واحدهای مستقل هستند که مانند یک واحد بزرگ و منسجم کار می‌کنند و از طریق به کارگیری سازوکارهای اجتماعی، هماهنگی و کنترل، ایجاد می‌کنند. (مصمی‌زاده، ۱۳۸۲) سازمان شبکه‌ای معمولاً به‌عنوان سازمانی که در سازگاری با تغییرات محیطی سریع و منعطف است، شناخته می‌شود. در حقیقت سازمان شبکه‌ای از طریق ایجاد ارتباطات درونی و بیرونی، گروه‌های کاری شایسته و متخصص، انعطاف پذیری بالا، محور قرار دادن ذی‌نفعان، شکل مناسبی برای انجام کار در محیط‌های متغیر و متحول امروز به وجود می‌آورد. در سازمان شبکه‌ای، مرزهای سازمان منعطف، استقلال کاری بالا و هدف‌های چندگانه مورد توجه سازمان است و نوعی مشارکت و همکاری بین واحدها برقرار است. ساختار شبکه‌ای در واقع شکل گسترش یافته یک ساختار ماتریسی است. ویژگی‌هایی که این ساختار را از ساختار ماتریسی متمایز می‌کند، تأکید بر فرایندهای افقی است. در این ساختار تشکیل گروه‌های کاری، نخستین سازوکار شبکه‌سازی بین تیم‌های کارکردی است. (فریزن^۱، ۲۰۰۲) هانتر و همکاران اعتقاد دارند که رویکرد فرایند محور در این ساختار، ممکن است چالش‌های زیادی ایجاد کند؛ از قبیل این که برای اتخاذ تصمیمات درست نیاز به اطلاعات دقیق داریم و یا برگزاری جلسه برای حصول اطمینان از مشارکت همه ذی‌نفعان در تصمیم‌گیری‌ها زمان بر خواهد بود. به علاوه در این ساختار پتانسیل ایجاد تعارض بین بخش‌های مختلف سازمان زیاد است. (گالبرایت^۲ و همکاران، ۲۰۰۲: ۲۲) به‌طور کلی در ساختار شبکه‌ای، گروه‌ها، خود سازمان‌دهی دارند و سرعت و انعطاف پذیری بسیار بالاست. این الگوی سازمانی برای سازگاری با محیط بسیار متغیر و پیچیده بیرونی، الگوی سازمانی مناسبی به نظر می‌رسد.

¹ Friesen, G.B

² Galbraith

سازمان حلقوی (سلسله مراتب دموکراتیک): طرح سازمان حلقوی یا سلسله مراتب دموکراتیک از چند

مشکل متفاوت اما مرتبط با هم در ساختار سازمان، سرچشمه می‌گیرد. نخست این که مدیریت به جای فعالیت بخش‌های مختلف یک سیستم، بر تعامل بین آن‌ها تأکید می‌ورزد. تعامل درون بخش‌ها می‌تواند افقی یا عمودی باشد. تک سویی ارتباطات به ویژه ارتباطات از بالا به پایین، نشان دهنده ناتوانی سازمان در ایجاد تعاملات مؤثر است؛ دومین مشکل به سطح ارتباطات مربوط می‌شود. نیروی کار سده نوزدهم و قبل از آن کارکنان، سواد اندکی داشتند و به دلیل آموزش پایین نمی‌توانستند به اندازه مدیران خوب کار کنند؛ اما امروزه کارکنان می‌توانند کار را بهتر از روسای خود انجام دهند بنابراین، در این فضا دیگر نظارت، وظیفه اصلی مدیریت نیست؛ بلکه ایجاد فضای کاری مناسب برای انجام بهتر کار و ایجاد علاقه و پیشرفت برای کارکنان، وظیفه مدیریت است. سوم به دلیل پیشرفت جوامع در اکثر آن‌ها گونه‌هایی از دموکراسی دیده می‌شود. ناسازگاری بین محل زندگی و محل کار، کارکنان را آزرده می‌سازد. با توجه به این دلایل بسیاری از افرادی که از سازمان حلقوی حمایت می‌کنند، اعتقاد دارند که تنها راه رسیدن به سازمانی دموکراتیک، از میان برداشتن سلسله مراتب است. در این راستا مفاهیمی همچون سازمان‌های مسطح و سازمان شبکه‌ای شکل گرفته‌اند که با شکست مواجه شده‌اند؛ زیرا کارگران طبقه بندی شده، باید هماهنگ شوند و هماهنگ کنندگان نیز باید هماهنگ شوند؛ بنابراین سلسله مراتب ناگزیر است، اما به این معنی نیست که این سلسله مراتب الزاما باید استبدادی باشند و سازمان حلقوی که در آن سلسله مراتب وجود دارد، اما به شکل دموکراتیک را به عنوان راه حل پیشنهاد می‌کند (شریفی و همکاران، ۱۳۸۱).

سازمان سلولی: سازمان‌هایی که بتوانند خودکارآمدی گروه‌های متخصص را توسعه دهند، بین سازمان و

ذی‌نفعان علاقه‌مندی دوطرفه ایجاد کنند و بر نیازهای ذی‌نفعان تمرکز داشته باشند، بهتر می‌توانند با چالش‌های

آینده سازگار شوند. این گروه‌های متخصص به‌عنوان سلول توضیح داده می‌شوند و ساختار سازمانی که بین آن‌ها ارتباط برقرار می‌کند، ساختار سلولی نامیده می‌شود. مولفه‌های اساسی یک ساختار سلولی، عدم تمرکز، توانمندی و دموکراسی است. (اسنو و مایلز^۱، ۱۹۹۹، به نقل از میر کمالی و فرهادی راد، ۱۳۹۲)

سازمان کوانتومی: سازمان کوانتومی سازمانی است که بر پیدایش راه‌حل‌ها، ایده‌ها و چشم‌اندازهای منحصر به فرد، از طریق به اشتراک گذاشتن مجموعه مهارت‌ها، استعدادها، بینش‌ها، تجارب و هویت‌های فردی همه اعضاء سازمان و ارزش‌ها و اهداف سازمانی تأکید می‌کند. (دیردورف و ویلیامز^۲، ۲۰۰۱) هانتر مولفه‌های اساسی سازمان‌های کوانتومی را خلاقیت، خودسازمان‌دهی و پاسخ‌گویی سریع می‌داند. سازمان کوانتومی دارای نیروی کار ماهر و منعطف و ساختار سازمانی مشتمل بر بخش‌های کوچک و خود سازمانده است. سازمان کوانتومی تعارض را تشویق می‌کند، آشوب را امری طبیعی می‌داند و قدرت و کنترل در سازمان از طریق اعتماد به توانایی افراد برای خود سازمان‌دهی واگذار شده است. (کلایتون^۳، ۲۰۰۸)

پیشینه پژوهش اندیشکده‌ها در دنیا

الف- پیشینه خارجی

هاوک (۲۰۱۷) در پژوهش خود با عنوان چیستی اتاق‌های فکر به مسائل موجود در تعریف این اصطلاح پرداخته است. وی معتقد است که بازیگران سیاسی در صحنه اجتماع با درگیری‌های منافع، ترجیحات و ایده‌ها در تعیین سیاست‌های عمومی مواجه است. نقش اتاق‌ها فکر در رسیدن به یک توافق اهمیت می‌یابد اما تعریف اتاق فکر، شکاف مفهومی داراست که باعث ایجاد محدودیت‌های جدی در توسعه این زمینه از مطالعه می‌شود.

¹ Snow C, Mathews JA, Miles R.

² Deardorff & Williams

³ Clyton

به‌زعم وی بر اساس تعاریف موجود، نتایج تجاری رنگ و بوی بیشتری در اتاق‌های فکر یافته و بر همین اساس نویسندگان پیشنهاد ساختار شعاعی برای مفهوم اندیشکده‌ها را ارائه می‌دهد. این شیوه در تعریف اندیشکده موجب افزایش مشارکت‌های مفهومی در تعیین سیاست‌های عمومی و مشخص شدن مرزهای آن می‌گردد.

اوراتی^۱ (۲۰۱۳) در مقاله خود با عنوان «نقش اتاق‌ها فکر در سیاست‌های دفاع و استراتژی‌ها» به تحلیل نقش اندیشکده‌ها پرداخته است. وی معتقد است که اتاق‌های فکر، ایده‌ها یا راه‌حل‌هایی را برای اجرای سیاست عمومی در زمینه دفاع و روابط بین‌الملل تولید می‌کنند. در این دیدگاه اهمیت رسانه‌های جمعی، حاکمیت مشترک، اجماع، مذاکره و توازن قدرت تأکید دارد. به منظور بررسی نقش آن‌ها در حوزه دفاع و امنیت، کشورهای ایالات متحده، مهد اتاق فکر، فرانسه و اسپانیا از طریق استفاده از مطالعات موردی مطالعه شدند و یافته‌های حاکی از آن است که آمریکا با برنامه‌های عمیق، تاریخ و فرهنگ از پروژه‌های اروپایی اتاق فکر، قوی‌تر است.

موسسه مستقل سیاست‌های اجتماعی توسط مرکز پژوهش افکار عمومی روسیه در سال ۲۰۰۰ تأسیس شد. در موضوعاتی مانند خانواده، طبقات اجتماعی روسیه، تعامل بین کارآفرینان و دولت در اجرای سیاست‌های اجتماعی، بازار کار، وضعیت باروری و نرخ رشد جمعیت در کشور، نظام بازنشستگی و مدیریت سلامت در روسیه به مطالعه و پژوهش می‌پردازد. موسسه مستقل سیاست‌های اجتماعی توسط وزارت بهداشت و توسعه اجتماعی روسیه و بنیاد فورد آمریکا تأمین مالی می‌شود. این اندیشکده در رتبه‌بندی اتاق‌های فکر برتر در شرق و مرکز اروپا رتبه نوزدهم را در سال ۲۰۱۵ کسب نمود.

^۱ Urrutia

ب- پیشینه داخلی

قاسمی (۱۳۹۸) در پژوهش خود با نام بررسی نقش عناصر شبکه سیاست‌گذاری خارجی ایالات متحده آمریکا در قبال ایران در دوره اوباما به ارزیابی اتاق‌های فکر و حامیان اندیشه سیاسی آمریکا اهتمام ورزیده است. به‌زعم وی شبکه سیاست‌گذاری خارجی، مجموعه افراد و گروه‌هایی هستند که به شکل رسمی یا غیررسمی درگیر تعیین اهداف، جهت‌گیری‌ها و ابزارهای سیاست خارجی یک کشور در موضوعی خاص هستند. این بدان معنا است که شبکه‌های سیاست‌گذاری، کانون‌های قدرت در هر کشور هستند. بسته به نوع ساختار حکومتی، نظام اقتصادی—اجتماعی و ویژگی‌های فرهنگی خاص هر کشور، این شبکه سیاست‌گذاری خارجی نیز متفاوت می‌شود و از این رو، نمی‌توان الگوی واحدی از شبکه سیاست‌گذاری خارجی را برای کشورها قائل بود؛ بنابراین در این پژوهش علاوه بر اینکه شبکه سیاست‌گذاری خارجی آمریکا مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای بررسی دقیق‌تر، مورد مطالعاتی سیاست آمریکا در مورد ایران در دوره باراک اوباما انتخاب شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد مهم‌ترین عوامل رسمی اثرگذار در شبکه سیاست‌گذاری خارجی ایالات متحده آمریکا شامل قوه مجریه (رئیس جمهور، وزارت خارجه، شورای امنیت ملی، وزارت دفاع، سازمان سیا، شورای روابط خارجی، وزارت خزانه داری)، قوه مقننه (مجلس نمایندگان و سنا) و قوه قضاییه (دیوان عالی) هست و همچنین شاخص‌ترین عوامل غیررسمی اثرگذار در شبکه سیاست‌گذاری خارجی آمریکا شامل احزاب، لابی‌ها، افکار عمومی، رسانه‌ها، اندیشکده‌ها بوده که هر کدام از این بازیگران رسمی یا غیررسمی باتوجه به منافع و جهت‌گیری‌های خود، در تعیین سمت و سوی سیاست خارجی دولت اوباما در قبال ایران که همان استفاده از قدرت هوشمند مبنی بر ترکیب قدرت نرم و سخت است، تأثیرگذار بوده‌اند.

انصاری (۱۳۹۸) در اثر خود با عنوان نقش اتاق‌های فکر و لابی‌های سیاسی در فرآیند تصمیم‌سازی سیاست خارجی آمریکا در قبال پرونده هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر نقش گروه اتحاد علیه ایران هسته‌ای (۲۰۱۸-۲۰۰۳) معتقد است ساختار کثرت‌گرایانه آمریکا، برای موفقیت خود در عرصه سیاسی به بازیگران غیررسمی توجه داشته است. به‌زعم وی، از جمله مهم‌ترین این بازیگران، اتاق‌های فکر و لابی‌های سیاسی به‌عنوان بازیگران غیررسمی از دیرباز در فرآیند تصمیم‌سازی سیاست خارجی آمریکا تأثیر گذار بوده‌اند. تأثیر این گروه‌ها را باید در مرحله پیش‌تصمیم‌گیری مورد توجه قرار داد. به این معنا که بازیگران رسمی در مرحله تصمیم‌گیری و بازیگران غیررسمی از جمله اتاق‌های فکر و لابی‌های سیاسی در مرحله تصمیم‌سازی تأثیر گذار هستند. مرحله‌ای که بسیاری از بازیگران در ارتباط با یکدیگر بوده و سعی در افزایش اعتبار طرح‌های خود دارند. در این پژوهش با توجه به روش توصیفی-تحلیلی نشان می‌دهیم که پیشنهادات و راه‌کارهای مطرح‌شده از سوی این مؤسسات، یکی از مهم‌ترین دروندادهای مؤثر در سیستم تصمیم‌گیری در سیاست خارجی آمریکا است. مسئله‌ای که رویکرد سیستمی در تصمیم‌گیری به آن می‌پردازد، پیوستگی میان بازیگران مختلف در راستای تصمیم‌سازی است و اتاق‌های فکر و لابی‌های سیاسی نیز در این چارچوب معنی پیدا می‌کنند. این مراکز برای تأثیرگذاری و نفوذ در فرآیند تصمیم‌سازی سیاست خارجی آمریکا از روش‌های گوناگونی بهره می‌گیرند. یافته‌ها نشان می‌دهد که انتشار پژوهش‌ها و گزارش‌های تحلیلی در رسانه‌ها برای جهت‌دهی به افکار عمومی، طرح لوایح و ارائه آن‌ها به نمایندگان کنگره، برگزاری اجلاس‌ها و دعوت از مقامات ارشد کنونی و سابق، ارتباط با لابی‌های قومی و مذهبی و حمایت از نمایندگان در انتخابات کنگره یا ریاست جمهوری از جمله روش‌های متنوعی است که برای نفوذ در فرآیند تصمیم‌سازی سیاست خارجی آمریکا به کار گرفته شده

در امر قانون گذاری و بهره گیری از روش هایی از جمله برقراری ارتباط با مقامات ارشد ایالات متحده آمریکا علیه ایران مؤثر واقع شده است.

قاسمی و حاتم زاده (۱۳۹۷) در مقاله ای به بررسی نقش اتاق فکرها در ترویج اسلام هراسی در انگلستان پرداخته اند. این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیل انجام شده و جامعه آماری آن شامل فعالیت ها و اقدامات اندیشکده تبادل سیستم در انگلستان بوده است. نتایج محقق نشان داد که این اندیشکده راست گرا به شکل هدفمند به تهیه گزارش ها و انتشار و ترویج ایده هایی می پردازد که اسلام و مسلمانان را به عنوان یک تهدید معرفی می کنند و از این طریق بر افکار مردم و تصمیم گیران و سیاستمداران و عملکرد آنها تأثیر می گذارد و آنها را برای مقابله با اسلام و مسلمانان جهت می دهند.

آل سید غفور و رومی (۱۳۹۷) در مقاله خود با عنوان بازشناسی اتاق های فکر روسیه و رویکرد آنها به سیاست داخلی و خارجی ایران به بررسی نقش اتاق های فکر در تعیین سیاست بین الملل کشورها و اهمیت آن برای تأثیرگذاری پرداخته اند. اتاق های فکر بازوهای عرصه تصمیم سازی و تصمیم گیری دولت ها هستند. در این میان اتاق های فکر روسیه در تعیین بخشی به سیاست خارجی روسیه نقش انکارناپذیری دارند. به زعم نویسندگان، رصد تحولات سیاسی داخلی ایران، شناسایی فرصت های موجود در اقتصاد ایران و ارائه راهکار برای بهره جستن از توانایی های ایران در معادلات منطقه ای و جهانی و در چارچوب اولویت ها و اهداف کلان روسیه از محورهای مهم مطالعاتی این مراکز فکری است. یافته های پژوهش حاکی از آن است که نقش اتاق های فکر در روند تصمیم سازی دولت روسیه در عرصه سیاست خارجی و دیدگاه رسمی این کشور در باب سیاست داخلی و سیاست خارجی ایران روبه افزایش است به گونه ای که عرصه کنش و عمل سیاسی مسکو نسبت به ایران را جهت می بخشند.

راه‌داری و نصر (۱۳۹۶) در مقاله‌ای چالش‌های اندیشکده در ایران طی سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۳ در تهران را مورد بررسی قرار داده است. روش تحقیق مورد استفاده در این مقاله، روش کمی و کیفی بوده است و در روش کمی از روش‌های آزمایشی و پیمایشی و در روش کیفی از روش دلفی فازی بهره برده شده است. جامعه آماری، خبرگان در حوزه اندیشکده در سازمان‌های دولتی شهر تهران بوده‌اند. شیوه نمونه‌گیری هدفمند و خوشه‌ای بوده و محقق با ۱۵ نفر از متخصصان به اشباع نظری رسیده است. نتایج نشان داد که اتاق‌های فکر ایران با هشت چالش اصلی همچون ۱. فقدان دانش نظری در حوزه مفهوم اتاق فکر؛ ۲. فقدان مشتری مناسب سازمانی برای ایده؛ ۳. فقدان آموزش لازم در حوزه اندیشیدن و فکر؛ ۴. ساختار معیوب سازمانی که امکان پذیرش ایده‌های تحولی را ندارد؛ ۵. احساس نخبگی در مدیران ارشد و بی‌توجهی به ایده‌ها؛ ۶. ناتوانی در جهت دهی و سیاست‌گذاری قاطع؛ ۷. نداشتن راهبرد مشخص؛ ۸. عدم نیاز واقعی مدیران ارشد به اتاق فکر، مواجه هستند.

دانش فرد و ابوالمعالی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای به نقش اندیشکده بر تشخیص مسأله خط مشی‌های بانک رفاه کارگران پرداخته‌اند. روش مطالعه در این مقاله توصیفی—پیمایشی بوده و جامعه آماری این پژوهش را اعضای اندیشکده بانک رفاه کارگران بوده که از میان ۴۰۰ نفر اعضا، ۶۰ نفر به شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده نیز پرسشنامه محقق ساخته بوده است. نتایج نشان داد که اندیشکده بر تشخیص مسأله خط مشی و ابعاد آن در بانک رفاه شهر تهران تأثیر معنی داری دارد و بر اساس نتایج آزمون فریدمن گسترش راه حل‌های مسأله در اولویت اول از منظر کارشناسان و دومین اجرای ارزیابی مسأله است.

شاه‌میری (۱۳۹۵) نیز در بررسی اندیشکده نخبگان داخل کشور پژوهشی با عنوان «طراحی مدل بومی پویا از کانون تفکر نخبگانی مبتنی بر تأثیرگذاری بر سیاست‌های کلی کشور؛ (مطالعه موردی: بنیاد ملی نخبگان)» انجام

داده است. وی بر این باور بود که کانون‌های تفکر بازیگرانی مهم در جوامعی هستند که سیاست‌های آن‌ها بر پایه اصول مردم‌سالارانه نوشته شده است. کانون‌های تفکر نخبگانی می‌توانند پلی میان دولت و جامعه برای بهبود سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌ها باشند. آن‌ها از طرفی با تحلیل اطلاعات از بستر جامعه و بهره‌گیری از ورودی‌های عمومی به سیاست‌گذاران یاری می‌رسانند و از طرفی با بهره‌گیری از علوم مرتبط و همکاری با سایر پژوهشگران و شبکه کانون‌های تفکر، دولت‌مردان را در بهبود سیاست‌گذاری‌های کلان کشور کمک می‌کنند. در پژوهش حاضر تلاش شده تا مدل بومی پویا از کانون تفکر نخبگانی مبتنی بر تأثیرگذاری بر سیاست‌های کلی کشور ارائه و رفتار آن در بازه زمانی ۱۳۹۴ الی ۱۴۰۴ به مدت ۱۲۰ ماه در محیط نرم افزار ونسیم مدل‌سازی گردیده است. پس از تأیید اعتبار مدل، بر اساس سناریوهای مفروض، راهکارهایی که بهترین نتایج را در خروجی شبیه‌سازی داشته‌اند به‌عنوان راهکارهای مؤثر بر سیاست‌های کلی کشور توسط کانون تفکر نخبگانی پیشنهاد شده‌اند. این راهکارها شامل افزایش بهره‌گیری از مشارکت عمومی، افزایش بهره‌گیری از ایده‌های تجمیعی و افزایش راهکارهای نخبگانی و نهایتاً اعمال هم‌زمان راهکارها در یک بسته سیاست‌گذاری است. یافته‌ها حاکی از آن است که کانون تفکر نخبگانی بر سیاست‌های کلی کشور تأثیر گذار است.

ابراهیمی فر و یعقوبی فر (۱۳۹۵) در پژوهش خود با نام نقش اتاق‌های فکر در سیاست‌گذاری خارجی ترکیه در قبال خاورمیانه با تأکید بر دوره حزب عدالت و توسعه، نقش اندیشکده در کشورهای جهان سومی مانند ترکیه را مورد ارزیابی قرار داده‌اند. آن‌ها معتقدند که نقش و تأثیر نهادهایی که مسئولیت ارائه پشتوانه‌های نظری سیاست‌گذاری خارجی را بر عهده دارند، افزایش یافته است. در این راستا آورده‌اند که اتاق‌های فکر فرصت مناسبی را در جهت تأثیر بر فرآیند سیاست‌گذاری خارجی کشورها فراهم نموده‌اند. ترکیه نیز به‌عنوان یکی از کشورهای مهم و تأثیر گذار در منطقه غرب آسیا، از ظرفیت اتاق‌های فکر در عرصه سیاست‌گذاری خارجی

خود علی‌الخصوص در دوره پس از به قدرت رسیدن حزب عدالت و توسعه بهره برده است؛ اما این موضوع که تا چه میزان اتاق‌های فکر در سیاست‌گذاری خارجی این کشور، علی‌الخصوص در ارتباط با خاورمیانه تأثیر گذار بوده، نیازمند تحقیق و بررسی هست. یافته‌های این پژوهش بر اساس مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی، آن است که اتاق‌های فکر در ترکیه اغلب به‌عنوان ابزاری در جهت توجیه سیاست‌گذاری خارجی این کشور در منطقه به فعالیت می‌پردازند.

نعیمی (۱۳۹۳) در پژوهش خود با عنوان نقش اندیشکده‌ها در هشت سال سیاست دلبیو بوش در خاورمیانه به بررسی موضوع چیستی و چرایی و چگونگی اثرگذاری اندیشکده‌ها در سیاست خارجی آمریکا پرداخته است. به باور نگارنده، این بررسی عمده‌تاً توصیف مدار بوده و با یک رویکرد تاریخی تلاش شده مراحل و امواج شکل‌گیری و گسترش اندیشکده‌ها و نحوه حضور و نفوذ آن‌ها در سیاست‌های عمومی تشریح شود و به‌طور خاص نقش آن‌ها در تکوین و توسعه و سوگیری سیاست خارجی آمریکا در خاورمیانه مورد بررسی قرار گیرد. اگرچه پدیده‌ها، رخدادها و روندها در خاورمیانه از طیف متنوع و متکثری برخوردار بوده و هست و بر مبنای رهیافت‌های نظری مختلف به نقش آن‌ها در تکوین و صورت‌بندی سیاست خارجی آمریکا در قبال خاورمیانه پرداخته شده است، اما در این نوشتار بر اساس رویکرد سازه‌نگاری و با استفاده از مفهوم «جماعات شناختاری» تلاش شده نخست، دیدگاه اندیشکده‌ها نسبت به پدیده اسلام‌خواهی به‌طور کلی و ظهور و منطقه‌ای شدن اسلام سیاسی در خاورمیانه مورد بررسی قرار داده و در مرحله دوم، نحوه برخورد آن‌ها با پدیده مزبور در خاورمیانه و تلاش آن‌ها به تزریق برداشت‌ها و ابتکار گزینه‌های سیاسی خود در مراحل گوناگون تدوین و اجرای سیاست خارجی آمریکا مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد.

حسن پوراصفهانی (۱۳۹۲) ضرورت تشکیل اندیشکده بهداشت محیط در معاونت‌های بهداشتی را در دانشگاه‌های علوم پزشکی مورد بررسی قرار داده است و پس از آن طراحی و تدوین شیوه نامه اجرایی ارائه نموده است. وی معتقد است اندیشکده یکی از ابزارهای آفرینندگی برای حل مسأله و توسعه خلاقیت در هر سازمانی است. مکانی برای اندیشیدن به یک مسأله یا موضوع بدون حضور عواملی که مانع آزاد اندیشی و یا محدودیت می‌شوند. همچنین در بررسی او بیان شده است که یکی از آسیب‌های جدی در حوزه مدیریتی، گرفتار شدن مدیران تصمیم‌گیر در گیرودار مسائل جاری و اجرایی است که به صورت مستمر با شرکت در جلسات و پاسخگویی به مراسلات، چندان فرصت تفکر و اندیشه نمی‌یابند و در خوش‌بینانه‌ترین حالت، اگر هم فرصت این کار را بیابند در تصمیم‌گیری، تکیه بر تفکر منفرد چندان تضمینی برای موفقیت ندارد. لازمه عبور از این چالش، ایجاد ساختاری است که بتوان از طریق آن فکر را غنی و بارور ساخت. از آنجا که اهداف اصلی بهداشت محیط ارائه خدمات مطلوب به جامعه هدف است، ضرورت دارد با اجماع اندیشمندان درون سازمانی و برون سازمانی و تشکیل اتاق فکر زمینه ارائه مشاوره‌هایی سازنده و راهگشا به مدیران سیستم بهداشتی فراهم و با مشارکت دادن افراد در تیم‌های هم فکر، راه را برای تصمیم‌گیری مدیران هموار ساخت.

آقاجانی و عسگری (۱۳۹۰) در مقاله‌ای به نقش آفرینی اتاق‌های فکر در سیاست‌گذاری دفاعی — امنیت پرداخته است. او معتقد است دولتمردان برای اتخاذ تصمیم‌ها و راهبردهای مناسب، نیازمند تحلیل‌های معتبر بوده و ضمن آگاهی از بازخورد سیاست‌های تدوین شده گذشته، باید توان انتخاب بدیل‌های مناسب جهت سیاست‌ها و برنامه‌های خود را داشته باشند. از جمله سازوکارهایی که می‌تواند کمک قابل توجهی به دولت‌ها برای سیاست‌گذاری نماید، اتاق‌های فکر هستند. نتایج محققان نشان می‌دهد اتاق‌های فکر می‌توانند به روش‌های گوناگون به فرایند سیاست‌گذاری دفاعی کمک نمایند. همچنین مورد اشاره قرار می‌دهد که

افزایش ضریب بهره‌وری از ظرفیت‌های اتاق‌های فکر در سیاست‌گذاری دفاعی منوط به شبکه‌سازی آنهاست. از آنجا که تصمیم‌های راهبردی بخش دفاع، ماهیتی چند رشته‌ای دارد، یکپارچه‌سازی مراکز فکری پراکنده موجود در کشور، ما را به گونه‌ای سریع‌تر و بهره‌ورتر موفق به آزادسازی این ظرفیت‌ها و بهره‌برداری از آنان خواهد نمود.

سعید (۱۳۸۸) مقاله‌ای را با عنوان اتاق فکر، احیاگر صنعت بیمه ایران تدوین کرده‌اند. در این مقاله محقق پس از بیان تعریف از اتاق فکر، ویژگی‌های آنها را مطرح کرده و تأثیر هر کدام در بهبود صنعت بیمه ایران را تحلیل نموده است. از نظر محقق جمع‌اندیشی، تولید فرآورده‌های فکری و انتقال به مخاطب، درگیر نشدن در مسائل اجرایی و تشریفات رسمی سیاست‌گذاری و معطوف بودن کوشش‌ها به مسائل روز را از ویژگی‌های مهم اندیشکده در بهبود وضعیت صنعت بیمه ایران مطرح کرده است.

شجاعی و شفیع زاده (۱۳۸۶) در مقاله‌ای اندیشکده و ویژگی حل مسأله بودن آن را مورد بررسی و تحلیل قرار داده‌اند. محققین این مقاله تلاش کرده‌اند تا مروری بر تعاریف و مفاهیم ارائه شده، نقش و تأثیر اتاق‌های فکر را در تصمیم‌سازی‌ها مورد بحث و بررسی قرار دهند. علی‌نوری (۱۳۸۴) مقاله‌ای را در خصوص ویژگی‌ها و شرایط اتاق‌های فکر تدوین کرده و در آن به مفاهیم عمده و تعاریف مختلفی از اتاق فکر، دسته‌بندی‌ها و انواع آن از دیدگاه‌های گوناگون پرداخته است.

ج- پیشینه اندیشکده‌های اختصاصی بانوان در جهان و ایران

باتوجه به اهمیت یافتن نقش بانوان در توسعه پایدار کشورها، امروزه شاهد تاسیس اندیشکده‌های مختلف در سراسر جهان هستیم که به مطالعه و تحقیق در مورد مسائل بانوان و ارائه پیشنهادها و راهکارهایی به سیاست‌گذاران در جهت رفع مشکلات و ارتقا جایگاه زنان در جامعه می‌پردازند. علاوه بر اندیشکده‌هایی که در کشورهای

مختلف سراسر جهان در سطح ملی به امور زنان می‌پردازند در دهه‌های اخیر شاهد گسترش اندیشکده‌های بین‌المللی هم هستیم که در جهت رفع مسائل بانوان در سراسر جهان فعالیت‌هایی را انجام می‌دهند که در ادامه به معرفی برخی از مهمترین آنها می‌پردازیم.

اندیشکده بین‌المللی زنان¹ (IWTT)

اندیشکده بین‌المللی زنان به منظور ارتقا تفکر انتقادی، پژوهش و ارائه راه‌حل‌های نوآورانه در مورد مسائل مرتبط با زنان و دختران در آتلانتای آمریکا تاسیس شد. سیاست کاری IWTT یافتن بینش استراتژیک و یافتن راه‌حل‌هایی برای مسائل مرتبط با زنان و دختران است (International Womens think tank, 2020). مهمترین اقدامات این اندیشکده در حوزه‌های زیر است:

آموزش: هدف رهبری این اندیشکده تبدیل زنان از خوب به عالی از طریق آموزش آنهاست. «ما معتقدیم که آموزش ابزاری با ارزش برای توانمندسازی زنان و باز کردن درها به سوی مدیریت زنان است که تاثیر مهمی در اقتصاد جهانی دارد و نتایج اجتماعی مهمی در برخواهد داشت. بطوریکه که زنان گام برخواهند داشت به سوی نقشهای مدیریتی و برای ارتقا جامعه و مشارکت می‌کنند در نوآوری در علم، هنر، تجارت و حکمرانی و در نهایت تبدیل به عاملان تغییر می‌شوند» (International Womens think tank, 2020). بنابراین IWTT به منظور به رسیدن به هدف خود که همانا توانمندسازی زنان و مشارکت بیشتر زنان در اداره جامعه است دوره‌های آموزشی فصلی را برگزار می‌کند.

¹International Womens think tank

تکنولوژی: حمایت از زنان و دختران در علم و تکنولوژی بخش اصلی استراتژی IWTT در افزایش زنان نخبه در حوزه علم و تکنولوژی است. یعنی تربیت دخترانی که موجب پیشرفت در زمینه تکنولوژی شوند. امروزه تکنولوژی در همه جنبه‌های زندگی روزمره حضور دارد و به دلیل جهانی شدن و اهمیت یافتن اقتصاد دانش بنیان، دانش تکنولوژیکی و مهارت‌های مربوط به آن اهمیت بیشتری یافته است. زنان در مشاغل مربوط به تکنولوژی ۳۳ درصد بیشتر از زنان حاضر در مشاغل غیرمرتبط با تکنولوژی درآمد دارند. مشاغل مرتبط با تکنولوژی فرصت‌های بیشتری را برای نوآوری در اختیار زنان قرار می‌دهد. افزایش فرصت‌ها برای زنان در این رشته‌ها گامی مهم برای موفقیت اقتصادی و دستیابی زنان به برابری است «International Womens think tank, 2020».

توسعه اقتصادی: استراتژی توانمندسازی اقتصادی زنان برای همه افراد جامعه (خانواده‌ها، اجتماع محلی، شرکتها و دولت‌ها) مفید است. با وجود این، هنوز هم حلقه مفقوده توسعه پایدار است. افزایش مشارکت زنان در کارآفرینی و توسعه اقتصادی موجب افزایش بهره‌وری و رشد اقتصادی پایدار می‌شود. زنان کارآفرین نقش مهمی در صنعت، کشاورزی و بخش خدمات ایفا می‌کنند. برنامه کارآفرینی و توسعه اقتصادی IWTT ابزارهای لازم را برای حرکت به سمت توانمندسازی اقتصادی و رشد اقتصادی فراهم می‌کند. در واقع، افزایش تعداد زنان کارآفرینی که کسب و کار جدید ایجاد می‌کنند و حمایت از زنان کارآفرین موجود از اهداف اصلی این اندیشکده است. «International Womens think tank, 2020».

کشاورزی، پژوهش و توسعه: تمرکز بر روی کشاورزی امروزه مهم‌تر از قبل شده است. در سطح جهانی حکومت‌ها برنامه‌های متنوعی را به کشاورزان ارائه می‌دهند تا بهتر بتوانند با تکنولوژی مدرن کار کنند. بنابراین

یکی از برنامه‌های مهم IWTT هم کمک به پیشرفت زنان در حوزه کشاورزی است «International Womens think tank, 2020».

موسسه اصلاحات سیاستگذاری فمینیستی (IWI)

موسسه بین‌المللی خلاقیت زنان IWI در سال ۲۰۱۲ به‌عنوان یک موسسه مستقل برای انجام تحقیقات، انجام برنامه‌ها و همچنین انتشار و جمع‌آوری منابع در مورد حقوق انسانی زنان در سراسر جهان تاسیس شد. در سال ۲۰۱۸، IWI تبدیل به موسسه اصلاحات سیاستگذاری فمینیستی شد و از یک NGO بین‌المللی تبدیل به اندیشکده حقوق زنان با هدف لابیگری و تغییر در سیاستگذاری در حوزه زنان شد. IWI در شکل جدیدش به‌عنوان یک اندیشکده زنان متمرکز شد به نیازهای زنان و ایجاد تحلیل‌های مستقیم در مورد تبعیض جنسیتی نهادی شده در سطح جهان. امروزه IWI در خط مقدم تحلیل و تحقیق برای اطلاع‌رسانی در مورد حقوق زنان در آمریکا، انگلستان، اروپا و سراسر جهان است. IWI به دنبال انعکاس تجربیات آنهایی است که از خشونت جنسیتی رنج می‌برند. به‌طورکلی، مهمترین اهداف این موسسه عبارتند از:

عدالت بین‌المللی: IWI در لبه برنده تحقیق و تحلیل برای اطلاع‌رسانی در مورد عدالت و حقوق زنان در سطح بین‌المللی قرار دارد. در واقع IWI اندیشکده‌ای است که هدفش اطلاع‌رسانی بهتر در مورد فرآیندهای تغییرات سیاسی است که مرتبط به حقوق زنان است و فهم عمیق مشکلات مشارکتی که در این زمینه وجود دارد.

اصلاح سیاستگذاری و آموزش: IWI به گفتگوهای عمومی الهام بخش، شکل‌دهی سیاست و بهبود زندگی و افزایش فرصت‌های زنان با زمینه‌ها و شرایط مختلف می‌پردازد. «ما برای اینکه یک اندیشکده هدایت‌کننده و متمرکز بر حقوق زنان باشیم، تحلیل‌های کمی و کیفی سیاستگذاری عمومی را با نگاه جنسیتی بکار می‌بریم. IWI هدفش

ارتقا جایگاه زنان از طریق تحقیقات اجتماعی، تحلیل سیاستی و آموزش است. ما متعهد به توسعه ایده‌های سیاستی نو هستیم و بحث‌های روشنفکری عمومی را تشویق می‌کنیم. کار ما کمک می‌کند به بهبود ذهنیت‌ها و بهبود اعمال نهادها» (Institute For Feminist Policy Reform, 2018). IWI براساس این اصل که دانش قدرت است عمل می‌کند.

اندیشکده پیشرفت همه زنان

این اندیشکده موسسه سیاستگذاری زنان است که به دنبال بهبود زندگی زنان و گروه‌های حاشیه‌ای از طریق آموزش و پژوهش است. هدف این موسسه مشخص کردن چالش‌هایی است که زنان و گروه‌های حاشیه‌ای با آن مواجه هستند و ارائه یافته‌ها به رهبران سیاسی و اقتصادی به منظور بهبود بخشیدن دموکراسی از طریق حذف موانع سیستماتیک برای زنان و گروه‌های حاشیه‌ای است (All women progress, 2019).

علاوه بر این اندیشکده‌هایی که به طور مستقیم و خاص به مسائل زنان می‌پردازند برخی دیگر از اندیشکده‌ها که به موضوعات کلی‌تر می‌پردازند کمیته‌هایی برای بررسی مسائل زنان تاسیس کرده‌اند مانند اندیشکده پارلمان اروپا که کمیته‌ای با عنوان حقوق زنان و برابری جنسیتی را تاسیس کرده است.

کمیته حقوق زنان و برابری جنسیتی اندیشکده پارلمان اروپا

«کمیته ما از چالش‌هایی که زنان برای توانمند شدن علی‌رغم بسیاری از موفقیت‌ها با آن مواجهند آگاه است. توجه ما بر نابرابری اقتصادی مخصوصاً نابرابری دستمزد، نادیده انگاری زنان در سیاستگذاری، خشونت علیه زنان و سلامت جنسی و فرزندآوری زنان است. ما به دنبال آن هستیم که برابری جنسیتی را در اولویت‌های اتحادیه اروپا

قرار دهیم و برای رسیدن به این هدف ما به کمک جامعه مدنی و همه سازمانهایی که در حوزه حقوق برابر فعالیت می‌کنند نیاز داریم» (European parliament think tank, 2020). مهمترین فعالیتهای این کمیته عبارتند از:

جریان‌سازی جنسیتی: به فعالیتهای اتحادیه اشاره دارد به منظور حذف نابرابری‌ها برای ارتقا برابری میان زنان و مردان. جریان‌سازی جنسیتی اشاره دارد به یکپارچگی رویکرد جنسیتی در همه مراحل فرآیندهای سیاستگذاری با نگاهی به ارتقا برابری میان زنان و مردان. این کمیته به‌عنوان ابزار نظارتی گزارش‌های منظمی را در مورد جریان‌سازی جنسیتی از کار پارلمان اروپا تهیه می‌کند.

نابرابری دستمزد: براساس گزارش اتحادیه اروپا شکاف دستمزد جنسیتی (تفاوت میانگین درآمد زنان و مردان) ۱۶ درصد است. این تفاوت دستمزد با افزایش سن و مادر شدن زنان افزایش می‌یابد.

پیشرفت در برابری جنسیتی: «علی‌رغم موفقیت‌های بسیار در توانمندسازی زنان، مسائل فراوانی همچنان در جامعه، فرهنگ و زندگی اقتصادی و سیاسی ما وجود دارد و همچنان در مواردی با زنان و مردان به طور برابر رفتار نمی‌شود. توجه عمومی ما بر شکاف دستمزد، وابستگی اقتصادی زنان، فقر زنان، نادیده گرفتن زنان در سیاستگذاری‌ها و سلامتی جنسی زنان و خشونت علیه زنان و دختران است. ما می‌خواهیم یک تغییر و جریان‌سازی جنسیتی در همه سیاستگذاریهای اتحادیه اروپا بوجود بیاوریم» (European parliament think tank, 2020).

مبارزه با خشونت علیه زنان: امروزه خشونت علیه زنان و خشونت جنسیتی هم به شکل فیزیکی و هم روانی رواج زیادی دارد و اکثر زنان در همه سطوح جامعه بدون توجه به سن، تحصیلات، درآمد، موقعیت اجتماعی و

غیره را تحت تاثیر قرار داده است. مقابله و جلوگیری از خشونت بر علیه زنان و خشونت جنسیتی یکی از مهمترین اهداف این کمیته است.

توازن در زندگی کاری: آشتی دادن زندگی حرفه‌ای و شخصی و خانوادگی یکی از مهمترین مشکلات برای زنان است. بدین منظور به روز رسانی و مدرن سازی قوانین موجود اتحادیه و تقویت هماهنگی میان کشورهای عضو اتحادیه از اهداف این کمیته است.

اندونزی: موسسه تحقیقات زنان¹ (WRI)

موسسه تحقیقات زنان یک موسسه تحقیقاتی مستقل است که با قرارداد زنان و مردان در موقعیتی عادلانه در قلمروهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، از روش و رویکرد جنسیت محور استفاده می‌کند. این موسسه در سال ۲۰۰۲ توسط تعدادی از فعالان زن تاسیس شد که نگران سه موضوع بودند که زنان را از روند تصمیم‌گیری دور می‌کند:

اول، دسترسی محدود زنان به منابع و تصمیم‌گیری.

دوم، سطح پایین نمایندگی زنان در نهادهای تصمیم‌گیری عمومی.

سوم، ظرفیت محدود نمایندگان زنان برای تأثیرگذاری بر روندهای سیاستگذاری رسمی و همچنین غیررسمی به گفته مؤسسان، این سه موضوع اصلی‌ترین موانع مشارکت زنان در نهادهای تصمیم‌گیری عمومی است. به همین دلیل، WRI تحقیقات و تحقیقاتی را انجام می‌دهد که مربوط به تلاش برای افزایش دسترسی زنان به منابع

¹ - Women Research Institute

و تصمیم‌گیری، افزایش نمایندگی زنان در موسسات تصمیم‌گیری و توانمندسازی نمایندگان زنان است تا آنها را قادر سازند بر تصمیم‌گیری تأثیر بگذارند - ساخت فرایندها WRI تحقیقات را با استفاده از روش فمینیستی انجام می‌دهد. از آنجاکه روش فمینیستی ناشی از تجربه زنان است، به WRI اجازه می‌دهد تا منافع زنان را بررسی و تقویت کند. در بسیاری از مناطق و شهرها احیای نهادهای عرفی هم‌زمان با بنیادگرایی دینی است، از این رو آزادی زنان به‌عنوان افراد خودمختاری که حق شرکت در فرایندهای تصمیم‌گیری عمومی را دارند، به طور فزاینده‌ای محدود می‌شود. سطح پایین مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌های عمومی منجر به سطح پایین نمایندگی زنان در ادارات دولتی و پارلمان‌های ملی و محلی شده است. بسیاری از آیین‌نامه‌ها و تخصیص بودجه محلی پاسخگوی منافع زنان نیست.

تقویت چندفرهنگی، عدالت جنسیتی و دموکراسی فراگیر محورهای فعالیت این موسسه را تشکیل می‌دهد. از مهم‌ترین پروژه‌های این موسسه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

در محور زنان و سلامتی، بررسی بودجه‌های مصوب و قوانین موجود به‌منظور اصلاح و دستیابی به عدالت جنسیتی در این حوزه و نیز برگزاری کارگاه‌های خودمراقبتی و آموزش سلامت جنسی برای دانش‌آموزان و سایر زنان نیازمند/ رایزنی با مقامات سیاسی و ایجاد کمپین‌های اجتماعی مجازی و حقیقی برای تقویت مشارکت سیاسی و روندهای رهبری زنان/ آگاهی‌بخشی در خصوص تهدیدهای زیست‌محیطی باتوجه‌به شرایط خاص هر منطقه، اولویت‌بندی اقدامات لازم با رهبری زنان محلی و تلاش برای تأمین بودجه موردنیاز آنان/ فعالیت‌های رسانه‌ای و تولید محتوای موردنیاز گروه‌های مختلف سنی و اجتماعی زنان در کشور

مصر: مرکز زنان عرب برای آموزش و پژوهش^۱ (CAWTAR)

مرکز آموزش و تحقیقات زنان عرب (CAWTAR) در پاسخ به تمایل بسیاری از ذی‌نفعان عرب، از جمله نهادهای محلی، منطقه‌ای و بین‌المللی و همچنین دولت‌ها، برای ایجاد مرکز تحقیقات دانشگاهی و مطالعات میدانی مربوط به شرایط زنان ایجاد شده است. این اندیشکده علاوه بر جمع‌آوری داده‌ها، شاخص‌ها و آمارها در مورد شرایط اقتصادی، اجتماعی و سیاسی زنان، به طور قابل توجهی در ایجاد ظرفیت ذی‌نفعان، افزایش شبکه‌ها، ایجاد مشارکت استراتژیک و تقویت حمایت از حقوق زنان فعالیت می‌کند. در چشم‌انداز اندیشکده آمده است: «ما تلاش می‌کنیم تا به دنیای عرب کمک کنیم که زنان و مردان در آن از نظر قانونی و عملی از حقوق برابر برخوردار باشند و همه مظاهر تبعیض، خشونت و اختلافات جنسیتی از بین برود و برای رفاه انسان همه با توجه به اصول حقوق بشر و جنسیت یکسان باشند».

همچنین در ذیل اهداف اندیشکده این موارد ذکر شده است:

مبارزه با تبعیض و خشونت علیه زنان و دختران و تقویت بیشتر مشارکت برابر زنان و جوانان در توسعه و زندگی عمومی / رویکرد جنسیت محور و حقوق بشر در مدیریت منابع طبیعی / حمایت از بازیگران اجتماعی، به‌ویژه جامعه مدنی در امر حمایت، توسعه و نوسازی قوانین، سیاست‌ها و سازوکارها و بهبود عملکرد نهادهای ملی و محلی / تقویت مشارکتهای استراتژیک و تولید و انتشار دانش جمعی

حوزه‌های فعالیت اندیشکده شامل این موارد است: مشارکت سیاسی زنان، لوایح قانونی و چالش‌های حقوقی، زنان و منابع طبیعی (مدیریت منابع و محیط‌زیست)، زنان و اقتصاد (کارآفرینی، مهارت‌آموزی، تقویت مشارکت

^۱ - Centre of Arab Women for Training and Research

اقتصادی)، زنان و رسانه (افزایش فعالیت‌های رسانه‌ای در جهت اهداف اندیشکده، شبکه‌سازی و تولیدات رسانه‌ای)

مالزی: موسسه مدیریت زنان (WIM)

انستیتوی مدیریت زنان یک سازمان غیردولتی - غیرانتفاعی - زن محور است که تمام برنامه‌ها و فعالیت‌های توسعه آموزشی و اجتماعی خود را با دستیابی به بالاترین سطح حرفه‌ای ارائه می‌دهد. این موسسه ضمن تأکید بر رفاه زنان به‌ویژه گروه‌های حاشیه‌نشین، برای مشارکت با مردان در هر حوزه‌ای که روحیه مراقبتی برای رفاه کل جامعه را نشان دهد، گشوده است. مهم‌ترین اهداف موسسه تقویت مدیریت زنان در تمام حوزه‌ها و فراهم کردن مهارت‌های موردنیاز زنان طبقات گوناگون در کسب درآمد ذکر شده است. برگزاری ورکشاپ‌های آموزشی در حوزه مهارت‌آموزی، سنجش استعداد در گروه‌های خردسال و نوجوان، شناسایی پتانسیل‌های مهارتی - هنری زنان مناطق گوناگون، جذب همکاری افراد و نیروهای موثر اجتماعی در هر منطقه و رایزنی‌های سیاسی و اقتصادی جهت جذب سرمایه اقتصادی مهم‌ترین محورهای فعالیت موسسه را تشکیل می‌دهد.

تیم تشکیلاتی موسسه را مجموعی از زنان دانشگاهی در حوزه‌های گوناگون، زنان کارآفرین و روزنامه‌نگاران و بلاگرهای موفق تشکیل می‌دهد که تلاش دارند پیوندی میان اطلاعات و داده‌های آماری، یافته‌های تئوریک نوین و تجربیات زیسته زنان در مناطق گوناگون کشور ایجاد کنند.

¹ - Women's Institute of Management

مالزی: مرکز مساوات^۱

این موسسه یک جنبش جهانی برای برابری و عدالت در خانواده مسلمان است. موسسه در فوریه ۲۰۰۹ در یک نشست جهانی در کوالالمپور مالزی و با حضور بیش از ۲۵۰ نفر از ۴۷ کشور راه اندازی شد. موسسه از سازمان‌های غیردولتی، فعالان، دانش‌پژوهان، وکلا، سیاست‌گذاران و زنان و مردان مردمی از سراسر جهان تشکیل شده است. مساوات معتقد است که برابری و عدالت در خانواده مسلمان ضروری و ممکن است. در نتیجه باید برای پیشرفت حقوق بشر برای زنان در بافت‌های مسلمان، هم در زندگی خصوصی و هم در زندگی عمومی آنها تلاش کرد. این موسسه برای ایجاد و اشتراک دانش با حمایت از برابری و عدالت در خانواده مسلمان با استفاده از یک رویکرد جامع که ترکیبی از اصول اسلامی و فقهی، استانداردهای بین‌المللی حقوق بشر، قوانین ملی و ضمانت‌های قانون اساسی برابری و عدم تبعیض و مبتنی بر واقعیت‌های زندگی زنان و مردان تلاش می‌کند.

همچنین جهت ایجاد شبکه مردمی در تلاش برای ایجاد توده‌ای حیاتی از سازمان‌ها، گروه‌ها و افراد است که از چارچوب اقدام مساوات حمایت، استفاده و تبلیغ می‌کنند و می‌توانند در گفتمان عمومی درباره اسلام و حقوق زنان شرکت کنند.

دیگر اقدامات این موسسه تهیه نقشه جامع خانواده‌های مسلمان (مختصات - ویژگی‌ها - چالش‌ها) در کشورهای مختلف مسلمان است تا اطلاعات آنها زمینه‌ای برای ایجاد کمپین در این مناطق باشد. در این راستا، جلسات مشاوره با فقها، فعالان حقوقی و اجتماعی کشورها، تهیه گزارش و انتشار آن و نیز شبکه‌سازی جهت تقویت گفتمان‌های جایگزین در مناطق هدف در دست اقدام بوده است.

^۱ - Musawah

هند: مرکز مطالعات توسعه زنان^۱ (CWDS)

یک موسسه تحقیقاتی و حمایتی است که به حقوق زنان و تمرکز بر مطالعات زنان و جنسیت متعهد است. این مرکز شامل اعضای هیئت علمی و محققان از حوزه‌های مختلف علمی و پژوهشی است. موسسه در مرکز دهلی نو واقع شده است، فضای دانشکده، یک اتاق سمینار و یک کتابخانه و مرکز اسناد مطالعات زنان را در خود جای داده است. این مرکز دانشمندان، دانشجویان، محققان و فعالانی را از داخل هند و خارج از کشور جذب می‌کند که از منابع آن استفاده می‌کنند. در سال ۱۹۸۵، CWDS به‌عنوان یکی از موسسات تحقیقاتی مورد حمایت شورای تحقیقات علوم اجتماعی هند (ICSSR) شناخته شد.

همچنین این مرکز خود را به‌عنوان یک کاتالیزور و تسهیل‌کننده در جهت امکان دادن به زنان برای اعمال عاملیت و نفوذ در حوزه‌های دولتی و خصوصی می‌داند. به‌منظور توسعه، ترویج و انتشار دانش در مورد نقش زنان در جامعه و روندهای تأثیرگذار بر زندگی و وضعیت زنان مقاصد زیر را دنبال می‌کند:

انجام، تولید و ترویج تحقیقات اولیه و کاربردی در مورد زنان/ ایده زنان به‌عنوان شرکت‌کنندگان فعال در سیاست و توسعه ملی/ ارتقای موسسات دانشگاهی، سازمان‌های اصلی و همچنین افرادی که در تحقیق، حمایت و فعالیت‌های مرتبط فعالیت می‌کنند/ ارائه خدمات مشاوره‌ای و مشاوره‌ای در زمینه جنسیت به موسسات و سازمان‌های داخل و خارج دولت، از جمله آژانس‌های توسعه/ برنامه‌های آموزشی برای دانشمندان، برنامه‌ریزان، مدیران، پزشکان توسعه، اعضای سازمان‌های زنان و یا تعاونی‌ها و اعضای جامعه مدنی.

برخی اقدامات اجرایی - پژوهشی موسسه شامل این موارد بوده است:

^۱ - Centre for Women's Development Studies

- تفحص از خشونت علیه زنان: یک مطالعه اکتشافی در جهان مجرمان - پشتیبانی شده توسط NHRC
- خشونت علیه زنان و دختران دارای معلولیت جسمی در هند: درک مسائل و ارتقا توانمندی قانونی - پشتیبانی شده توسط صندوق زنان جنوب آسیا (SAWF)
- پروژه کتاب: مطالعات ناتوانی حیاتی Springer در جهانی در حال جهانی شدن
- بزرگداشت صدسالگی رزا لوکزامبورگ - زندگی، ایده‌ها و آثار او (۲۰۱۹) اقدام پژوهی در مورد مهاجرت کار زنان در هند (پشتیبانی شده توسط: پروژه کار در آزادی ILO)
- جستجوی گزینه‌های جایگزین: برابری زنان و سوسیالیسم در متن هند (۲۰۱۹) و کارگاه‌های هم‌اندیشی
- مشارکت با «بایگانی سوئد برای تاریخ»، برای بررسی روندها و چشم‌اندازهای بین‌قاره‌ای / منطقه‌ای در مورد تغییر کانتورهای کار زنان
- ارائه خدمات مراقبت از بارداری، سلطه پزشکی و بازار بهداشت در هند

هند: مرکز پژوهش اجتماعی^۱ (CSR)

مرکز تحقیقات اجتماعی یک سازمان غیرانتفاعی است که در دهلی‌نو، هند در سال ۱۹۸۳ تاسیس شده است. موسسه به ایجاد جامعه‌ای بدون خشونت، بدون تبعیض جنسیت از طریق تحقیقات اجتماعی، ایجاد ظرفیت و حمایت اجتماعی اختصاص یافته دارد.

موسسه شامل کارگروه‌های متنوعی در حوزه‌های تخصصی است که هر یک از آنها متشکل از افراد متخصص دانشگاهی و فعالان اجتماعی مرتبط است. کارگاه‌های توانمندسازی دختران، آموزش حقوقی به آنها و کشف استعدادها از مهم‌ترین اقدامات موسسه در سی سال گذشته بوده است. کمک به ترویج آموزش‌های مهارت محور

^۱ - Centre for Social Research

در خصوص اقدامات کشاورزی متناسب با تحولات آب و هوایی و زیست محیطی، تقویت بهره‌وری محصولات و بازاریابی برای آنها نیز در دستور کار قرار داشته است.

پس از همه‌گیری کرونا، از طریق وبینارهای آنلاین با فعالان محلی، تلاش شده است تا ضمن اطلاع از شرایط و چالش‌های پیش‌روی زنان و خانواده‌هایشان در این دوران، به تبادل تجربیات و ارائه راهکارهای عملی در جهت بهبود شرایط زیست، سلامت، ادامه آموزش و تحصیل و نیز کسب درآمد آنان پرداخته شود.

فلسطین: موسسه مطالعات زنان (معهد دراسات المرآه)

این موسسه که وابسته به دانشگاه بیرزیت فعالیت می‌کند، در سال ۱۹۹۴ تاسیس شده است. از زمان تأسیس برنامه مطالعات زنان به‌عنوان یک برنامه میان‌رشته‌ای، این موسسه متعهد به آموزش، تحقیق، مداخله جامعه‌مبنی بر جنسیت و تأثیرگذاری بر سیاست‌های اجتماعی بود. در طول دهه گذشته، این موسسه تلاش کرده است تا اهداف خود را تحقق بخشد که شامل موارد زیر است: کمک به توسعه مطالعه جنسیت در دو سطح کارشناسی و کارشناسی ارشد، استفاده از یک رویکرد میان‌رشته‌ای تولید دانش علمی با استفاده از ابزارهای حیاتی جنسیتی و تجزیه و تحلیل جنسیت برای توانمندسازی محققان و افزایش ظرفیت آنها برای تولید دانش و درک موانع جلوگیری از پیشرفت زنان. اهداف دیگر همچنین بر حمایت از جامعه مدنی به‌ویژه جنبش زنان، و جنبش‌های اجتماعی از طریق ارائه مشاوره بر اساس تحقیقات دقیق متمرکز شده است. برای کمک به توسعه یک کادر علمی واجد شرایط، این موسسه موارد جنسیتی را در زمینه‌های مختلف دانشگاهی آموزش داده، فرصت‌هایی را برای تحصیلات تکمیلی فراهم کرده است، دانشجویان را با جنجال مداوم پیرامون مسائل زنان در سطح جهانی و منطقه‌ای آشنا کرده و

¹ - Institute of Women's Studies

آنها را به شرکت در بحث‌ها از طریق مشارکت در کارگاه‌ها و تحقیقات از طریق موسسه ترغیب می‌کند. تقویت چنین تلاش‌های آکادمیکی، تأثیرگذاری بر سیاست‌های ملی رسمی و غیررسمی را در پی دارد.

از پروژه‌های موسسه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

دوره‌های دانشگاه برای متخصصان در پیشگیری از خشونت جنسی و جنسیتی، محافظت، مراقبت و توان‌بخشی بازماندگان/ همکاری با مرکز مطالعات توسعه در دانشگاه بیرزیت/ توانمندسازی دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه بیرزیت/ ابتکار، تحقیق و آگاهی در مورد خشونت بر اساس جنسیت در بین جوانان/ ادغام مجدد زنان بازمانده از خشونت در جامعه/ دانش حیاتی برای تغییر استراتژیک در برابری جنسیتی و برنامه‌های توسعه/ دوره آموزشی جنسیت/ گروه ویژه دانشگاه در زمینه برابری جنسیتی.

فلسطین: مرکز زنان اورشلیم (JCW)

مرکز زنان اورشلیم یک سازمان غیردولتی است که در سال ۱۹۹۴ تاسیس شد و در قدس شرقی واقع شده است. این مرکز با هدف توانمندسازی زنان فلسطینی و همچنین ارتقا توانایی‌های آنها برای عضویت فعال و عوامل انعطاف‌پذیر تغییر در جامعه خودشان فعالیت می‌کند. همچنین موسسه می‌خواهد با گسترش فرهنگ حقوق بشر، برابری جنسیتی و پذیرش دیگری، این کار را برای اطمینان از تحقق کامل حقوق زنان اورشلیمی و افزایش مشارکت و دید آنها در همه جنبه‌های جامعه فلسطین انجام دهد. مرکز همچنین در زمینه آگاهی‌بخشی در سطح محلی و بین‌المللی از نقض حقوق بشر توسط نیروهای اشغالگر اسرائیلی علیه همه فلسطینی‌ها فعالیت می‌کند.

¹ - The Jerusalem Center for Women

این امر با هدف برجسته کردن عواقب استفاده از نیروی نظامی و محدودیت‌های امنیتی، دلایل اصلی عدم امنیت و امنیت در فلسطین که زنان اولین قربانیان آن هستند را واکاوی می‌کند.

موسسه یکی از مأموریت‌های اصلی خود را توانمندسازی زنان حاشیه‌نشین در بیت‌المقدس قرار داده است: «مأموریت ما ایجاد جامعه‌ای از زنان فلسطینی است که تغییر پذیرانی مقاوم هستند. این مهم از طریق تأمین منابع موردنیاز برای توسعه توانایی‌های خود و همچنین خانواده‌ها و جوامع آنها میسر می‌گردد».

از مهم‌ترین اقدامات آنها می‌توان به شناسایی گروه‌های آسیب‌پذیر زنان و پیوند دادن آنها به موسسات بین‌المللی حقوق بشری در فلسطین، رایزنی با جنبش‌های بین‌المللی جهت ایجاد کمپین‌های اطلاع‌رسانی جهانی در خصوص زنان فلسطینی، آموزش کودکان بازمانده از تحصیل و زنان نیازمند آموزش، کارگاه‌های خودمراقبتی در میان گروه‌های در حاشیه و نیز انتشار نشریه و بولتن‌های خبری - آگاهی رسان در میان فعالان و طبقات اجتماعی گوناگون در فلسطین اشاره کرد.

عربستان: موسسه عربی توانمندسازی زنان¹ (NUSF)

یک موسسه عربی برای توانمندسازی زنان است که در راستای تقویت رهبری زنان ایجاد شده است. همچنین برای کمک به پیشرفت زنان در عربستان و عربستان سعودی، رهبری در دنیای شرکت‌ها و ایجاد تأثیر مثبت و پایدار بر جامعه تأسیس شده است. در چشم‌انداز موسسه آمده است: «ما متعهد هستیم که با ارتقا توانمندی زنان و پرورش توسعه اقتصادی پایدار، برنامه توسعه ملی پادشاهی و هدف چشم‌انداز ۲۰۳۰ را برای افزایش مشارکت زنان در نیروی کار به ۳۰ درصد ارتقا دهیم. اگر کشوری نیمی از جمعیت خود را نادیده بگیرد، نمی‌تواند به

¹ - The Arab Institute for Women's Empowerment

شکوفایی دست یابد و یا به توانایی کامل خود برسد. "Nusf" در عربی به معنی "نیمی" است، از این رو عنوان ما "سرمایه گذاری در نیمی از جمعیت" است.

از مهم ترین پروژه ها و اقدامات این موسسه می توان به موارد زیر اشاره کرد:

ایجاد پیوندهای بین نسلی میان زنان کارآفرین، متخصص در حوزه های مختلف و تحت آموزش در رده های سنی گوناگون، کارگاه های مهارت افزایی در زمینه فن بیان، مهارت های رفتاری و ارتباطی و تقویت دانش تخصصی، ایجاد شبکه های ارتباطی با زنان فعال اجتماعی - اقتصادی در سایر نقاط دنیا، وبینارهای آنلاین بین المللی، طرح های پژوهشی، اطلاعاتی و آماری در جهت ارائه چشم اندازی دقیق از نیازهای پیش روی زنان عربستان در دهه های آینده، برگزاری فروم های اقتصادی و تقویت مشارکت اقتصادی زنان، بهره گیری از تجربیات موفق نقاط دیگر دنیا در گسترش رهبری زنان و انتشار اطلاعات و تولید محتوا.

لبنان: موسسه عرب برای زنان^۱

انستیتوی عربی برای زنان (AiW) که قبلاً به عنوان موسسه مطالعات زنان در جهان عرب (IWSAW) شناخته می شد، در سال ۱۹۷۳ تاسیس شد. در آن زمان، این اولین موسسه در جهان عرب بود و تنها موسسه در نوع خود در لبنان است. همچنین در بین اولین ها در سطح جهانی است. این موسسه از طریق تحقیق، آموزش، برنامه های توسعه و اطلاع رسانی، توانمندی و برابری جنسیتی زنان را در سطح ملی، منطقه ای و جهانی ارتقا می دهد. موسسه در تقاطع دانشگاه و عملگرایی فعالیت می کند. از مهم ترین اهداف موسسه می توان به این موارد اشاره کرد:

^۱ - The Arab Institute for Women

نمایندگی از زنان و مسائل جنسیتی در منطقه و آوردن موضوعات موردنظر ما در گفتگوهای بین‌المللی، اطمینان از نمایان شدن دیدگاه‌های ما، اشتراک دانش درباره و توسط زنان عرب با جهان و حمایت از ایجاد دانش جدید از / برای منطقه و همچنین ایجاد بودجه و پشتیبانی با استفاده از شبکه گسترده ارتباطی، مردم و شرکا را به زنان عرب و مسائل جنسیتی در منطقه متصل می‌کند. علاوه بر آن، تقویت صدای جهان عرب در گفتمان جهانی درباره جنسیت و ارتقا برابری جنسیتی و حقوق بشر در منطقه عرب.

از مهم‌ترین اقدامات آنها می‌توان این موارد را ذکر کرد:

- فراهم کردن دسترسی به آموزش عالی برای دانشجویان متنوع کارشناسی و کارشناسی ارشد و زبان‌آموزان
- جذب و حفظ اساتید برجسته‌ای که در تدریس، تحقیق و خدمات اجتماعی سرآمد هستند.
- ثبت‌نام و حفظ دانش‌آموزان واجد شرایط و متنوع آکادمیک؛
- پذیرش اصول لیبرال در همه برنامه‌های درسی؛
- ایجاد فرصت برای تحقیق دقیق و انتشار دانش؛
- توسعه جامعه‌ای که از نظر علمی سرآمد باشد، از نظر فکری تحریک‌کننده باشد و از نظر مذهبی، قومی و اقتصادی - اجتماعی متنوع باشد.
- جذب و نگهداری کارکنان بسیار واجد شرایط و متعهد به تعالی در خدمات

اندیشکده زنان و خانواده البرز

اندیشکده زنان و خانواده دانشگاه آزاد اسلامی کرج در سال ۱۳۹۷ با هدف پژوهش و مطالعه بر امور مربوط به زنان و خانواده، تحکیم بنیان خانواده و حضور موثر و شایسته زنان در جامعه و دانشگاه زیر نظر بسیج اساتید

فعالیت خود را شروع کرد. از اهداف اصلی این اندیشکده ترویج فرهنگ دینی و اسلامی و حراست از بنیان خانواده است (برهانی فر، ۱۳۹۷).

جمع بندی از پیشینه پژوهش

از بررسی تحقیقات انجام شده، محقق به این نتیجه رسید که تا کنون تحقیقی به صورت علمی در خصوص مطالعه چشم اندازها، استراتژی، رسالت، اهداف و نیروهای انسانی اندیشکده‌ها صورت نگرفته است، از سویی این مورد در خصوص اندیشکده‌هایی که به صورت خاص بر موضوع بانوان تمرکز داشته‌اند نیز انجام نشده است.

بر این مبنا تحقیق حاضر از مواردی است که در جهت رفع خلأهای پژوهشی حاکم بر موضوع مؤثر واقع شود. همچنین با توجه به آنکه تاکنون اندیشکده تخصصی در زمینه بانوان در ایران وجود نداشته است، لازم می‌آید در ابتدا مطالعات علمی در خصوص موارد اساسی راه‌اندازی آن صورت پذیرد.

فصل سوم: روش تحقیق

مقدمه

در این فصل مباحث مرتبط با نوع روش مورد استفاده جهت بررسی، جامعه آماری، ابزار جمع آوری اطلاعات، حجم جامعه آماری و شیوه تجزیه و تحلیل اطلاعات مطرح شده است.

۱-۳. روش

تحقیق حاضر از نظر هدف پژوهش در میان تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد. پژوهش کاربردی عبارت از انجام یک سلسله بررسی‌ها و پژوهش‌های ابداعی برای کسب علمی یا فنی جدید با یک هدف علمی مشخص است (ازکیا، ۱۳۸۵). از لحاظ روش شناختی از میان روش‌ها، روش‌های کیفی انتخاب شده‌اند. این روش تحقیق زمانی به کار می‌رود که سؤالات تحقیق با واژه چگونه و چه شروع می‌شوند، به طوری که در پاسخ آن‌ها باید نمایان ساخت که چه وضعیتی وجود دارد (بازرگان، ۱۳۹۴). تحقیق حاضر نیز به دنبال شناسایی چشم انداز، رسالت‌ها، اهداف، آرمان و کارگروه‌های اندیشکده می‌باشد، در نتیجه شیوه بررسی و تحلیل اطلاعات در آن به روش کیفی خواهد بود.

روش کیفی خود به انواع مختلفی دسته‌بندی می‌شود، از میان انواع روش‌های کیفی، تحقیق حاضر به صورت مطالعه اسنادی، مصاحبه و همچنین فوکوس گروپ استفاده شده است.

۲-۳. جامعه آماری، شیوه نمونه‌گیری و حجم نمونه

در این دو روش جامعه آماری مورد بررسی، متخصصان راه‌اندازی اندیشکده هستند. شیوه نمونه‌گیری در این تحقیق هدفمند است. نمونه‌گیری هدفمند که نمونه‌گیری غیر احتمالی هدفدار یا کیفی نامیده می‌شود به معنای انتخاب هدفدار واحدهای پژوهش برای کسب دانش یا اطلاعات است. این نوع نمونه‌گیری به دنبال ایجاد قوانین ثابت و تغییر ناپذیر و یا تعمیم نتایج نیست بلکه سعی در شناخت بهتر هر پدیده در زمینه خاص دارد. (رنجبر، حق دوست، خوشدل، سلیمانی و بهرامی، ۱۳۹۱)

نمونه و حجم نمونه بررسی شده و در مطالعه اسنادی، اندیشکده‌ها و پژوهشگاه‌های ملی تحلیل گردید که در نهایت تعدادی از آن‌ها در حیطه‌های مورد نظر فعالیت می‌کردند که باتوجه به مطالعه اسنادی آن موارد استخراج گردید. در خصوص اسناد بین المللی نیز، علاوه بر اندیشکده‌های برتر جهان، اندیشکده‌های دانشگاهی جهانی نیز مورد بررسی قرار

گرفت. در مصاحبه نیز با ۱۰ نفر از متخصصین این حوزه مصاحبه علمی صورت گرفت و در فوکوس گروپ نیز نظر متخصصان بررسی شد. در انجام مصاحبه‌ها و برگزاری جلسات فوکوس گروپ، به صورت متخصصین و صاحب‌نظران حوزه و نیز با مسئولین اجرایی حوزه بانوان به صورت هدفمند نمونه‌گیری شدند. ۴ مرد و ۶ زن، با تحصیلات عالی در رشته‌های جامعه‌شناسی، مطالعات زنان، روان‌شناسی و مدیریت آموزش عالی در مصاحبه‌ها و جلسات فوکوس گروپ شرکت داشتند.

۳-۳. ابزار جمع آوری اطلاعات

ابزار مورد استفاده در مطالعه اسنادی، استفاده از فیش‌های تعیین شده، در روش مصاحبه پروتکلی تهیه شد و در فوکوس گروپ نیز گروه‌هایی جهت تبادل نظر و نهایی‌سازی نتایج به دست آمده از مصاحبه‌ها تشکیل شدند.

۳-۴. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

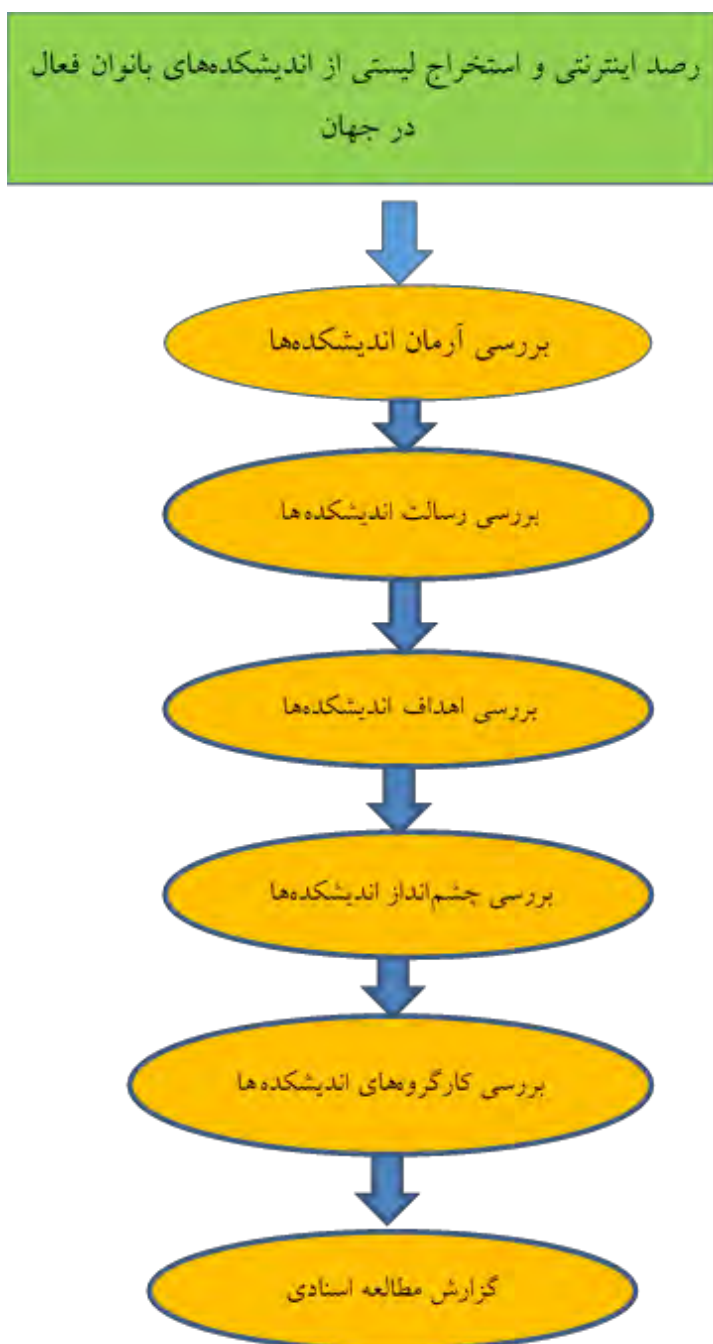
در روش مطالعه اسنادی با تحلیل محتوای اسناد، در روش مصاحبه با استفاده از روش کدگذاری و در جلسات فوکوس گروپ با اجماع نظر اساتید مشخص خواهد شد.

۳-۵. مراحل انجام فاز اول، فاز مطالعاتی طرح

(۱) مطالعه اسناد و مدارک در خصوص اندیشکده‌های موجود: در این مرحله، شمایی کلی از وضعیت اندیشکده‌ها

به دست آمد و اهداف، رسالت، چشم‌انداز و کارگروه‌های این اندیشکده‌ها شناسایی خواهد شد.

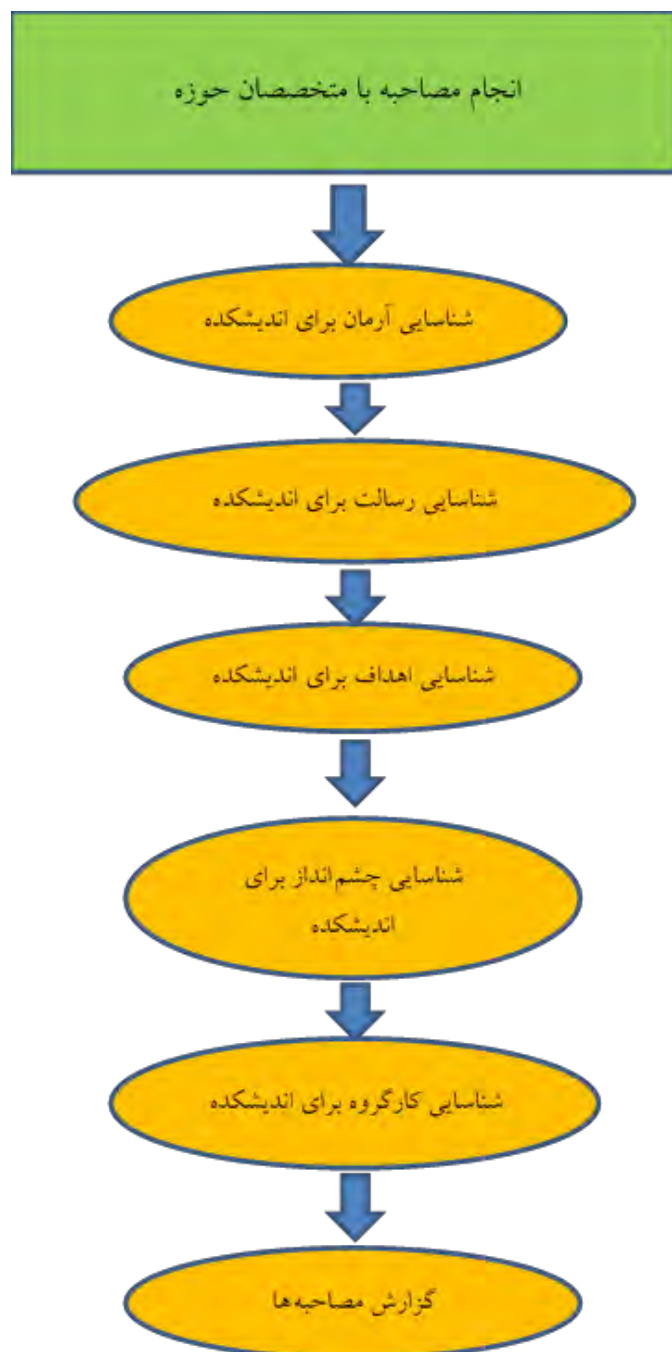
شکل ۳-۱- مراحل انجام فاز مطالعاتی طرح

(۲) انجام مصاحبه: با کارشناسان و متخصصان در حوزه امور بانوان و خصوصاً افراد با تجربه در راه اندازی

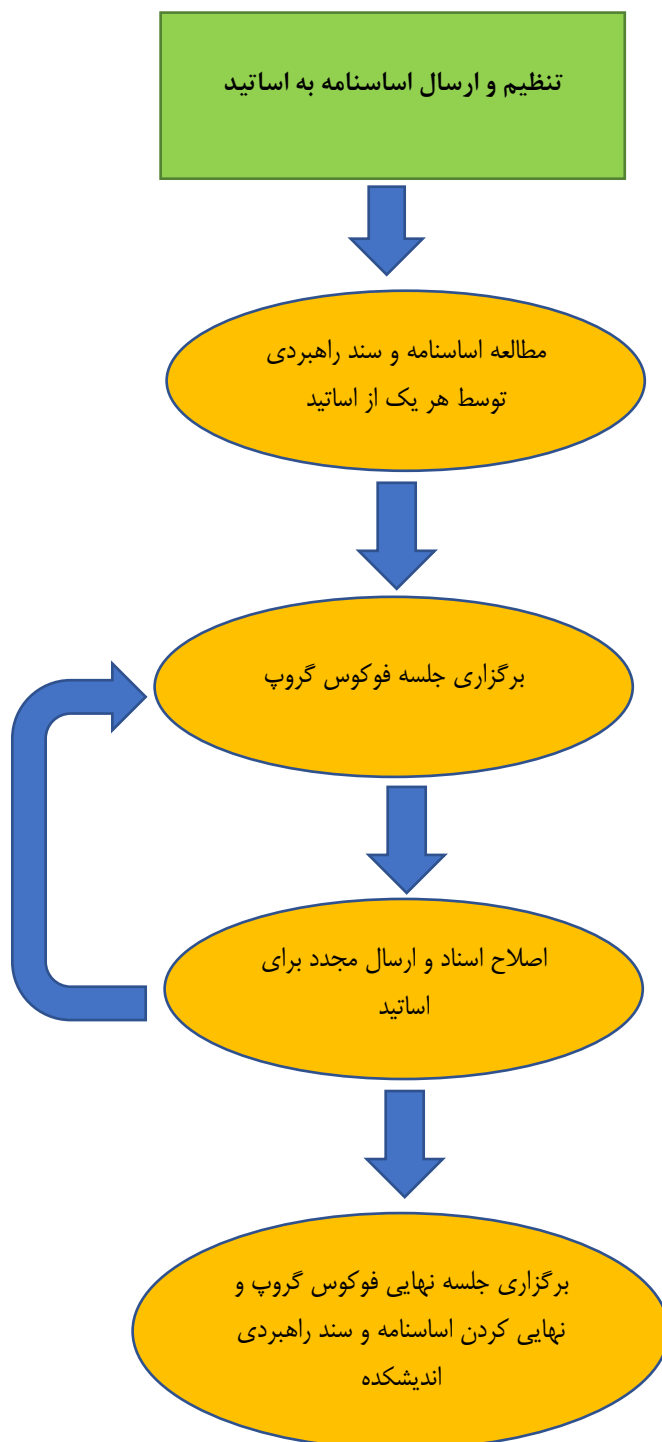
اندیشکده مصاحبه و تمامی موارد بالا مجدداً استخراج می شود:

شکل ۳-۲- مراحل مصاحبه با کارشناسان

۳) برگزاری جلسات فوکوس گروپ: جهت نهایی سازی سند راهبردی و اساسنامه اندیشکده بانوان

شکل ۳-۳- مراحل تنظیم و ارسال اساسنامه و سند راهبردی

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

1. چشم انداز اندیشکده

قسمت اول بررسی استخراج اندیشکده‌ها و پژوهشگاه‌های ملی بر اساس اسناد و مدارک در دسترس بوده و سپس اسناد و مدارک در سطح بین‌الملل و در نهایت نتایج حاصل از مصاحبه آورده شده است.

الف - چشم‌اندازهای اندیشکده‌ها و پژوهشگاه‌های ملی

در این قسمت چشم‌اندازهای اندیشکده‌های ملی مطرح شده است که با توجه به اسناد موجود، تنها ۲۰ اندیشکده کشور ساختار مشخص و مصوبی داشته‌اند که وضعیت بررسی آن‌ها در جدول شماره ۱ آمده است.

جدول ۴-۱- چشم انداز اندیشکده‌ها

ردیف	نام	چشم انداز اندیشکده	حیطه
۱	موسسه مطالعات دین و اقتصاد	ارتقا پژوهش‌های کاربردی، بنیادی و توسعه‌ای در قلمرو اقتصاد دینی، اقتصاد اسلامی و اقتصاد ایران	اقتصادی - دینی
۲	شبکه کانون‌های تفکر ایران (ایتان)	ارتقای کارآمدی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران	سیاسی - اقتصادی
		تصمیم‌سازی و سیاست‌پژوهی در خصوص مسائل کلان کشور	
		زمینه‌سازی برای مشارکت خبرگان در تصمیم‌گیری	
		هدایت نخبگان، جوانان انقلابی و استعداد‌های برتر به سمت گروه‌سازی و تمرکز بر مسائل کلان کشور	
		کمک به شکل‌گیری کانون‌های تفکر شبکه‌سازی میان هسته‌های فکری در کشور	
۳	بنیاد توسعه فردا	اندیشگاهی برای حل مسئله‌های واقعی کشور و همزمان پیشرو در ترویج رویکرد اندیشگاهی در کشور	توسعه شهری - سیاست نگاری
۴	موسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام	تحقق و گسترش تمدن اسلامی	علوم و معارف اسلامی
۵	اندیشکده تترا (توسعه تفکر روش آفرین)	ارتقا نرم‌افزار و سیستم‌های اطلاعاتی، سیاست گذاری فعالیت‌های اجتماعی و فضای مجازی	فضای مجازی و مسائل اجتماعی
۶	موسسه پژوهشی مبانی و مدل‌های اقتصادی بومی	ارتقا فکر و نظریه‌پردازی با رویکرد مبنایی و از موضع استقلال فکری برای حل مشکلات اقتصادی کشور	اقتصاد
۷	موسسه آینده‌پژوهی جهان اسلام	پایه گذاری و ارتقا رشته مطالعات جهان اسلام در سطح تحصیلات تکمیلی و طراحی گروه‌ها و دوره‌های آموزشی - پژوهشی، دیدگاهی واقع‌گرا - عملگرا را در همگرایی و وحدت جهان اسلام	مطالعات فرهنگی - هنری، سیاسی، اقتصادی و بین‌المللی جهان اسلام
۸	موسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد	تقویت بنیان‌های علمی، پژوهشی و نظری در حوزه امنیت اقتصادی کشور و بهبود شرایط اقتصادی	اقتصاد
۹	مرکز تحقیقات بسیج دانشگاه امام صادق (ع)	رسیدن به مرجعیت علمی، در سطح داخلی و بین‌المللی، از طریق تولید، نشر و کاربست دانش‌های اجتماعی	سیاسی، اجتماعی، فرهنگی

ردیف	نام	چشم انداز اندیشکده	حیطه
۱۰	مرکز پژوهشی آرا	ارائه مشاوره به طرح‌های کلان ملی مدیریتی، اقتصادی و زیربنایی با هدف توسعه و ترویج فرهنگ نوآورانه و خلق دانش در حوزه‌های علوم اجتماعی از طریق تحقیقات بومی بنیادی اصلاح ساختارهای مدیریتی و اقتصادی کشور بر پایه دانش تعامل با نخبگان و مراکز علمی و پژوهشی و صنعتی برای استفاده بهینه از ظرفیت‌های مدیریتی و در زمینه ارتقاء سطح فناوری‌های مدیریتی کشور	فرهنگی، اجتماعی، سیاست خارج
۱۱	پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت	توسعه و کاربردی نمودن دانش سیاست‌گذاری که در جهت کارآمدسازی نظام جمهوری اسلامی ایران	اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی
۱۲	اندیشکده مرصاد	در نظر دارد اندیشه دینی را جهت اجرا توسط نهادهای تصمیم‌گیری راهبردی انقلاب اسلامی بسط دهد و خود را واسطه‌ای میان دانش حوزوی و اجرای آن در عرصه‌های حاکمیتی و اجتماعی می‌داند.	اسلامی (تحول در حوزه)، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و اقتصادی
۱۳	اندیشکده راهبردی تبیین	گزارش‌ها و تحلیل‌های راهبردی برای پژوهشگران و تصمیم‌سازان نظام جمهوری اسلامی	دفاعی، امنیتی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی، حقوقی
۱۴	گروه پژوهشی مدیریت راهبردی انرژی آیندگان	با رویکرد مسئله‌محوری، تلاش در جهت ارتقای کیفیت سیاست‌های نظام حکمرانی را مورد توجه قرار داده است و امید دارد که بتواند گامی مؤثر در ارتقای ظرفیت تحلیلی نظام سیاست‌گذاری در کشور بردارد.	فرهنگی و سیاسی و اقتصادی، علم و فناوری دفاعی
۱۵	مرکز رشد دانشگاه امام صادق (ع)	حل مسائل انقلاب اسلامی	فرهنگی، اجتماعی، اسلامی
۱۶	اندیشکده راهبردی مهاجر	دانش عمومی و نخبگانی نسبت به غرب را در مسأله علم، تکنولوژی و نظامات سیاسی و اجتماعی ارتقاء بخشد	فرهنگ اسلامی، حاکمیت دینی، علم و تکنولوژی
۱۷	موسسه افق آینده‌پژوهی راهبردی	با ایجاد روزنه‌ای برای نگاه به فرداها، فرصت‌های غلبه بر آینده را فراهم سازد	علمی و پژوهشی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی
۱۸	شبکه تحلیلگران اقتصاد مقاومتی	اثرگذاری بر تصمیمات مسئولین و دستگاه‌ها به منظور تحقق الگوی اقتصاد مقاومتی در کشور	اقتصادی، حکومتی
۱۹	مرکز پژوهشی متن	راهکاری عملیاتی برای حل مشکلات در اختیار سیاست‌گذاران دولتی و غیردولتی قرار دهد.	اقتصادی، حکومتی
۲۰	اندیشکده سیاست‌گذاری اقتصادی تهران	متمركز ساختن بضاعت سرمایه انسانی کشور در حوزه سیاست‌گذاری اقتصادی	اقتصادی

جدول ۱ نشان می‌دهد که بیشتر اندیشکده‌ها با تحلیل شرایط موجود، به دنبال ارتقا بخشیدن به سیاست‌گذاری‌های

بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در کشور بوده و علاوه بر آن تلاش کرده‌اند تا راهکارهای عملیاتی و غیر

عملیاتی را در اختیار سیاست‌گذاران قرار دهند.

ب- چشم انداز اندیشکده‌ها، مراکز علمی مهم در عرصه بین‌المللی

در ادامه مطالعه اسنادی، علاوه بر بررسی چشم انداز اندیشکده‌ها و پژوهشگاه‌های ملی، اندیشکده‌های بین‌المللی نیز مورد بررسی قرار گرفتند. چشم‌اندازهای اندیشکده‌های برتر جهان و اندیشکده‌های پژوهشگاه‌های دانشگاهی در جدول شماره ۲ بررسی شدند.

جدول ۴-۲، چشم انداز اندیشکده‌های برتر جهان و اندیشکده‌های دانشگاهی جهان

ردیف	اسم اندیشکده	موضوعیت اندیشکده	چشم انداز اندیشکده
۱	اندیشکده بروکینگز	سیاسی - اجتماعی	چشم انداز جدید برای اصلاح سلامت داشتن یک چشم انداز جانشین برای رژیم صهیونیستی
۲	مرکز توسعه بین‌المللی دانشگاه هاروارد (ایالات متحده)	مرکزی علمی - آموزشی	ایجاد توسعه بین‌المللی حول دانشگاه هاروارد
۳	گروه سیاست‌های عمومی، دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی لندن	یکی از مهم‌ترین دانشکده‌های علوم اجتماعی جهان	ایجاد آموزش و انگیزه در یادگیری در سال ۲۰۲۰
۴	مرکز مطالعات دفاعی کالج کینگ لندن (انگلستان)	مرکز علمی دفاعی (خارج از دسترس)	گسترش علوم دفاعی و نظامی
۵	موسسه هوور، دانشگاه استنفورد (ایالات متحده)	اقتصادی	موسسه هوور با داشتن دانشمندان برجسته و کتابخانه‌ها و بایگانی‌های پیشبرد ایده‌هایی که باعث ایجاد فرصت اقتصادی و رونق اقتصادی می‌شوند، ضمن ایجاد امنیت و صیانت از صلح برای آمریکا و تمام بشریت، وضعیت انسان را بهبود بخشید.
۶	مرکز امنیت و همکاری بین‌المللی دانشگاه استنفورد (ایالات متحده)	محیط بین‌الملل در عرصه ترویج صلح جهانی	برای تمرکز روی چالش‌های نوظهور تکامل یافته است
۷	اوقاف کارنگی برای صلح بین‌المللی (ایالات متحده)	سیاسی	به‌عنوان منبع معتبر جهان برای ایده‌ها و تحلیل‌های سیاست
۸	اندیشکده شورای روابط خارجی سی آر اف ایالات متحده	سیاسی	حفظ صلح جهانی
۹	انستیتوی بین‌المللی مطالعات استراتژیک (انگلستان)	سیاسی	تحلیل و مطالعات استراتژیک جهانی در عرصه سیاست
۱۰	گروه تحقیق و مطالعات برای تمدن اروپا (فرانسه)	ناسیونالیسم اروپایی، قومی - کثرت‌گرایی و تمدن اروپایی	تبدیل شدن تمدن اروپایی به‌عنوان تمدن فراگیر
۱۱	موسسه انترپرایز ^۱ (فرانسه)	اقتصاد و تجارت	تبدیل شدن به موسسه قدرتمند در حیطه اقتصادی و تجارت
۱۲	موسسه توسعه پایدار و روابط بین‌الملل (فرانسه)	مرکز تحقیقی و ارتباطی	ارتقا دادن توسعه پایدار در میان ملل مختلف

چشم انداز اندیشکده	موضوعیت اندیشکده	اسم اندیشکده	ردیف
بهبود وضعیت سیاست بین الملل در حیطه زمین شناسی و اقتصاد	استراتژیک در حوزه بین الملل در زمینه زمین شناسی و اقتصاد	مؤسسه بین الملل و زمین شناسی اقتصادی (فرانسه)	۱۳
تبدیل شدن به مرکز تحقیقی قدرتمند در حیطه علوم اجتماعی	علوم اجتماعی	مرکز مطالعات و تحقیقات علوم اجتماعی (فرانسه)	۱۴
ارتقا جایگاه مدیریت، فرهنگ و هنر	تبادل و تعامل و بحث و گفتگو در حیطه مدیریت، فرهنگ و هنر	اندیشکده مدیریت، فرهنگ و هنر (فرانسه)	۱۵
ارتقا جایگاه گفتگوی بدون تعصب در سطح بین الملل	مرکز کروگان اندیشکده‌ای است که بدون تعصبات عقیدتی و ایدئولوژیکی، موضوعات اقتصادی و اجتماعی را که بر سرزمین‌های غربی تأثیر می‌گذارد، به بحث می‌گذارد.	اندیشکده کروگان ^۱ (فرانسه)	۱۶

بررسی جدول شماره ۲ نشان داد که بسیاری از اندیشکده‌های برتر جهان، زمینه‌های سیاسی و استراتژیک داشته‌اند، تنها اندیشکده‌های دانشگاهی هستند که در آن‌ها مواردی از زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی دیده می‌شود که می‌توان آن را در بخش چشم انداز آن‌ها نیز به خوبی مشاهده کرد.

در مرحله بعد، محققین جهت شناخت کامل از فضای بین الملل به بررسی مرکزهای علمی و پژوهشی نزدیک به موضوع در دنیا پرداختند. نتایج این بررسی در جدول شماره ۳ آمده است.

ج- چشم انداز اندیشکده‌ها، مراکز علمی نزدیک به موضوع در جهان

در ادامه مطالعه اسنادی، چشم انداز اندیشکده‌های بین المللی در حوزه زنان و بانوان مورد بررسی قرار گرفتند.

۳-۴. چشم‌انداز اندیشکده های بین المللی زنان

نام موسسه	چشم‌انداز	حیطه
موسسه تحقیقات سیاست زنان ^۱ IWPR	توسعه تحقیقات جامع و متمرکز بر پژوهش زنان با جهتی سیاسی	اشتغال و درآمد/ تحقیق و عمل/ پایش وضعیت زنان در ایالات
بینش‌های سیاسی و جنسیتی ^۲ GENPOL	دسترسی و تأثیرگذاری تجزیه و تحلیل جنسیت در خارج از دانشگاه	آموزش جنسی با پیشگیری از خشونت مبتنی بر جنسیت/ جلسات هم اندیشی تعاملی و آزادانه در مباحث رضایت جنسی/ سیاست‌های مهاجرت و بهداشت روان
اندیشکده بین‌المللی زنان ^۳ IWTT	برنامه ها و ابتکارات بین‌المللی در حوزه زنان	تحصیلات/ فن‌آوری کشاورزی؛ تحقیق و توسعه
اندیشکده برای زنان عرب ^۴ TTfAW (کرامه)	شبکه سازی، تأمل، تجزیه و تحلیل، بحث و تحقیق مهمترین موضوعات در حال ظهور مربوط به توانمند سازی زنان و برابری جنسیتی در منطقه عرب	بررسی مسائل مرتبط با انقلاب‌ها و جنبش‌های مسلحانه و تاثیر بر شرایط زنان/ گسترش مکانیسم‌های بین‌المللی حقوق بشر و شبکه سازی زنان در خاورمیانه و شمال آفریقا
ابتکار عمل بین‌المللی زنان ^۵ IWI	همسوسازی تحقیقات و تجزیه و تحلیل و مبارزه برای عدالت و حقوق بشر زنان در ایالات متحده، انگلستان، اروپا	اصلاح سیاست و آموزش (بهبود عملکردهای موسسات آموزشی، انتشار یافته‌های علوم اجتماعی)
اندیشکده خانواده	ارتقا و تعالی جایگاه نهاد خانواده در راستای الگوی اسلامی- ایرانی	خانواده/ نهادهای آموزشی (حوزه و دانشگاه)
اندیشکده «بنیاد زنان ناحیه واشنگتن» ^۶ YWI	ترویج و گسترش تحقیقات جهت تقویت چشم‌انداز زندگی زنان و دختران	اقتصاد، بهداشت و تحصیل زنان و دختران کم‌درآمد و اقلیت
اندیشکده «جنسیت در عمل» ^۷	ایجاد فرهنگ برابری و شمول جنسیتی	آموزش کارکنان سازمانی، دانش‌آموزان و دانشجویان و فعالان سیاسی- اجتماعی با تاکید بر جوامع در حال توسعه
اندیشکده «مرکز سیاست خارجی فمینیستی» ^۸ CFFP	سیاست‌گذاری مبتنی بر تئوری‌های فمینیستی، بین بخشی و برابری خواهانه	سیاست خارجی، سیاست‌گذاری بین‌المللی
مرکز همگرایی فمینیستی برای پژوهش و نوآوری ^۹ FICRI	توسعه و نوآوری سیاستی شامل برابری جنسیتی و توانمندسازی اقتصادی	سیاست‌گذاری فمینیستی/ اقتصاد فمینیستی

1 - Institute for Women's Policy Research

2 - Gender & Policy Insights

3 - International Women's Think Tank

4 - Think Tank for Arab Women

5 - international women's initiative

6 - Washington Area Women's Foundation

7 - Gender at work

8 - centre of Feminist Foreign Policy

9 - FEMINIST INTEGRATED CENTER FOR RESEARCH AND INNOVATION

حیطه	چشم انداز	نام موسسه
زنان در تکنولوژی، تجارت و فناوری	کاهش و حذف شکاف جنسیتی در حوزه‌های تکنولوژی و صنعت	سومی آریان ^۱
سیاست‌گذاری در تحصیلات، سلامت و امنیت اقتصادی زنان در آفریقا	ارتباط و حمایت از زنان سیاه پوست در سطح جهانی از طریق اقدامات همدلانه و سیاست‌های عمومی	اندیشکده بین‌المللی زنان سیاه‌پوست (موسسه سیاست عمومی) ^۲ IBWPPI
تحقیقات و مشاوره در حوزه‌های سلامت و بهداشت، اقتصاد و کار، حقوق انسانی و اجتماعی زنان	نماینده‌گی گروه‌های خاموش زنان و دختران در حوزه‌های سلامت، فقر و حقوق اولیه	اندیشکده «مرکز بین‌المللی برای پژوهش درباره زنان» ^۳ ICRW
عدالت جنسیتی در تکنولوژی و فناوری	گسترش حضور زنان در تمام عرصه‌های تکنولوژی	اندیشکده زنان در تکنولوژی بین‌الملل ^۴ WITI
زنان و توسعه پایدار	برابری جنسیتی و توانمندسازی زنان منطقه در جهت توسعه پایدار	اندیشکده منطقه‌ای زنان سازمان ملل (در شمال و شرق آفریقا) ^۵ ESAR
سیاست‌گذاری و حقوق زنان با محوریت عدالت جنسیتی و رفع تبعیض	همگرایی اروپا مبتنی بر برابری جنسیتی، صلح، همبستگی، احترام به حقوق بشر و توسعه پایدار	اندیشکده جنسیت ۵+ ^۶
بهداشت باروری و سلامت زنان	باروری سالم، امن و همراه با سلامت برای همه زنان	اندیشکده بسط استانداردهای جدید بهداشت باروری ^۷ ANSIRH
تبلیغات و برندینگ با محوریت برابری جنسیتی	تغییرات فراگیر در کلیشه‌های جنسیتی و رفع تبعیض علیه دختران	اندیشکده «اتحاد دختران شجاع» ^۸
تحقیقات و حقوق تولید مثل و حقوق جنسی	جهانی با افراد آگاه از حقوق و مسئولیت‌های خود در مورد رفتار جنسی و تولید مثل آزادانه و ایمن	اندیشکده گوتماخر ^۹

1 - Somi Arian

2 - International Black Women (public policy institute)

3 - International Centre for research on Women

4 - WOMEN IN TECHNOLOGY INTERNATIONAL

5 - Regional Think Tank in Support of UN Women in Eastern and Southern Africa

6 - gender five plus

7 - Advancing New Standards in Reproductive Health

8 - The Brave Girls Alliance

9 - Guttmacher

د- عناصر تشکیل دهنده چشم انداز اندیشکده بر اساس مصاحبه

در این مرحله با صاحب نظران حوزه درباره چشم انداز اندیشکده مصاحبه‌هایی انجام شد، که نتایج آن در جدول زیر قابل مشاهده است:

جدول ۴-۴ - چشم انداز اندیشکده براساس مصاحبه ها

• دخیل سازی زنان در توسعه کشور
• افزایش سلامت بانوان
• بکار گیری بانوان در سازمانهای دولتی و خصوصی نقش برابر با آقایان به‌عنوان یکی از وجوه توسعه
• ایجاد فرصتهای برابر را در جامعه برای زنان و مردان
• دستیابی به جامعه متعادل و متوازن ناشی از تقسیم فرصت های جنسیتی و تقسیم فرصت ها بین هردو جنس
• تمرکز بر تعریف نقش های آقایان به‌عنوان یکی از پیش نیازهای کمک به تعریف نقش زنان
• تبدیل شدن به مرجع سیاست گذاری ملی
• تبدیل شدن به قطب مطالعات بانوان منطقه
• ارتقای سطح فعالیت ها به سطوح بین المللی در ۵ سال و ارتباط با سازمان های بین المللی
• ترسیم نگاه کلان و همه جانبه به زن فارغ از صرف نقش های جزئی در قلمروهای مختلف

ه- جمع بندی اولیه: چشم انداز پیشنهادی اندیشکده

جمع بندی اولیه حاصل از مطالعه اسنادی ملی، بین المللی و مصاحبه در جدول شماره ۵ آمده است:

جدول شماره ۴-۵ - جمع بندی اولیه از چشم اندازهای اسناد و مصاحبه

نتیجه اسناد ملی	نتیجه اسناد بین المللی	نتیجه مصاحبه	جمع بندی اولیه
ارتقا پژوهش های کاربردی، بنیادی و توسعه‌ای	ایجاد توسعه بین المللی	مشارکت زنان در توسعه	چشم انداز اندیشکده بانوان
تصمیم سازی و سیاست پژوهی	ایجاد آموزش و انگیزه	سلامت زنان	در راستای تحقق رسالت
زمینه سازی برای مشارکت خبرگان	تحلیل و مطالعات استراتژیک جهانی	برابری جنسیتی	خویش، در افق ۱۴۰۵، ساختاری منعطف، چابک و
هدایت نخبگان،	ارتقا دادن توسعه پایدار	تبدیل شدن به مرجع سیاست گذاری ملی	مسئله محور خواهد بود که
شبکه سازی میان هسته های فکری	ارتقا جایگاه مدیریت، فرهنگ و هنر	تبدیل شدن به قطب مطالعات بانوان منطقه	در سطح کشور و منطقه
ارتقا فکر و نظریه پردازی با رویکرد مبنایی	ارتقا جایگاه گفتگوی بدون تعصب	ارتقای سطح فعالیت ها به سطوح بین المللی	تبدیل به قطب مطالعات بانوان و پشتیبان
تقویت بنیان های علمی	انتقال مفاهیم اجتماعی - سیاسی - اقتصادی	ارتباط با سازمانهای بین المللی	سیاست گذاری در کشور خواهد بود.
رسیدن به مرجعیت علمی	ارتقا تحقیقات	نگاه کلان و همه جانبه به زنان	
رویکرد مسئله محوری	ایجاد شبکه های اتحادیه اعتباری یکپارچه و پایدار		

جدول شماره ۵، نشان می‌دهد چشم انداز اندیشکده بانوان در راستای تحقق رسالت خویش، در افق ۱۴۰۵، ساختاری منعطف، چابک و مسئله‌محور خواهد بود که در سطح کشور و منطقه تبدیل به مرجعی برای مطالعات بانوان و پشتیبان سیاستگذاری در کشور خواهد بود.

همانطور که در فصل حاضر مشاهده شد، تاکید رصد اسناد ملی بر نقش نظری، علمی و پژوهشی برای اندیشکده است و اسناد بین‌المللی نیز بر اثرگذاری‌های کلان صرف تمرکز دارند. باین وجود، عناصر تشکیل‌دهنده چشم‌انداز اندیشکده بانوان سعی در همراهی دو عرصه نظر و عمل به طور همزمان و همراه دارند. به طوری که با ارجاع به آراء و نظرات کارشناسی مطرح شده، در دو دسته نظری شامل: دخیل سازی زنان در توسعه کشور، ایجاد فرصتهای برابر را در جامعه برای زنان و مردان، تمرکز بر تعریف نقش‌های آقایان به‌عنوان یکی از پیش نیازهای کمک به تعریف نقش زنان، ترسیم نگاه کلان و همه جانبه به زن فارغ از صرف نقش‌های جزئی در قلمروهای مختلف، افزایش سلامت بانوان، به کارگیری بانوان در سازمانهای دولتی و خصوصی نقش برابر با آقایان به‌عنوان یکی از وجوه توسعه، دستیابی به جامعه متعادل و متوازن ناشی از تقسیم فرصت‌های جنسیتی و تقسیم فرصت‌ها بین هردو جنس و عملیاتی ناظر بر تبدیل شدن به مرجع سیاست‌گذاری ملی، تبدیل شدن به قطب مطالعات بانوان منطقه و ارتقای سطح فعالیت‌ها به سطوح بین‌المللی در ۵ سال و ارتباط با سازمان‌های بین‌المللی قابل تقسیم هستند.

بنابر آنچه گفته شد، در اینجا با محتوایی همراه هستیم که در وهله اول قائل به بسترسازی برای حضور زنان با ایجاد فرصت‌های برابر است و در ادامه با نهادسازی مبتنی بر مطالعات و سیاستگذاری‌ها امکان نقش‌آفرینی آنان را فراهم خواهد آورد. بنابراین چشم‌انداز مطروح، امکان تحقق خود را با نگاه واقع‌بینانه و برآمده از شناخت وضع موجود در قالب ارائه پیشنهادات عملیاتی می‌داند. بنابراین نقش اندیشکده بانوان در این چشم‌انداز به‌عنوان واسطه و تسهیلگر ارتباط میان نهادهای علمی و اجرایی تعریف شده است.

2. رسالت اندیشکده

قسمت اول بررسی استخراج اندیشکده‌ها و پژوهشگاه‌های ملی بر اساس اسناد و مدارک در دسترس بوده و سپس اسناد و مدارک در سطح بین‌الملل و در نهایت نتایج حاصل از مصاحبه آورده شده است.

الف- رسالت اندیشکده‌ها و پژوهشگاه‌های ملی

در این قسمت رسالت‌های اندیشکده‌های ملی مطرح شده است که باتوجه به اسناد موجود، ۲۵ مورد از اندیشکده‌های کشور دارای رسالت مدون و مشخص بوده‌اند که در جدول زیر ذکر شده است.

جدول ۴-۶- رسالت اندیشکده‌ها

ردیف	نام اندیشکده	رسالت اندیشکده	حیطه
۱	موسسه مطالعات دین و اقتصاد	انجام مطالعات و انواع پژوهش‌های کاربردی، بنیادی و توسعه‌ای در قلمرو اقتصاد اسلامی و اقتصاد ایران	اقتصادی-دینی
		افزایش آگاهی‌ها و تقویت گرایش‌های جامعه در جهت تحقق همه‌جانبه‌ی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	
		گسترش به‌کارگیری علوم اقتصادی در تحلیل و تدبیر مسائل	
		یافتن راه‌حل‌های علمی و عملی جهت برطرف کردن مشکلات و مسائل اقتصادی مبتلا به جامعه	
		مبادله‌ی دستاوردهای تحقیقاتی با سازمان‌های مشابه علمی و تحقیقاتی	
		مساعد نمودن زمینه‌ی تحقیق برای دانش‌پژوهان در قلمرو اقتصاد اسلامی و ایران	
۲	شبکه کانون‌های تفکر ایران (ایتان)	تصمیم‌سازی و سیاست‌پژوهی در خصوص مسائل کلان کشور	سیاسی-اقتصادی
		هدایت نخبگان، جوانان انقلابی و استعداد‌های برتر به سمت گروه‌سازی و تمرکز بر مسائل کلان کشور	
		کمک به شکل‌گیری کانون‌های تفکر	
		زمینه‌سازی برای مشارکت خبرگان در تصمیم‌گیری	
۳	بنیاد توسعه فردا	سیاست‌نگاری	توسعه شهری-سیاست‌نگاری
		آینده‌پژوهی و آینده‌نگاری	
		توسعه اندیشگاهی	
۴	موسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام	تلاش برای تولید آرمان‌شهر اسلام (تولید نظری و تفصیلی) و کمک به نظام اسلامی و ارکان آن جهت تحقق این آرمان‌شهر در ظل ولایت مطلقه فقیه عادل	علوم و معارف اسلامی
		تولید ابزارها و روش‌های مطالعاتی	
۵	www.SID.ir	توسعه سیستم‌های مطالعاتی - پژوهشی	فضای مجازی و مسائل اجتماعی

ردیف	نام اندیشکده	رسالت اندیشکده	حیطه
	اندیشکده تترا (توسعه تفکر روش آفرین)	حل مسأله و ارائه راه حل های موضوعی	
		توسعه الگوی سبک زندگی اسلامی ایرانی	
		رصد فعالیت های انجام شده در حیطه های مورد نظر	
		ارزیابی فعالیت های انجام شده در حیطه های مورد نظر	
۶	موسسه پژوهشی مبانی و مدل های اقتصادی بومی	تولید علم در عرصه اقتصاد اسلامی و عملیاتی سازی آن در راستای اهداف و آرمان های انقلاب اسلامی با رویکرد عدالت محور	اقتصاد
		عدالت پژوهی در حوزه های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، اقتصاد اسلامی و اقتصاد مقاومتی، فلسفه و روش شناسی اقتصاد	
۷	موسسه آینده پژوهی جهان اسلام	معرفی و ترویج آموزه ها و الگوهای توانمندساز برای ایجاد همگرایی و هم افزایی میان جوامع اسلامی	مطالعات فرهنگی - هنری، سیاسی، اقتصادی و بین المللی جهان اسلام
		مقابله با تحریف چهره ی اسلام و تضعیف قابلیت های بی بدیل جهان اسلام	
۸	موسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد	بررسی ابعاد مختلف اقتصاد ملی	اقتصاد
		شناسایی مؤلفه های تأثیر گذار بر امنیت اقتصادی	
		ارائه راهکارهای مناسب در حوزه امنیت اقتصادی	
۹	پژوهشکده سیاست گذاری دانشگاه شریف	نوآفرینی الگوهای حل مسائل فراگیر کشور	سیاست گذاری و تولید دانش تخصصی
		تصمیم سازی و ارتقای فرآیندهای تصمیم گیری از طریق پژوهش و تحلیل و نیز انجام فعالیت های ترویجی و اجرایی در حوزه های علم، فناوری و صنعت	
۱۰	مرکز تحقیقات بسیج دانشگاه امام صادق (ع)	بستر سازی جهت جذب، رشد و شبکه سازی نخبگان ارزشی انسانی	سیاسی، اجتماعی، فرهنگی
		انجام پژوهش های بنیادین و کاربردی مبتنی بر نظام مسائل انقلاب اسلامی	
		گفتمان سازی بر مبنای یافته های علمی مرکز	
		اقدام جهت تحقق دستاوردهای علمی در لایه های مختلف جامع	
۱۱	پژوهشکده تحقیقات راهبردی مجمع تشخیص مصلحت نظام	بررسی و شناسایی نیازهای پژوهشی در زمینه تحقیقات راهبردی و برنامه ریزی برای اجرای طرح های پژوهشی مرتبط با این نیازها	اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی
		همکاری پژوهشی با دانشگاه ها و مؤسسات پژوهشی داخل و خارج کشور به منظور ارتقای کیفیت فعالیت های پژوهشی با رعایت قوانین و مقررات	
		ارائه خدمات مشاوره ای به اشخاص حقیقی و حقوقی بر اساس نتایج فعالیت های علمی و پژوهشی انجام شده در پژوهشکده	
۱۲	مرکز پژوهشی آرا	فرصت سازی و توانمندسازی در حوزه اقتصادی و زیربنایی به جهت پرورش نخبگانی اندیشمند در رده های مدیریتی	فرهنگی، اجتماعی، سیاست خارجه
		مدیریت تحول در کشور با اتکا به ظرفیت های درونی، مبتنی بر روحیه جوانی	
		نخبه پروری با عنایت به مصالح مدیریتی کشور بر پایه پژوهش محوری	
		انتقال دانش مدیریتی به نسل جوان و ارزشی برای توسعه اقتصاد و مدیریت عدالت محور	

ردیف	نام اندیشکده	رسالت اندیشکده	حیطه
۱۳	مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت	تعمیق و توسعه تفکر، تحقیق و نظریه پردازی درباره مبانی، اصول، شاخص‌ها و دیگر ابعاد الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت و تکامل فرد و اجتماع بر اساس تعالیم و ارزش‌های متعالی اسلام ناب محمدی و با بهره‌مندی از دستاوردهای متقن علمی و تجارب ارزشمند بشری ایجاد و حفظ فضای گفتمانی اصیل و قوی در حوزه و دانشگاه و در سطح جامعه حول محور الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت	زمینه اسلامی ایرانی
۱۴	پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت	تولید و توسعه مبانی بومی و دانش سیاست‌گذاری ایرانی - اسلامی در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تربیت سیاست‌گذار و مدیر اجرایی برای کارآمد سازی نهادهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور شناسایی، جذب، تربیت و شبکه‌سازی نیروی انسانی تراز انقلاب در عرصه حکمرانی و سیاست پژوهی ایجاد ارتباطات مؤثر با مراکز اصلی سیاست‌گذاری و پاسخگویی به نیازهای سیاست‌گذاران ایجاد کانون‌های تفکر دانشگاهی	اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی
۱۵	اندیشکده مرصاد	ایجاد مرکز حوزوی مستقل سیاست‌سازی اسلامی و تبدیل شدن به بازوی فکری در راستای راهبری جامعه اسلامی طراحی و تثبیت نقش راهبردی برای حوزه علمیه (در مقابل نقش تئوریک و نقش اجرایی) تولید نرم افزار راهبری اجتماعی مبتنی بر دین بر اساس مدل‌سازی تجارب و اطلاعات گردآمده از عرصه‌های عینی درگیر کردن حوزه و نخبگان حوزوی با نیازهای اصلی جامعه و حکومت اسلامی	اسلامی (تحول در حوزه)، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی
۱۶	اندیشکده راهبردی تبیین	شناسایی، جذب، گزینش، آموزش، تربیت، توانمندسازی، شبکه‌سازی و به‌کارگیری مؤمنان جهادی مستعد اندیشه‌ورز نسل سومی انقلاب در جهت، پاسداری، دفاع همه‌جانبه، جلوگیری از به حاشیه رفتن و غفلت از آرمان‌های اساسی و اصلی انقلاب اسلامی مورد نظر امام خامنه‌ای حفظه‌الله و تلاش مجاهدانه در عمق بخشی و برجسته‌سازی این آرمان‌ها در حوزه‌های سیاست خارجی و بین‌الملل.	دفاعی، امنیتی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی، حقوقی
۱۷	گروه پژوهشی مدیریت راهبردی انرژی آیندگان	اثرگذاری علمی بر روند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در بخش‌های مختلف کشور ارتقای سطح دانش مدیریت و سیاست‌گذاری علم و فناوری با ترویج، آموزش و انتشار نتایج کاربردی پروژه‌های انجام‌شده ارتقای سطح مدیریت در سازمان‌های دولتی، عمومی و شرکت‌های خصوصی با ارائه خدمات مشاوره توسعه سرمایه انسانی ملی از طریق آموزش، ارائه خدمات مشاوره و مدیریت منابع انسانی توسعه فرهنگ دانش‌محوری با تأکید بر لزوم تطبیق با شرایط ملی شکيل شبکه‌ای از حلقه‌های پژوهشی توانمند در سطوح ملی و بین‌المللی	فرهنگی و سیاسی و اقتصادی، علم و فناوری دفاعی
۱۸	مرکز رشد دانشگاه امام صادق (ع)	ارائه الگوی «سازمان سازنده» با تمرکز بر «رشد جمعی و خانوادگی»	فرهنگی، اجتماعی، اسلامی

ردیف	نام اندیشکده	رسالت اندیشکده	حیطه
۱۹	اندیشکده راهبردی مهاجر	انجام پژوهش‌های بنیادین در حوزه «علم و دین»، «علوم انسانی و توسعه» و «اخلاق و فناوری» با رویکرد استفاده از ظرفیت‌های اسلامی و ایرانی	فرهنگ اسلامی، حاکمیت دینی، علم و تکنولوژی
		گفتمان‌سازی و ارتقای دانش نخبگان و سیاست‌گذاران حوزه علم و فناوری از مقاصد تمدنی اسلام در برابر تمدن و نظام علمی-تکنیکی غرب	
۲۰	اندیشکده سیاست‌گذاری امیرکبیر	شناخت دقیق و کامل مسائل کشور و ارائه راهکار	حکومتی، اقتصادی، صنعت
		پیگیری مسائل تا حل آن‌ها از طریق گفتمان‌سازی و تصمیم‌سازی	
		تربیت نیروهای متعهد و کارآمد در عرصه سیاست‌گذاری	
		شبکه‌سازی کنش‌گران مؤثر در حل مسائل کشور	
۲۱	موسسه افق آینده‌پژوهی راهبردی	الگو‌سازی و کمک به راه‌اندازی مجموعه‌های مشابه	علمی و پژوهشی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی
		تصویرسازی از آینده مطلوب جمهوری اسلامی ایران	
		پشتیبانی از فرآیندهای تصمیم‌سازی و سیاست‌سازی در کشور	
		تقویت زیرساخت‌های فکری و فرهنگی موردنیاز برای برپایی هوشمندانه آینده	
۲۲	شبکه تحلیلگران اقتصاد مقاومتی	جهت دهی گفتمان‌های اجتماعی معطوف به آینده	اقتصادی، حکومتی
		اثرگذاری بر تصمیمات مسئولین و دستگاه‌ها به منظور تحقق الگوی اقتصاد مقاومتی در کشور	
		خط‌سازی در رسانه‌ها و جریان‌سازی در فضای رسانه‌ای حول موضوعات اساسی کشور به منظور گفتمان‌سازی اقتصاد مقاومتی	
۲۳	مرکز پژوهشی متن	جهت دهی نخبگان به سمت الگوی اقتصاد مقاومتی و مدیریت فضای نخبگانی حول مسائل اساسی کشور با رویکرد اقتصاد مقاومتی	اقتصادی، حکومتی
		استفاده از ظرفیت علمی و کارشناسی پژوهشگران مستقل ایرانی و خارجی برای کمک به مردم در جهت فهم بهتر پدیده‌های اجتماعی و ارائه راهکارهای عملیاتی برای حل مشکلات به سیاست‌گذاران دولتی و غیردولتی	
		اشتراک‌گذاری پژوهش‌های کاربردی با دانشجویان، مراکز دانشگاهی و موسسه‌های خصوصی و دولتی	
		همکاری علمی و پژوهشی با مراکز دانشگاهی و موسسه‌های خصوصی و دولتی	
۲۴	اندیشکده سیاست‌گذاری اقتصادی تهران	بالفعل ساختن ظرفیت بزرگ دانشگاه در حوزه علوم انسانی با ارتباط نظام‌مند با سیاست‌گذار	اقتصادی
		کمک به حل مسائل کلان اقتصادی کشور	
		تمرکز بر حوزه‌های جدید و بین‌رشته‌ای و استفاده از ظرفیت‌های دانشگاهی در این زمینه	
		ارتقای همکاری‌های کاربردی در حوزه علوم انسانی و خصوصاً اقتصاد با سایر مراکز داخلی و بین‌المللی	
		ارائه خدمات مشاوره علمی-پژوهشی در حوزه‌های اقتصادی	
		ایفای نقش محوری در شبکه مراکز فعال حوزه‌های اقتصادی و سیاست‌گذاری	

جدول ۶ نشان می‌دهد که رسالت‌های غلب در این اندیشکده‌ها و مراکز به دنبال ایجاد ظرفیت‌های بزرگ در حیطه‌های علوم انسانی، استفاده از نیروهای انسانی و ... بوده است.

ب- رسالت اندیشکده‌ها، مراکز علمی مهم در عرصه بین‌المللی

در ادامه مطالعه اسنادی، علاوه بر بررسی رسالت اندیشکده‌ها و پژوهشگاه‌های ملی، اندیشکده‌های برتر دنیا در بین‌المللی نیز مورد بررسی قرار گرفتند که نتایج آن در جدول شماره ۷ آمده است:

جدول ۴-۷- رسالت‌های اندیشکده‌های برتر جهان و اندیشکده‌های دانشگاهی جهان

ردیف	نام اندیشکده	موضوعیت اندیشکده	رسالت
۱	اندیشکده بروکینگز	سیاسی - اجتماعی	ایجاد زمینه‌های آموزشی برای شهرهای هوشمند ارتقا توانمند سازی اقتصادی زنان
۲	مرکز امنیت و همکاری بین‌المللی دانشگاه استنفورد (ایالات متحده)	محیط بین‌الملل در عرصه ترویج صلح جهانی	از طریق تحقیقات علمی، کمک هزینه تحصیلی، و تدریس به نسل بعدهی رهبران امنیت بین‌المللی و ایجاد تأثیرگذاری سیاست در طیف گسترده‌ای از موضوعات می‌پردازد
۳	گروه تحقیق و مطالعات برای تمدن اروپا	ناسیونالیسم اروپایی، قومی - کثرت گرایی و تمدن اروپایی	انجام تحقیقات در حیطه‌های قومی، ناسیونالیستی، کثرت گرایی
۴	موسسه اینترپرایس ^۱	اقتصاد و تجارت	رسالت موسسه درک بهتر و ارزش گذاری نقش تجارت در قلب جامعه است.
۵	موسسه توسعه پایدار و روابط بین‌الملل	مرکز تحقیقی و ارتباطی	رسالت ایجاد درک بهتر از توسعه پایدار و ایجاد روابط مناسب میان اعضای بین‌المللی
۶	مؤسسه چیسول ^۲ در زمینه سیاست بین‌الملل و زمین شناسی اقتصادی	استراتژیک در حوزه بین‌الملل در زمینه زمین شناسی و اقتصاد	تحلیل موضوعات استراتژیک بین‌المللی این اندیشکده به تجزیه و تحلیل روابط بین‌المللی، استراتژی‌ها و روابط قدرت در زمینه‌های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بین‌المللی می‌پردازد و یکی از ده اتاق فکر اصلی فرانسه است
۷	مرکز مطالعات و تحقیقات علوم اجتماعی	علوم اجتماعی	این اندیشکده همواره خود را به‌عنوان بازیگر جامعه مدنی، مستقل، متکی بر منابع خود و فعالیت هایی که اغلب توسط محققان خود به‌صورت داوطلبانه انجام می‌گیرد، معرفی می‌کند.

¹ Entreprise

² Choiseul

ردیف	نام اندیشکده	موضوعیت اندیشکده	رسالت
۸	اندیشکده مدیریت، فرهنگ و هنر	مرکز تحقیقی در حوزه فرهنگ و هنر	تبادل و تعامل و بحث و گفتگو در حیطه مدیریت، فرهنگ و هنر
۹	اندیشکده کروجن ^۱	مرکز کروگان اندیشکده‌ای است که بدون تعصبات عقیدتی و ایدئولوژیکی، موضوعات اقتصادی و اجتماعی را که بر سرزمین‌های غربی تأثیر می‌گذارد، به بحث می‌گذارد.	انجام بحث و گفتگوی بدون تعصب در حوزه‌های عقیدتی، سیاسی، اقتصادی

جدول شماره ۷ نشان می‌دهد که در میان لیست بررسی اندیشکده‌های برتر جهان و اندیشکده‌های دانشگاهی تنها دو مورد دارای رسالت مشخص بوده‌اند که رسالت این دو نیز به‌وضوح آموزشی می‌باشد. در ادامه رسالت‌های مربوط به اندیشکده‌های بین‌المللی مورد تحلیل قرار گرفته است. در مرحله بعد، محققین جهت شناخت کامل از فضای بین‌الملل به بررسی مرکزهای علمی و پژوهشی در دنیا پرداختند.

جدول ۴-۸- رسالت اندیشکده‌ها، مراکز علمی نزدیک به موضوع در مراکز بین‌المللی

نام موسسه	رسالت	حیطه
موسسه تحقیقات سیاست زنان IWPR	جهت دهی مذاکرات موجود به سمت موضوعاتی مانند شکاف جنسیتی دستمزد، تبعیض شغلی، تأمین اجتماعی، اصلاحات رفاهی و دسترسی به مزایای عمومی، دسترسی آموزشی، مراقبت از کودکان	اشتغال و درآمد / تحقیق و عمل / پایش وضعیت زنان در ایالات
بینش‌های سیاسی و جنسیتی GENPOL	ارزیابی مقررات فعلی مربوط به جنسیت، آموزش حقوق جنسیتی در سطح ملی و بین‌المللی، تدوین شیوه‌های ابتکاری آموزش و آگاهی بخشی به صورت محلی و همچنین جهانی، صورتبندی رابطه بین آموزش با کیفیت خوب و پیشگیری از خشونت موثر و شناسایی اقدامات سیاسی مناسب	آموزش جنسی با پیشگیری از خشونت مبتنی بر جنسیت / جلسات هم‌اندیشی تعاملی و آزادانه در مباحث رضایت جنسی / سیاست‌های مهاجرت و بهداشت روان
اندیشکده بین‌المللی زنان IWTT	ایجاد "سازمان ایده" در زمینه مسائل مربوط به زنان و دختران، تحقیقات، تفکر انتقادی و راه حل‌های نوآورانه	تحصیلات / فن‌آوری / کشاورزی؛ تحقیق و توسعه
اندیشکده برای زنان عرب (کرامه) TTfAW	پایان دادن به انواع خشونت علیه زنان در منطقه عربی و سودان جنوبی / دستیابی به پیشرفت، امنیت، حمایت و مشارکت زنان از طریق فعالیت‌های سیاسی، حقوقی و مدنی نفوذ و مشارکت زنان /	بررسی مسائل مرتبط با انقلاب‌ها و جنبش‌های مسلحانه و تأثیر بر شرایط زنان /

نام موسسه	رسالت	حیطه
	تاکید بر تخصص محلی، اعتلای فعالانی که در سطح جامعه کار می‌کنند تا سیاست های ملی، گفتگوی منطقه ای و حمایت های بین المللی را نسبت به موضوع آگاه سازند.	گسترش مکانیسم های بین المللی حقوق بشر و شبکه سازی زنان در خاورمیانه و شمال آفریقا
ابتکار عمل بین المللی زنان IWI	تجربیات افرادی را که به دلیل جنسیت تحت ستم قرار گرفته اند منعکس کرده و دیدگاه های خود را از آسیب پذیرترین افراد جامعه بگیرد.	اصلاح سیاست و آموزش (بهبود عملکردهای موسسات آموزشی، انتشار یافته های علوم اجتماعی)
اندیشکده خانواده	طبقه بندی چالش های اساسی در حیطه های اجتماعی، اقتصادی، آموزشی، عاطفی، زناشویی / تدوین سند ملی ازدواج و خانواده	خانواده / نهادهای آموزشی (حوزه و دانشگاه)
اندیشکده «بنیاد زنان ناحیه واشنگتن» YWI	بسیج منابع جامعه برای بهبود شرایط زنان و دخترانی که آسیب پذیری اقتصادی را تجربه می کنند	اقتصاد، بهداشت و تحصیل زنان و دختران کم درآمد و اقلیت
اندیشکده «جنسیت در عمل»	همکاری با فعالان و محققانی که دانش درباره ساختارهای عمیق نابرابری و هنجارهای اجتماعی تبعیض آمیز را با رویکردها و ابزارهای نوآورانه در سازمان ها و جوامع مبدل می سازند	آموزش کارکنان سازمانی، دانش آموزان و دانشجویان و فعالان سیاسی-اجتماعی با تاکید بر جوامع در حال توسعه
اندیشکده «مرکز سیاست خارجی فمینیستی» CFFP	تغییر در سیاست خارجی سنتی و ارائه یک بازنگری متناوب و مقطعی در مورد امنیت از دیدگاه آسیب پذیرترین افراد/ تمرکز بر نیروی نظامی، خشونت و سلطه	سیاست خارجی، سیاست گذاری بین المللی
مرکز همگرایی فمینیستی برای پژوهش و نوآوری FICRI	پرورش تحقیقات جامع برای آگاهی بخشیدن به سیاست گذاران، جوامع و ذینفعان برای تصمیم گیری آگاهانه تر در مورد مردم/ توسعه زیرساخت های فراگیر جنسیتی در سطح محلی و ملی برای بهبود انسجام سیستمی و همبستگی جامعه.	سیاست گذاری فمینیستی / اقتصاد فمینیستی
سومی آریان	پژوهش و جمع آوری داده های منطقه ای و بین المللی در خصوص شکاف جنسیتی در سازمان ها و نهادهای مختلف، هم اندیشی با فعالان مرتبط در این حوزه ها و ارائه بسته های آموزشی و سیاست های پیشنهادی	زنان در تکنولوژی، تجارت و فناوری
اندیشکده بین المللی زنان سیاه پوست (موسسه سیاست عمومی) IBWPPI	تقویت اجتماع های محلی برای حمایت و سرمایه گذاری در حوزه زنان، جلب کمک های بین المللی جهت تقویت زیرساخت ها، کمک به جمع آوری داده های میدانی از میان تمام گروه های زنان سیاه پوست، آموزش دختران جوان و پرورش فعالان محلی	سیاست گذاری در تحصیلات، سلامت و امنیت اقتصادی زنان در آفریقا
اندیشکده «مرکز بین المللی برای پژوهش درباره زنان» ICRW	شناسایی مسائل مرتبط در مناطق گوناگون از طریق نمایندگان محلی و جلب منابع جهانی برای بهبود آن، مداخله در روند سیاست گذاری در مواردی چون سقط جنین، کودک همسری، توانمندسازی اقتصادی	تحقیقات و مشاوره در حوزه های سلامت و بهداشت، اقتصاد و کار، حقوق انسانی و اجتماعی زنان

نام موسسه	رسالت	حیطه
اندیشکده زنان در تکنولوژی بین الملل WITI	شناسایی و معرفی زنان و دختران مستعد به سازمان ها و موسسات مرتبط، استفاده افراد موفق جهت تشویق دانش آموزان و معلمان و آگاهی بخشی به آنان، به کارگیری مردان موفق این حوزه جهت مشارکت و همکاری با زنان	عدالت جنسیتی در تکنولوژی و فناوری
اندیشکده منطقه ای زنان سازمان ملل (در شمال و شرق آفریقا) ESAR	تشکیل تیم های کاملا تخصصی در حوزه برابری جنسیتی و توانمندسازی، شبکه سازی و تبادل اطلاعات میان آنها، ایجاد جنبش های منطقه ای و محلی از طریق آموزش و آگاهی بخشی و تخصیص منابع	زنان و توسعه پایدار
اندیشکده جنسیت +5	پژوهش، جلسات عمومی، مذاکره با اعضای پارلمان ها، لابی گری، سازماندهی کنفرانس ها و همایش ها، تولیدات فرهنگی مانند کتاب و مجلات و فیلم عمدتا با موضوعات خشونت علیه زنان، کلیشه های جنسیتی و تبعیض سیستماتیک	سیاست گذاری و حقوق زنان با محوریت عدالت جنسیتی و رفع تبعیض
اندیشکده بسط استانداردهای جدید بهداشت باروری ANSIRH	بهره گیری از رویکردی میان رشته ای متشکل از متخصصان سلامت، دانشمندان، سیاست گذاران و پژوهشگران اجتماعی، اجماع میان آنان و تدوین الگوهای کاربردی جدید و موثر	بهداشت باروری و سلامت زنان
اندیشکده «اتحاد دختران شجاع»	تشکیل تیم های تخصصی مرتبط با جنسیت زدگی و کلیشه های جنسیتی جهت مشاوره به برندها، همکاری با موسسات تبلیغاتی، چاپ مجلات تخصصی و بازاریابی خلاق برای ابتکارات دختران	تبلیغات و برندینگ با محوریت برابری جنسیتی
اندیشکده گوتماخر	تولید منابع اطلاعاتی در خصوص سلامت جنسی و تولید مثل از طریق دو نشریه بین المللی	تحقیقات و حقوق تولید مثل و حقوق جنسی

د. رسالت اندیشکده بر اساس مصاحبه

در این قسمت ابتدا، نتایج مربوط به رسالت از دیدگاه صاحب نظرین ارائه می گردد.

جدول ۴-۹- رسالت اندیشکده بر اساس مصاحبه‌ها

<ul style="list-style-type: none"> • پیدا کردن فرایندی که باید طی شود تا زنان به جایگاهی که باید برسند
<ul style="list-style-type: none"> • ترویج و تعمیق اندیشه های عدالت جنسیتی و عدالت محیط زیستی برای زنان • ترویج و تعمیق گفتمان صلح، صلح بین نسلی که نشأت گرفته از باور به زنان و نیروی خاص آن ها در تعمیق و ترویج اندیشه های صلح محور دارد
<ul style="list-style-type: none"> • مطالعه اسناد مربوط به زنان و جایگاه زنان
<ul style="list-style-type: none"> • رابط میان جامعه (نظام های اداره کشور) و دانشگاه
<ul style="list-style-type: none"> • انجام مطالعات علمی راهبردها نوآوری ها و استراتژی ها برای سازمان های مجری
<ul style="list-style-type: none"> • تقویت حوزه زنان و ایجاد روحیه باورمندی، توانمندسازی و تاب آوری زنان در حوزه های مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با رویکرد علمی و پژوهشی
<ul style="list-style-type: none"> • اجتماعی کردن دانش، رصد مسائل جامعه و تحولات علمی کشور • جهت بخشی و ساماندهی فعالیت دانشگاهیان در جهت حل معضلات کشور در بازه کوتاه مدت، میان مدت و طولانی مدت • مفاهیم و گفتمان علمی را از دانشگاه ها به سمت جامعه روانه کنند. • استفاده از علوم به منظور حل معضلات اجتماعی. • کشف نیروهای نخبه • تدوین برنامه و گزارش ها • رصد و پایش تحقیقات صورت گرفته • حمایت از اساتید توانمند و دارای ایده های نو و خلاق در رفع نیازهای حوزه زنان، به کارگیری دانشجویان بانگیزه و آتیه دار • رصد تحولات علم و جریان های علمی (ترجمه و تالیف کتاب) اعم از منابع درسی در دانشگاه ها یا مدارس • ساماندهی اجتماعی پژوهشگران، اصحاب رسانه، فعالان حوزه زنان و همگرایی گروه های مختلف در زیر چتر اندیشکده • حمایت معنوی و مادی از پژوهش های حوزه زنان و محققین و پژوهشگران این حوزه • کمک به فرآیند نفوذ علمی در حوزه زنان به دیدگاه سیاستمداران و تصمیم سازان کند
<ul style="list-style-type: none"> • طراحی الگوهایی که در محیط های دانشگاهی بتواند تمایز جنسیت را به صورت نهادینه عرضه کند.
<ul style="list-style-type: none"> • ارتقای پایگاه اجتماعی - اقتصادی زنان بر اساس طبقه و پایگاه آن ها (کار بر روی گروه های مختلف زنان)
<ul style="list-style-type: none"> • کمک به زنان در درک خود، جایگاه و شرایطشان
<ul style="list-style-type: none"> • کمک به زنان در تعریف هویت شان
<ul style="list-style-type: none"> • ترویج نگاه واقعی به زنان • گفتمان سازی نخبگانی

د- جمع بندی اولیه: رسالت‌های پیشنهادی اندیشکده

نتایج حاصل از جمع‌آوری اولیه از مطالعه اسنادی (ملی و بین‌المللی) و مصاحبه در جدول ۱۰ آمده است:

جدول ۴-۱۰- جمع بندی اولیه رسالت اندیشکده

نتیجه اسناد ملی	نتیجه اسناد بین‌المللی	نتیجه مصاحبه	جمع بندی اولیه
انجام مطالعات و انواع پژوهش‌های کاربردی، بنیادی و توسعه‌ای	ایجاد زمینه‌های آموزشی	عدالت جنسیتی	در راستای تحقق آرمان
افزایش آگاهی‌ها و تقویت گرایش‌های جامعه	ارتقا توانمندسازی تحقیقات علمی،	توانمندسازی زنان	اجتماعی ما رسالت اصلی
گسترش به‌کارگیری علوم	ایجاد درک بهتر از توسعه پایدار	تاب آوری زنان	اندیشکده عبارت است از:
مبادله‌ی دستاوردهای تحقیقاتی	انجام بحث و گفتگوی بدون تعصب	هویت یابی زنان	اندیشه‌ورزی، بازتولید و
هدایت نخبگان، جوانان انقلابی و استعدادها برتر	تلاش در جهت شبکه سازی	ارتقا جایگاه اجتماعی و اقتصادی	ترویج گفتمان عاملیت بانوان
تولید ابزارها و روش‌های مطالعاتی	انجام تحقیقات و ایجاد پیوند میان	زنان	در پیشرفت کشور از طریق
رصد فعالیت‌های انجام شده	شرکت‌ها و مراکز	مطالعات علمی	همکاری با تصمیم‌سازان و
ارزیابی فعالیت‌های انجام شده	انجام تحقیقات نوآورانه	تدوین برنامه‌ها و گزارش‌ها	سیاست‌گذاران و ارتباط با
معرفی و ترویج آموزه‌ها و الگوهای توانمندساز			فعالین، پژوهشگران و
بررسی ابعاد مختلف			صاحب‌نظران حوزه زنان
شناسایی مؤلفه‌های تأثیر گذار			خواهد بود.
ارائه راهکارهای مناسب			
پژوهش و تحلیل و نیز انجام فعالیت‌های ترویجی و اجرایی.			
بسترسازی جهت جذب، رشد و شبکه‌سازی			
ارائه خدمات مشاوره‌ای به اشخاص حقیقی و حقوقی			
نخبه‌پروری			
تولید و توسعه مبانی بومی و دانش			
ارتقای سطح دانش مدیریت و سیاست‌گذاری			
ارائه خدمات مشاوره علمی- پژوهشی			

باتوجه به آنچه گذشت، اندیشکده بانوان در راستای تحقق آرمان اجتماعی تعریف شده، با ارجاع به مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان و اساتید در حوزه زنان با مفادی چون عدالت جنسیتی، توانمندسازی زنان، تاب آوری زنان، هویت یابی زنان، ارتقا جایگاه اجتماعی و اقتصادی زنان، مطالعات علمی و تدوین برنامه‌ها و گزارش‌ها رسالت خود را تسهیلگری در بهبود پایگاه زنان در کلیه ابعاد زیست روزمره آنها با ابزارهایی نظیر اندیشه‌ورزی، بازتولید و ترویج گفتمان عاملیت بانوان می‌داند.

3. اهداف اندیشکده

قسمت اول بررسی استخراج اندیشکده‌ها و پژوهشگاه‌های ملی بر اساس اسناد و مدارک در دسترس بوده و سپس اسناد و مدارک در سطح بین‌الملل و در نهایت نتایج حاصل از مصاحبه آورده شده است.

الف- اهداف اندیشکده‌ها و پژوهشگاه‌های ملی

در این قسمت اهداف اندیشکده‌های ملی مطرح شده است که با توجه به اسناد موجود، ۱۶ مورد از اندیشکده کشور دارای اهداف مدون و مشخص بوده‌اند که در جدول شماره ۱۱ ذکر شده است.

جدول ۴-۱۱- اهداف اندیشکده‌ها

ردیف	نام اندیشکده	اهداف اندیشکده	حیطه
۱	موسسه مطالعات دین و اقتصاد	انجام مطالعات و انواع پژوهش‌های کاربردی، بنیادی و توسعه‌ای در قلمرو اقتصاد اسلامی و اقتصاد ایران.	اقتصاد و دین
۲	شبکه کانون‌های تفکر ایران (ایتان)	رویه‌های موجود در نظام تصمیم‌گیری دستگاه‌های دولتی و همچنین اصلاح و یا تصویب قوانین، نیازمند عزم جدی، پیگیری و تلاش فراوان است.	سیاسی - اقتصادی
		فرآیند اجرا مورد نظارت و ارزیابی قرار گیرد	
		تلاش برای تکمیل چرخه تأثیرگذاری	
		تولید فرآورده‌های فکری و تحلیلی	
		برگزاری جلسات متعدد با مسئولان	
گفتمان‌سازی میان نخبگان و مردم			
۳	بنیاد توسعه فردا	هدف: ایجاد و توسعه نظامات و نهادهای بومی ارزش‌مدار در تولید فکر و حل مسائل سیاست‌گذاری عمومی	توسعه شهری - سیاست نگاری
		هدف: ارائه راه‌حل‌های غایت‌اندیش و عاقبت‌نگر در پرداختن به مسأله‌های سیاست‌گذاری عمومی	
		هدف: الگوسازی، درس‌آموزی و یادگیری نظام‌مند مبتنی بر تجربیات بومی	
۴	موسسه پژوهشی مبانی و مدل‌های اقتصادی بومی	تولید فکر و علم در عرصه اقتصاد اسلامی از موضع استقلال فکری و با روحیه جهادی و انقلابی	اقتصاد
		تولید فکر و علم در عرصه اقتصاد مقاومتی و الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت از موضع استقلال فکری و با روحیه جهادی و انقلابی	

ردیف	نام اندیشکده	اهداف اندیشکده	حیطه
۵	موسسه آینده پژوهی جهان اسلام	تقویت روندها و پیش‌ران‌های مؤثر بر شکل‌گیری آینده‌ی مطلوب برای جهان اسلام در چارچوب بلوک قدرت جهانی بلامنازع از راه افزایش همگرایی و اتحاد میان کشورهای جهان اسلام	مطالعات فرهنگی - هنری، سیاسی، اقتصادی و بین‌المللی جهان اسلام
۶	پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه شریف	ایفای نقش واسط میان نخبگان جامعه و نهادهای حکمرانی، برای یاری‌رساندن به حاکمیت	سیاست‌گذاری و تولید دانش تخصصی
۷	مرکز تحقیقات بسیج دانشگاه امام صادق (ع)	پاسخ‌گویی مسائل انقلاب اسلامی با تکیه بر علوم انسانی اسلامی تولید و انتشار دانش‌های اجتماعی در زمینه مسائل انقلاب اسلامی	سیاسی، اجتماعی، فرهنگی
۸	پژوهشکده تحقیقات راهبردی مجمع تشخیص مصلحت نظام	توسعه و گسترش پژوهش در زمینه تحقیقات راهبردی ایجاد زمینه مناسب برای ارتقاء فعالیت‌های پژوهشی در زمینه تحقیقات راهبردی همکاری پژوهشی با مؤسسات آموزشی و پژوهشی کشور به منظور ارتقاء کیفیت فعالیت‌های پژوهشی	اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی
۹	مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت	زمینه‌سازی همگرایی و هم‌افزایی تلاش همه اندیشمندان و نخبگان کشور، میان نخبگان کوشا و فعال ایجاد فرصتی برای اندیشیدن و ارائه محصول اندیشه‌ها و گفتگو درباره دستاورد مطالعات و افکار استادان و پژوهشگران تلاش در جهت پشتیبان همه کسانی باشد که در راستای دستیابی به الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت	زمینه اسلامی ایرانی
۱۰	اندیشکده مرصاد	دیپلماسی مذهبی رهبری دینی حوزه و حاکمیت اقتصاد نهاد دین	اسلامی (تحول در حوزه)، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و اقتصادی
۱۱	اندیشکده راهبردی تبیین	ایجاد یک شبکه‌ی منحصر به فرد از تحلیلگران نسل سوم انقلاب اسلامی و ارائه‌ی تحلیل‌های راهبردی	دفاعی، امنیتی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی، حقوقی
۱۲	مرکز رشد دانشگاه امام صادق (ع)	الگوهای جدید سازمانی و تعامل علمی و تربیتی را طراحی و اجرا نماید	فرهنگی، اجتماعی، اسلامی
۱۳	اندیشکده راهبردی مهاجر	با نگاه به ظرفیت‌های تمدن‌سازی در اسلام، نیاز به حاکمیت دین و فرهنگ اسلامی بر شئون مختلف حیات بشر از جمله علم و تکنولوژی را به گفتمان رایج مبدل سازد.	فرهنگ اسلامی، حاکمیت دینی، علم و تکنولوژی
۱۴	اندیشکده سیاست‌گذاری امیرکبیر	حل مسائل نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران از طریق گفتمان‌سازی، شبکه‌سازی، تربیت نیرو و تصمیم‌سازی برای مسئولین ایجاد شده است و هم‌اکنون در حوزه‌های صنعت، انرژی، اقتصاد و حکمرانی	حکومتی، اقتصادی، صنعت

ردیف	نام اندیشکده	اهداف اندیشکده	حیطه
۱۵	شبکه تحلیلگران اقتصاد مقاومتی	طراحی راهکار برای حل مسائل احصاء شده و هم‌اندیشی جهت ارزیابی و تدقیق آن، بررسی تجربیات جهانی	اقتصادی، حکومتی
۱۶	مرکز پژوهشی متن	تلاش می‌کند؛ به مردم در جهت فهم بهتر پدیده‌های اجتماعی کمک کند	اقتصادی، حکومتی

جدول ۱۱ نشان می‌دهد که اهداف غالب در این اندیشکده‌ها و مراکز باتوجه‌به رویکردهایشان متنوع بوده است ولیکن آنچه قابلیت تعمیم دارد آن است تعدادی نیز دارای اهدافی بوده‌اند که چندان با عنوان و حیطه موضوعی اندیشکده ارتباط نداشته‌اند.

ب- اهداف اندیشکده‌ها و مراکز علمی بین‌المللی

در ادامه مطالعه اسنادی، علاوه بر بررسی اهداف اندیشکده‌ها و پژوهشگاه‌های ملی، اندیشکده‌های بین‌المللی نیز مورد بررسی قرار گرفتند. وضعیت‌های بررسی شده در جدول شماره ۱۲ قابل مشاهده است.

جدول ۴-۱۲، اهداف اندیشکده‌های برتر جهان و اندیشکده‌های دانشگاهی جهان

ردیف	نام اندیشکده	اهداف	موضوعیت اندیشکده
۱	اندیشکده بروکینگز	نقش بروکینگز در طرح مارشال تحقق اهداف بزرگ در هندوستان	سیاسی - اجتماعی
۲	مرکز توسعه بین‌المللی دانشگاه هاروارد (ایالات متحده)	رشد دانش خصوصاً در تفکرهای اقتصادی و توسعه‌ای - سیاسی	مرکزی علمی - آموزشی
۳	مرکز امنیت و همکاری بین‌المللی دانشگاه استنفورد (ایالات متحده)	کاهش خطر هسته‌ای و ترویج جهانی در صلح بوده است.	محیط بین‌الملل در عرصه ترویج صلح جهانی
۴	اندیشکده شورای روابط خارجی سی آر اف ایالات متحده	مبارزه با دارندگان سلاح‌های هسته‌ای ...	سیاسی
۵	گروه تحقیق و مطالعات برای تمدن اروپا	گسترش تمدن اروپایی با نگاه‌های کثرت‌گرایی	ناسیونالیسم اروپایی، قومی - کثرت‌گرایی / و تمدن اروپایی
۶	موسسه اینترپرایس	گسترش تجارت میان مناطق مختلف جهان	اقتصاد و تجارت

۷	موسسه توسعه پایدار و روابط بین الملل	ایجاد فضای توسعه‌ای در روابط بین‌المللی	مرکز تحقیقی و ارتباطی
۸	مؤسسه چیسل در زمینه سیاست بین‌الملل و زمین شناسی اقتصادی	ارتقا سطح وضعیت سیاست‌های بین‌المللی در حیطه اقتصاد و زمین شناسی	استراتژیک در حوزه بین‌الملل در زمینه زمین شناسی و اقتصاد
۹	مرکز مطالعات و تحقیقات علوم اجتماعی	ارتقا سطح فعالیت‌های مدنی در جامعه جهانی	علوم اجتماعی
۱۰	اندیشکده مدیریت، فرهنگ و هنر	هدف این اندیشکده به فکر واداشتن دانشجویان و آینده سازان در زمینه سیاست فرهنگی جامعه از قبیل سیاست‌های فرهنگی، آموزش‌های هنری و..	تبادل و تعامل و بحث و گفتگو در حیطه مدیریت، فرهنگ و هنر
۱۱	اندیشکده کروگان	ایجاد فضایی بدون تعصب در گفتگوهای ایدئولوژیکی، عقیدتی، اقتصادی و اجتماعی	مرکز کروگان اندیشکده‌ای است که بدون تعصبات عقیدتی و ایدئولوژیکی، موضوعات اقتصادی و اجتماعی را که بر سرزمین‌های غربی تأثیر می‌گذارد، به بحث می‌گذارد.

نتایج جدول شماره ۱۲ نشان می‌دهد که اهداف بیشتر این اندیشکده‌ها کاهش خطرات سیاسی است، لازم به ذکر است که بسیاری از این اندیشکده‌ها اهداف بین‌المللی برای مناطق خاص همچون هندوستان و ... داشته‌اند.

جدول ۴-۱۳. اهداف اندیشکده‌ها، مراکز علمی نزدیک به موضوع در بین‌المللی

نام موسسه	اهداف	حیطه
موسسه تحقیقات سیاست زنان IWPR	کسب برابری اقتصادی برای تمام زنان و حذف موانع مشارکت آنها در اجتماع	اشتغال و درآمد/ تحقیق و عمل/ بایش وضعیت زنان در ایالات
بینش‌های سیاسی و جنسیتی GENPOL	حمایت از برابری جنسیتی و عدالت اجتماعی/ ایجاد دیدگاه جنسیتی در کار و توسعه راه حل‌های حساس به جنسیت	آموزش جنسی با پیشگیری از خشونت مبتنی بر جنسیت/ جلسات هم‌اندیشی تعاملی و آزادانه در مباحث رضایت جنسی/ سیاست‌های مهاجرت و بهداشت روان
اندیشکده بین‌المللی زنان IWTT	یافتن بینش و راه‌حل‌های استراتژیک در مورد مسائل مربوط به زنان و دختران کار	تحصیلات/ فن‌آوری/ کشاورزی؛ تحقیق و توسعه
اندیشکده برای زنان عرب TTFAW (SID.ir)	بهبود وضعیت زنان در منطقه عرب و دستیابی به برابری جنسیتی در همه حوزه‌ها	بررسی مسائل مرتبط با انقلاب‌ها و جنبش‌های مسلحانه و تأثیر بر شرایط زنان/ گسترش

مکانیسم‌های بین‌المللی حقوق بشر و شبکه سازی زنان در خاورمیانه و شمال آفریقا		
اصلاح سیاست و آموزش (بهبود عملکردهای موسسات آموزشی، انتشار یافته‌های علوم اجتماعی)	انجام تحقیقات، اجرای برنامه توسعه، همچنین انتشار و جمع آوری منابع در مورد حقوق بشر زنان در سراسر جهان	ابتکار عمل بین‌المللی زنان IWI
خانواده/ نهادهای آموزشی (حوزه و دانشگاه)	تحقیق و نظریه پردازی درباره مبانی، اصول، شاخص ها و دیگر ابعاد الگوی اسلامی ایرانی	اندیشکده خانواده
اقتصاد، بهداشت و تحصیل زنان و دختران کم‌درآمد و اقلیت	ایجاد و به کارگیری استراتژی‌های قدرتمند بهبود سطوح بهداشتی و تحصیلی گروه‌های درآمد، زنان رنگین پوست و دارای گرایش‌های جنسیتی متمایز	اندیشکده «بنیاد زنان ناحیه واشنگتن» YWI
آموزش کارکنان سازمانی، دانش‌آموزان و دانشجویان و فعالان سیاسی-اجتماعی با تاکید بر جوامع در حال توسعه	ترکیب نظریه و عمل برای تقویت درک جمعی و تغییر هنجارهای اجتماعی تبعیض آمیز / مداخلات تغییر در محیط‌های سازمانی و جامعه.	اندیشکده «جنسیت در عمل»
سیاست خارجی، سیاست‌گذاری بین‌المللی	گسترش بازاندیشی در خصوص گروه‌های حاشیه‌ای در قالب سیاست خارجی و سیستم‌های جهانی	اندیشکده «مرکز سیاست خارجی فمینیستی» CFFP
سیاست‌گذاری فمینیستی / اقتصاد فمینیستی	ترویج دیدگاه فمینیستی در حوزه‌های گوناگون تصمیم‌گیری	مرکز همگرایی فمینیستی برای پژوهش و نوآوری FICRI
زنان در تکنولوژی، تجارت و فناوری	توانمندسازی زنان جهت شکوفا شدن تمام پتانسیل‌ها در زمینه‌های تکنولوژی، فناوری و صنعت	سومی آریان
سیاست‌گذاری در تحصیلات، سلامت و امنیت اقتصادی زنان در آفریقا	بهبود شرایط زیست عمومی و فعالیت اجتماعی زنان و دختران سیاه‌پوست و کاهش تبعیض‌ها	اندیشکده بین‌المللی زنان سیاه‌پوست (موسسه سیاست عمومی) IBWPPI
تحقیقات و مشاوره در حوزه‌های سلامت و بهداشت، اقتصاد و کار، حقوق انسانی و اجتماعی زنان	مداخلات بین‌المللی در حوزه نابرابری میان زنان و مردان/ عدالت جنسیتی	اندیشکده «مرکز بین‌المللی برای پژوهش درباره زنان» ICRW
عدالت جنسیتی در تکنولوژی و فناوری	توانمندسازی مبتکران جوان و ترویج فرهنگی الهام‌بخش به نسل‌های آتی	اندیشکده زنان در تکنولوژی بین‌المللی WITI

زنان و توسعه پایدار	به‌کارگیری و استفاده از پتانسیل‌های دفاتر و منابع سازمان ملل متحد در جهت بهبود وضعیت عمومی زنان در شمال و شرق آفریقا	اندیشکده منطقه‌ای زنان سازمان ملل (در شمال و شرق آفریقا) ESAR
سیاست‌گذاری و حقوق زنان با محوریت عدالت جنسیتی و رفع تبعیض	ترویج نگاه مبتنی بر جنسیت در برنامه‌های سطوح گوناگون اتحادیه اروپا	اندیشکده جنسیت +5
بهداشت باروری و سلامت زنان	به‌چالش کشیدن ساختارهای نابرابری و رسیدن به بهداشت و رفاه عمومی باروری	اندیشکده بسط استانداردهای جدید بهداشت باروری ANSIRH
تبلیغات و برندینگ با محوریت برابری جنسیتی	کمک به برندها و موسسات تبلیغاتی که خواهان تغییرات فراگیر باشند.	اندیشکده «اتحاد دختران شجاع»
تحقیقات و حقوق تولید مثل و حقوق جنسی	گسترش و توسعه تحقیقات مرتبط با بهداشت باروری	اندیشکده گوتماخر

ج- اهداف اندیشکده بر اساس مصاحبه

در این قسمت ابتدا، اهداف اندیشکده بر اساس مصاحبه‌ها ارائه می‌گردد.

جدول ۴-۱۴ اهداف اندیشکده براساس مصاحبه‌ها

• تسهیل مشارکت زنان در سطوح بالای مدیریت کشور
• بررسی موضوع مشارکت زنان در سطوح مدیریتی
• تعیین بی طرفانه و واقع بینانه نیازها و اولویت های زنان
• ارائه مستندات به سیاستگذاران سطح بالای جامعه برای تصمیم گیری و تصمیم سازی بهتر
• شناخت دقیق مسائل و اولیت های زنان
• توانمندسازی و توان افزایی زنان
• شناسایی نیازهای گروه های مختلف زنان
• شناسایی نیازهای داده محور و مستند گروههای مختلف زنان و بعد از آن اولویتبندی بین گروه ها
• تعیین حوزه مداخلات اندیشکده
• کار بر روی حوزه های مختلف زنان (جامعیت داشتن)
• اجرای یک فراتحلیل روی کل فعالیتهای پژوهشی و اجرایی این حوزه و تشخیص شکاف های موجود
• مهمترین هدف، شناسایی نیازها و اولویتهای زنان هست
• مطالعات بنیادی توصیفی و تبیینی برای راهبردهایی که برای حل نیازها و اولویت های زنان می توان تمرکز کرد
• ایجاد گروه های گفتگویی با ذینفعان این حوزه
• ایجاد فضایی برای گفتگو و هم افزایی
• هدف گذاری ملی و بین المللی در دو سطح خرد و کلان
• هدف گذاری کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت
• تولید بینش‌ها، آراء، تخصصی براساس اصول علمی و رعایت بی‌طرفی علمی جهت ارائه به نهادهای تصمیم‌ساز سیاستگذار و نهادهای علمی مربوطه

پایش وضعیت فعلی و نوشتن برنامه ها برطبق شرایطی که مطلوب است
شناسایی فرصت ها، تهدیدات و آسیب ها در حوزه زنان و ایجاد طرح (به طور مثال طرح ملی اقدام عملی) برای بهتر شدن وضع موجود
زمینه سازی برای ایجاد تحولات لازم سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در حوزه زنان
کمک به بهبود کیفیت خدمات آموزشی، پژوهشی، مدیریتی و ارتقای بهره وری علمی
ایجاد بستری نو برای تضارب آرا میان دانشمندان و اندیشمندان و تولید راهکارهای کلان برای حل مسائل
چشم انداز سازی و نگارش سناریوهای متفاوت برای آینده و در یک کلام آینده پژوهی آگاهانه، گردآوری، پردازش، مستندسازی تجارب ارزنده
تخبگان در حوزه زنان و ایجاد هسته مطالعات راهبردی زنان
توجه به آقایان به عنوان مخاطبین مهم اندیشکده به منظور فرهنگ سازی و ارتقای فرهنگ
برآورد وضع موجود
ارائه سیاست های قابل اجرا و پیشنهادات مبتنی بر واقعیت (key word)
شناسایی و اولویت بندی گروه های مختلف زنان
نیازسنجی
شناسایی مخاطب
تولید و یا بازتولید دانش مربوط به نقش زن
خلق آثار فاخر مناسب با عموم زنان کشور
توجه به طراحی کتب آموزشی و متون درسی
تولید آثار فاخر و خدمات پژوهشی به جامعه هدف
کار در بخش رسانه
همکاری دوجانبه با اهالی رسانه و اهالی هنر برای کار در حوزه زنان
بازوی مشورتی شدن برای اهالی رسانه

د- جمع بندی اولیه: اهداف پیشنهادی اندیشکده

نتایج اولیه حاصل از جمع آوری اسناد و مصاحبه در جدول ۱۵ آمده است:

جدول ۴-۱۵، جمع بندی اولیه اهداف اندیشکده

نتیجه اسناد ملی	نتیجه اسناد بین المللی	نتیجه مصاحبه	جمع بندی اولیه
انجام مطالعات و انواع پژوهش های کاربردی، بنیادی و توسعه ای	تحقق اهداف بزرگ	ارتقا مشارکت زنان در سطوح بالا	1. رصد مسائل، تحولات، وضعیت و نیازهای بانوان کشور
تلاش برای تکمیل چرخه تأثیرگذاری	رشد دانش خصوصا در تفکرهای اقتصادی و توسعه ای سیاسی	تعیین حوزه مداخلات اندیشکده	2. رصد و فراتحلیل تحقیقات صورت گرفته در حوزه بانوان
گفتمان سازی میان نخبگان و مردم	تبادل و تعامل و بحث و گفتگو	ایجاد فضای گفتگو و هم افزایی	3. رصد تحولات علم و جریان های علمی
ایجاد و توسعه نظامات و نهادهای بومی ارزش مدار در تولید فکر	ایجاد یک دانش از دانش پیرامون مفاهیم	تعیین نیازها، مشکلات و اولویتهای زنان	4. مطالعه اسناد بالادستی در حوزه بانوان
ارائه راه حل های غایت لندیش و عاقبت نگر	ایجاد پایگاه علمی		

<p>5. تدوین اسناد سیاستی، گزارش‌ها، طراحی الگوها و نقشه‌های راه</p>	<p>ارائه راه‌حلهایی برای مسائل زنان به سیاستگذاران</p>	<p>ترویج توسعه پایدار انسانی و پیشرفت اقتصادی و اجتماعی مردم</p>	<p>الگوسازی، درس‌آموزی و یادگیری نظام‌مند تولید فکر و علم</p>
<p>6. کمک به فرآیند نفوذ علمی در حوزه زنان مسائل و مفاهیم حوزه زنان و دختران به دیدگاه سیاستمداران، تصمیم‌سازان و اهالی رسانه</p>		<p>افزایش همکاری میان اعضا</p>	<p>ایفای نقش واسط میان نخبگان جامعه و نهادهای حکمرانی تولید و انتشار دانش‌های اجتماعی زمینه‌سازی همگرایی و هم‌افزایی طراحی راهکار برای حل مسائل</p>
<p>7. گردآوری مستندات</p>			
<p>8. ایجاد فضایی برای گفتگو، هم‌افزایی و تضارب آرا</p>			
<p>9. تولید پیشنهادات تخصصی و سیاست‌های قابل اجرا و پیشنهادات مبتنی بر واقعیت براساس اصول علمی با بی‌طرفی علمی</p>			
<p>10. زمینه‌سازی برای ایجاد تحولات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی</p>			
<p>11. مستندسازی تجارب نخبگان در حوزه بانوان</p>			
<p>12. آینده‌پژوهی</p>			

باتوجه به مصاحبه‌های انجام شده، اساتید و کارشناسان در حوزه زنان بر این باورند که مهم‌ترین اهداف و اقدامات

اندیشکده زنان در بازه زمانی فعلی با نگاهی بلند مدت برای آینده در سه گروه ذیل قابل ارائه هستند:

هدف:	1. نگاه واقع‌بینانه مبتنی بر بررسی وضعیت موجود:
اقدامات:	<p>۱.۱ رصد مسائل، تحولات، وضعیت و نیازهای بانوان کشور</p> <p>۱.۲ رصد و فراتحلیل تحقیقات صورت گرفته در حوزه بانوان</p> <p>۱.۳ رصد تحولات علم و جریان‌های علمی</p> <p>۱.۴ رصد اسناد بالادستی در حوزه بانوان</p>
هدف:	2. نقش تسهیلگری عملی - اجرایی:
اقدامات:	<p>۲.۱ تدوین اسناد سیاستی، گزارش‌ها، طراحی الگوها و نقشه‌های راه</p> <p>۲.۲ گردآوری مستندات</p> <p>۲.۳ تولید پیشنهادات تخصصی و سیاست‌های قابل اجرا و پیشنهادات مبتنی بر واقعیت براساس اصول علمی با بی‌طرفی علمی</p> <p>۲.۴ مستندسازی تجارب نخبگان در حوزه بانوان</p>
هدف:	3. اثرگذاری بر آینده مطلوب:
اقدامات:	<p>۳.۱ آینده‌پژوهی</p> <p>۳.۲ کمک به فرآیند نفوذ علمی در حوزه زنان مسائل و مفاهیم حوزه زنان و دختران به دیدگاه سیاستمداران، تصمیم‌سازان و اهالی رسانه</p> <p>۳.۳ ایجاد فضایی برای گفتگو، هم‌افزایی و تضارب آرا</p> <p>۳.۴ زمینه‌سازی برای ایجاد تحولات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در حوزه بانوان</p>

4. کارگروه اندیشکده

قسمت اول بررسی استخراج اندیشکده‌ها و پژوهشگاه‌های ملی بر اساس اسناد و مدارک در دسترس بوده و سپس اسناد و مدارک در سطح بین‌الملل و در نهایت نتایج حاصل از مصاحبه آورده شده است.

الف- کارگروه‌های اندیشکده‌ها و پژوهشگاه‌های ملی

در این قسمت کارگروه‌های اندیشکده‌های ملی مطرح شده است که باتوجه به اسناد موجود، ۲۰ مورد از اندیشکده کشور دارای کارگروه مدون و مشخص بوده‌اند که در جدول شماره ۱۶ ذکر شده است.

جدول ۴-۱۶، کارگروه اندیشکده‌ها

ردیف	نام اندیشکده	کارگروه اندیشکده	حیطه
۱	موسسه مطالعات دین و اقتصاد	کارگروه آموزشی	اقتصاد و دین
		کارگروه پژوهشی	
۲	شبکه کانون‌های تفکر ایران (ایتان)	دیپلماسی - اقتصاد	سیاسی - اقتصادی
		جمعیت و خانواده	
		اشتغال	
۳	بنیاد توسعه فردا	اندیشگاه سیاست نگاری	توسعه شهری - سیاست نگاری
		اندیشگاه آینده پژوهی فرهنگی - اجتماعی	
		اندیشگاه مه‌آباد - آمایش شهری	
۴	اندیشکده تترا (توسعه تفکر روش آفرین)	کارگروه سبک زندگی اسلامی ایرانی	فضای مجازی و مسائل اجتماعی
		کارگروه توسعه ابزارها و روش‌ها	
		کارگروه مطالعاتی و پژوهشی	
۵	موسسه پژوهشی مبانی و مدل‌های اقتصادی بومی	کارگروه آموزشی	اقتصاد
		کارگروه پژوهشی	
۷	موسسه آینده پژوهی جهان اسلام	کارگروه آموزشی	مطالعات فرهنگی - هنری، سیاسی، اقتصادی و بین‌المللی جهان اسلام
		کارگروه پژوهشی	
۸	موسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد	گروه اقتصاد ایران	اقتصاد
		گروه امنیت اقتصادی	
		گروه فساد اقتصادی	
		گروه اقتصاد انرژی و محیط زیست	
		گروه اقتصاد سیاسی و روابط بین‌الملل	
		گروه اقتصاد پولی و مالی	
۹	پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه شریف	گروه سیاست‌گذاری علم و فناوری	سیاست‌گذاری و تولید دانش تخصصی
		گروه نوآوری و کسب و کار اجتماعی	

	دفتر مطالعات حقوقی		
سیاسی، اجتماعی، فرهنگی	کارگروه اقتصادی	مرکز تحقیقات بسیج دانشگاه امام صادق (ع)	۱۰
	کارگروه حقوقی		
	کارگروه فرهنگی		
	کارگروه زن و خانواده		
اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی	گروه پژوهشی فرهنگی - اجتماعی	پژوهشکده تحقیقات راهبردی مجمع تشخیص مصلحت نظام	۱۱
	گروه پژوهشی اقتصادی		
	گروه پژوهشی سیاست خارجی		
	گروه پژوهشی روابط بین الملل		
فرهنگی، اجتماعی، سیاست خارجی	اندیشکده سرآمد	مرکز پژوهشی آرا	۱۲
	اندیشکده راهبردی		
	اندیشکده فرا رویش		
	گروه آموزش سیاست‌های راهبردی و مدیریتی		
اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی	گروه سیاست پژوهی فرهنگی اجتماعی	پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت	۱۳
	گروه سیاست پژوهی اقتصادی		
	گروه سیاست پژوهی سیاسی		
اسلامی (تحول در حوزه)، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و اقتصادی	کارگروه خلیج فارس	اندیشکده مرصاد	۱۴
	کارگروه شمال آفریقا		
	میز عراق و شامات		
	میز شبه قاره		
	میز ترکیه و قفقاز		
	واحد مطالعات بنیادی		
دفاعی، امنیتی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی، حقوقی	گروه فرا منطقه‌ای	اندیشکده راهبردی تبیین	۱۵
	گروه سیاسی		
	گروه دفاعی - امنیتی		
	گروه منطقه غرب آسیا		
	گروه رصد		
	گروه منطقه شمال آفریقا		
	گروه سیاست خارجی و بین الملل		
فرهنگی و سیاسی و اقتصادی، علم و فناوری دفاعی	گروه انرژی‌های فسیلی	گروه پژوهشی مدیریت راهبردی انرژی آیندگان	۱۶
	گروه انرژی‌های تجدید پذیر		
	گروه وقف		
فرهنگ اسلامی، حاکمیت دینی، علم و تکنولوژی	کارگروه علم و دین	اندیشکده راهبردی مهاجر	۱۷
	کارگروه اخلاق و فناوری		
	کارگروه علوم انسانی و توسعه		
حکومتی، اقتصادی، صنعت	گروه نفت و گاز	اندیشکده سیاست گذاری امیرکبیر	۱۸
	گروه انرژی غیر هیدروکربوری		
	گروه خودرو		

	گروه لوازم خانگی		
	گروه اقتصاد مولد		
	گروه مبارزه با فساد		
اقتصادی، حکومتی	ساختارهای اقتصادی	شبکه تحلیلگران اقتصاد مقاومتی	۱۹
	نظام بانکی		
	امنیت غذایی		
	مسکن		
	انرژی		
	تولید داخلی		
	نظام ارزی		
	زیرساخت‌های راهبردی		
	نظام تجاری		
	نظام مالیاتی		
اقتصادی	انرژی	اندیشکده سیاست گذاری اقتصادی تهران	۲۰
	حکمرانی		
	مالیه عمومی		

جدول ۱۶ نشان می‌دهد که کارگروه‌های غالب در این اندیشکده‌ها و مراکز با توجه به رویکردهایشان متنوع بوده است ولیکن آنچه قابلیت تعمیم دارد آن است که اندیشکده‌های با نگاه اقتصادی و سیاست‌گذاری، دارای کارگروه‌های مالی، اقتصادی در سطح ملی و بین‌المللی و حکمرانی بوده، اندیشکده‌هایی با رویکرد اجتماعی فرهنگی، دارای کارگروه‌هایی همچون اجتماعی، فرهنگی و دینی بوده‌اند، البته در میان موارد بررسی شده، تعدادی نیز دارای کارگروه‌هایی بوده‌اند که چندان با عنوان و حیطه موضوعی اندیشکده ارتباط نداشته‌اند.

ب- کارگروه اندیشکده‌ها و مراکز علمی بین‌المللی

در ادامه مطالعه اسنادی، علاوه بر بررسی کارگروه اندیشکده‌ها و پژوهشگاه‌ها ملی، اندیشکده‌های بین‌المللی نیز مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج بررسی انجام شده در جدول شماره ۱۷ قابل مشاهده است.

جدول ۴-۱۷، کارگروه اندیشکده‌های برتر جهان و اندیشکده‌های دانشگاهی جهان

ردیف	نام اندیشکده	موضوعیت اندیشکده	کارگروه‌ها
۱	مرکز توسعه بین‌المللی دانشگاه هاروارد (ایالات متحده)	مرکزی علمی-آموزشی	رشته‌های رشد اقتصادی، اندیشه گاه تفکر توسعه، سیاست عمومی

اقتصاد اجتماعی، علوم اقتصادی، انسان شناسی، ارزش های مالیاتی، جغرافیا و محیط زیست	یکی از مهم ترین دانشکده های علوم اجتماعی جهان	گروه سیاست های عمومی، دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی لندن	۲
اقتصادی، اجتماعی، حقوقی	اقتصادی	موسسه هوور، دانشگاه استنفورد (ایالات متحده)	۳
گروه آموزش تخصصی صلح جهانی	محیط بین الملل در عرصه ترویج صلح جهانی	مرکز امنیت و همکاری بین المللی دانشگاه استنفورد (ایالات متحده)	۴
علوم سیاسی	سیاسی	اوقاف کارنگی برای صلح بین المللی (ایالات متحده)	۵
علوم سیاسی	سیاسی	اندیشکده شورای روابط خارجی سی آر اف ایالات متحده	۶
علوم سیاسی	سیاسی	انستیتوی بین المللی مطالعات استراتژیک انگلستان	۷
علوم انسانی، دینی، انسان شناسی، قوم شناسی	ناسیونالیسم اروپایی، قومی - کثرت گرایی و تمدن اروپایی	گروه تحقیق و مطالعات برای تمدن اروپا	۸
اقتصادی، مالی، مدیریت تجاری	اقتصاد و تجارت	موسسه ایتپرایس	۹
این مؤسسه در ۴ حوزه تمرکز دارد: آب و هوا، ۲، تنوع زیستی و اکوسیستم، اقیانوس و حاکمیت توسعه پایدار	مرکز تحقیقی و ارتباطی	موسسه توسعه پایدار و روابط بین الملل	۱۰
استراتژیک زمین شناسی علوم اقتصادی	استراتژیک در حوزه بین الملل در زمینه زمین شناسی و اقتصاد	مؤسسه چیسل در زمینه سیاست بین الملل و زمین شناسی اقتصادی	۱۱
کارگروه جامعه مدنی کارگروه های علوم اجتماعی کارگروه های فعالیت های مدنی	علوم اجتماعی	مرکز مطالعات و تحقیقات علوم اجتماعی	۱۲
فرهنگی، مدیریت اقتصادی هنری	تبادل و تعامل و بحث و گفتگو در حیطه مدیریت، فرهنگ و هنر	اندیشکده مدیریت، فرهنگ و هنر	۱۳
عقیدتی اقتصادی اجتماعی ایدئولوژیکی	مرکز کروگان اندیشکده ای است که بدون تعصبات عقیدتی و ایدئولوژیکی، موضوعات اقتصادی و اجتماعی را که بر سرزمین های غربی تأثیر می گذارد، به بحث می گذارد.	اندیشکده کروجن	۱۴

کارگروه های پیشنهادی در مصاحبه ها در جدول زیر قابل مشاهده است.

د- کارگروه اندیشکده بر اساس مصاحبه

در این قسمت، جدول کارگروه اندیشکده براساس مصاحبه ها قابل مشاهده است.

جدول ۴-۱۸- کارگروه های اندیشکده براساس مصاحبه ها

تقسیم بندی تخصصی: (کارگروه هایی که با تمرکز بر یک رشته علمی خاص در تعامل با دیگران خود فعالیت می کنند)	
-	اقتصادی
-	اجتماعی
-	سیاسی
-	فرهنگی
-	کارآفرینی
تقسیم بندی بین رشته ای: (کارگروه هایی که به صورت ترکیبی از دو یا چند تخصص مشغول فعالیت هستند)	
-	اجتماعی و فرهنگی
-	مدیریت و کار آفرینی
-	مطالعات زن و خانواده
-	مطالعات اجتماعی-اقتصادی
-	مطالعات قرآنی
-	مطالعات رسانه
تقسیم بندی موضوعی: (کارگروه ها و کمیته هایی که به فراخور شرایط و اولویت ها می توانند به طور موقت تشکیل شوند)	
-	کمیته حقوقدانان
-	کمیته رسانه
-	کمیته مطالعات زنان
-	کمیته آسیب شناسی قوانین حوزه زنان (می تواند در حقوقدانان ادغام شود)
-	کمیته خبرنامه (نشریه اندیشکده)
-	کارگروه تفاهم نامه ها
-	کارگروه نشست های دوره ای
-	کارگروه مطالعات تطبیقی
-	کارگروه دانشنامه
-	کارگروه مستندسازی
-	کارگروه آینده پژوهی
-	کارگروه زنان با آسیب های ویژه
-	کارگروه زنان سرپرست خانوار و خودسرپرست

د- جمع بندی اولیه: کارگروه اندیشکده

جمع بندی اولیه حاصل از مطالعه اسنادی و مصاحبه در جدول ۱۹ آمده است:

جدول ۴-۱۹، جمع بندی اولیه از کارگروه اندیشکده

نتیجه اسناد ملی	نتیجه اسناد بین‌المللی	نتیجه مصاحبه	جمع بندی اولیه
کارگروه آموزشی کارگروه پژوهشی دیپلماسی - اقتصاد اندیشگاه آینده‌پژوهی فرهنگی - اجتماعی کارگروه سبک زندگی اسلامی ایرانی کارگروه مطالعاتی و پژوهشی گروه اقتصاد ایران دفتر مطالعات حقوقی کارگروه فرهنگی گروه پژوهشی فرهنگی - اجتماعی واحد مطالعات بنیادی	اقتصادی، اندیشه گاه تفکر توسعه، سیاست عمومی، اقتصادی، اجتماعی، حقوقی گروه آموزش علوم انسانی، دینی، انسان شناسی، قوم شناسی کارگروه‌های علوم اجتماعی	مطالعات اجتماعی مطالعات اقتصادی مطالعات حقوقی	1. کارگروه توانمندسازی 2. کارگروه مطالعات جنسیتی 3. کارگروه رسانه و تبلیغات 4. کارگروه آینده‌پژوهی 5. کارگروه مسائل دختران 6. کارگروه مسائل زنان 7. کارگروه مستندسازی

نتایج جدول ۱۹ نشان می‌دهد که ایجاد کارگروه‌های متعدد لازمه اندیشکده مورد نظر بوده است. با در نظر گرفتن ماهیت بین‌رشته‌ای این اندیشکده، دو ایده جهت سازمان‌دهی به کارگروه‌ها پیشنهاد شد: ابتدا اینکه کارگروه‌ها مسئله‌محور بوده و پژوهشگران از تخصص‌های مختلف به صورت بین‌رشته‌ای در آن‌ها به پژوهش بپردازند. همچنین این کارگروه‌ها می‌توانند منعطف باشند و به فراخور طرح مساله‌ای جدید و یا بیان ضرورتی از نهادهای اجرایی بالادستی تغییراتی را اعم از ادغام و یا تجزیه تجربه کنند. در این حالت اعضای کارگروه‌ها متناسب با موضوع، در حوزه‌های تخصصی خود نیز فعالیت نمایند. در این حالت کارگروه‌ها به قرار زیر خواهد بود:

1. کارگروه توانمندسازی
2. کارگروه مطالعات جنسیتی^۱
3. کارگروه رسانه و تبلیغات
4. کارگروه آینده‌پژوهی
5. کارگروه مسائل دختران
6. کارگروه مسائل زنان

^۱ با وجود مشاهده تشابه ماهیت و هم‌پوشانی میان کارگروه‌های مطالعات جنسیتی، زنان و دختران، باید گفت که محل تمرکز و هدف‌گذاری این سه با یکدیگر تفاوت دارد. به طوری که کارگروه مطالعات جنسیتی به تقویت بنیه نظری اندیشکده با مرور مداوم و تهیه بولتن‌ها و خلاصه‌های سیاستی کمک می‌کند. کارگروه‌های زنان و دختران نیز با راه‌های سنتی متفاوت و بر حسب وضعیت تاهل به بررسی پایگاه اجتماعی-اقتصادی گروه‌های هدف می‌پردازند، تا امکان بررسی دقیق هر دو دسته زنان و دختران فراهم شود.

7. کارگروه مستندسازی

در ایده دوم می توان ساختار اندیشکده را بر اساس دپارتمان های تخصصی در رشته های مختلف تشکیل داد و سپس حسب مسائل روز کشور، همکاری های مسئله محور و فرارشته ای بین دپارتمان ها صورت گیرد. در این شرایط دپارتمان ها عبارت خواهند بود از:

1. دپارتمان جامعه شناسی
2. دپارتمان روان شناسی
3. دپارتمان مطالعات فرهنگی
4. دپارتمان اقتصاد
5. دپارتمان مدیریت و کارآفرینی
6. دپارتمان حقوق
7. دپارتمان مدیریت آموزشی

5. عناصر تشکیل دهنده آرمان اندیشکده بر اساس مصاحبه

در این مرحله با صاحب نظریں در حوزه آرمان اندیشکده مصاحبه‌هایی انجام شد، نحوه بررسی و تحلیل اطلاعات آن‌ها در جدول شماره ۲۰ قابل مشاهده است. از آنجایی که منابع اطلاعاتی در دسترس درباره اندیشکده‌های مورد بررسی آرمان خود را مشخص نکرده بودند، آرمان اندیشکده بانوان تنها بر اساس مصاحبه‌های انجام گرفته تعیین شده و در طول فوکوس گروپ‌ها تدقیق گردید.

جدول ۴-۲۰- آرمان اندیشکده براساس مصاحبه‌ها

• ارتقای جایگاه بانوان تا سطوح مدیریتی
• توان افزایی زنان و توانمندسازی گروه‌های مختلف زنان در جامعه
• در آن زنان عاملیت داشته باشند برای تحقق عدالت اجتماعی
• عاملیت یعنی قدرت ایجاد تغییر در خیلی از زنان
• زنانی که عزت نفس بالا و اعتماد به نفس بالا دارند اگر در کنارش مهارت و آگاهی سطح بالایی هم داشته باشند سطح از عاملیت را ایجاد می کنند.
• آرمان اندیشکده ما وجود زنانی است که به وضعیت مطلوب سیاست، فرهنگ، اجتماع و شاید مهم تر از همه خانواده می اندیشند، برای این حوزه ها برنامه ریزی دارند و در جهت نیل به این وضعیت مطلوب ارزش آفرین هستند.
• توانمندسازی کلیه زنان و محو فقر زنانه
• تضمین آموزش با کیفیت برای زنان با ارائه راهکار
• آرمان اجتماعی ما وجود جامعه‌ای است که در آن دختران و بانوان با احساس عزت نفس مناسب، نقشهای مناسب با جنس خود را که برآمده از خلقت ویژه آنان است برعهده داشته باشند.
• سیاست گذاری در جهت رفاه اجتماعی و بهزیستی (مثل دو بال پرنده) زنان ایران در گروه های مختلف
• ارتقای پایگاه اجتماعی اقتصادی آن ها
• آرمان اجتماعی ما وجود زنانی تکلیف محور در جامعه است
• الگوسازی برای زنان
• آرمان اجتماعی ما وجود زنانی مفید و کارآمد در جامعه است.

طبق مصاحبه‌های انجام گرفته آرمان اندیشکده بانوان عبارت است از ارتقای عاملیت بانوان با تحصیلات دانشگاهی از طریق توانمندسازی در جهت تحقق عدالت جنسیتی به منظور تاثیرگذاری در توسعه کشور.

برگزاری جلسات فوکوس گروپ

در مرحله بعد، نتایج به دست آمده در جلسات فوکوس گروپ متشکل از متخصصان و صاحب نظران به بحث گذاشته شد که نتایج نهایی این جلسات در قالب اساسنامه و سند راهبردی اندیشکده در فصل بعد ارائه می گردد. رؤس مطالب بیان شده در جلسه فوکوس گروپ با حضور اساتید جهت نهایی سازی اساسنامه اندیشکده به قرار ذیل است.

آیه ۳۲ سوره نسا	<p>وَلَا تَمْتَنُوا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا</p> <p>در این آیه تاکید بر این است که زن و مرد هر کدام نصیبی از فضل خداوند دارند و بهتر است که هر کس بر اساس آنچه دارد و شایسته منقش اوست عمل کند و در این زمینه زن و مرد هر دو وظایفی دارند.</p>
آرمان اندیشکده	<p>- باتوجه به آیه ۳۲ سوره نسا آرمان تدوین شود. آرمان باید یک جمله توصیفی باشد توصیف یک جامعه آرمانی در مقوله کار اندیشکده که در اینجا مربوط به زنان است.</p> <p>- آرمان اندیشکده باید همه زنان را در برگیرد نه فقط یک گروه خاص مثل زنان تحصیل کرده. آرمان مثل یک پازل است که مثلا رسالت ما یک قطعه از پازل است. قطعه های دیگر را رسالت دیگران مثل آموزش و پرورش می سازد.</p> <p>- چون نگاه ما اجتماعی است اگر در آرمان فقط جنس زن را ببینیم اشتباه است. پس مردان را هم باید در نظر بگیریم.</p> <p>- ما در آرمان می خواهیم جامعه را توصیف کنیم. پس بحث توانمندسازی در رسالت مطرح می شود. وقتی بگوییم زنان باید نقش آفرین باشند یعنی لزوماً توانمند هستند.</p> <p>- شعار ما یادگیری برای خدمت است. خدمت به همه مردم. تحصیل کرده ها در کشور ما باید یاد بگیرند که تحصیل کرده اند تا به همه در کشور خدمت کنند.</p> <p>- آرمان اندیشکده بانوان وجود جامعه ای است که در آن هریک از جنس مردان و زنان نقش آفرینی خاص خود را در راستای پیشرفت کشور با رضایت خاطر به فعلیت برسانند.</p> <p>- هم زنان و هم مردان باید برای جامعه نقش آفرینی خاصی داشته باشند. با رضایت خاطر، اشاره به آیه ۳۲ سوره نسا دارد. هر کس نگوید ای کاش من نقش دیگری را داشتم (لا تَمْتَنُوا: تمنای دیگری را نداشته باشید) و همه در راستای تلاش برای پیشرفت کشور قدم بر می دارند.</p> <p>- رضایت خاطر مؤلفه های مختلفی دارد: پشتوانه قانونی، آگاهی، پذیرش اجتماعی، احساس امنیت، اعتبار اجتماعی، احساس رضایتمندی خدا، پشتوانه الهی، ... رضایت خاطر برآیند یک سری فاکتورهاست. اگر حتی پشتوانه قانونی باشد اما فرد از آن آگاهی نداشته باشد باز هم رضایت خاطر وجود نخواهد داشت. اگر بدانیم خدا از ما راضی است ما هم رضایت خاطر خواهیم داشت (رضی الله و رضوا عنه).</p> <p>- در نهایت باید نیم نگاهی به جنسیت داشت تا حل نشود.</p>

<p>- آرمان اجتماعی ما طبق آیه ۳۲ سوره نسا، وجود جامعه‌ای است که در آن هر یک از دو جنس زن و مرد، نقش‌آفرینی شایسته خود را، با رضایت خاطر در راستای تحقق کشوری پیشرفته به فعلیت رسانند.</p>	
<p>- آیا در کشور گفتمانی درباره توانمندسازی زنان وجود دارد؟ بله وجود دارد. اما اطلاع‌رسانی درباره آن نشده و افراد درباره آن توجیه نشده‌اند. پس گفتمانی وجود دارد که باید ترویج شود. پس رسالت می‌شود: ترویج گفتمان چه؟</p> <p>- یا نباید اسم اشخاص را برد و یا اگر استفاده کردیم باید تماما بر اندیشه‌های ایشان منطبق بود. طبق گفته‌های آقای خامنه‌ای (معظم‌له) نقش زنان نقش ویژه‌ای است نباید به دنبال یکسان‌سازی نقش زنان در جامعه باشیم. پس باید بروی نقش‌آفرینی خاص زنان کار کرد. این باید در رسالت اندیشکده لحاظ شود.</p> <p>- عاملیت باید شایسته هر نقش باشد.</p> <p>- ابقوا الیه وسیله: وسیله‌ای را برای رسیدن به سوی خدا انتخاب کنید که زیاده‌خواهانه باشد. اندیشکده باید به دنبال این باشد که چه کنیم که بانوان نقش‌آفرینی‌شان را در ابتقا انجام بدهند. اثربخشی به‌تنهایی کافی نیست اثربخشی فوق‌العاده مهم است. باید ببینیم زنان در چه نقش‌هایی اثربخشی بیشتری دارند.</p> <p>- در راستای تحقق آرمان اجتماعی فوق رسالت اصلی اندیشکده عبارت است از: اندیشه‌ورزی، بازتولید و ترویج گفتمان عاملیت بانوان در تحقق آن آرمان، به‌مثابه حلقه واسط میان مجامع علمی و مراجع تصمیم‌گیری کشور در حوزه بانوان.</p>	<p>رسالت اندیشکده</p>
<p>- فلسفه وجودی اندیشکده برمی‌گردد به نقش کلان آن بدین معنی که حلقه واسط است. در فلسفه وجودی مانور باید روی حلقه واسط بودن باشد نباید برگردیم به عاملیت.</p> <p>- حلقه واسط میان بدنه علمی و دستگاه‌های اجرایی کشور در راستای رسالت اندیشکده</p> <p>- در اندیشکده باید یک سری مسائل مرتبط با بانوان را در نظر گرفت و یک سری دپارتمان‌ها و تخصص‌های موردنیاز برای حل مسائل بانوان. مثلا کودک‌آزاری یک مسئله است که هم جنبه اقتصادی دارد هم جنبه حقوقی دارد هم جنبه فرهنگی دارد و ... پس سه یا چهار دپارتمان مثل حقوقی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بگذارید و تعدادی مسائل که از جنبه‌های مختلف بررسی خواهند شد.</p>	<p>تبیین رسالت</p>

فصل پنجم: جمع بندی.

اساسنامه اندیشکده بانوان

بسمه تعالی

اساسنامه

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا وَاسْأَلُوا اللَّهَ
 مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا^{۸۵}

قرآن کریم، سوره نساء، آیه ۳۲

مقدمه

زنان کشور ما نیمی از افراد جامعه را تشکیل می دهند و سازندگان و پرورش دهندگان نسل های آینده اند و منبع انسانی بالقوه مهمی در توسعه علمی، اجتماعی و فرهنگی کشور محسوب می شوند؛ بنابراین لازم است که ضمن در نظر گرفتن جایگاه زنان در نظام اسلامی و شناخت موقعیت کنونی آنان، به گونه ای برنامه ریزی شود تا علاوه بر فراهم نمودن امکان پرورش کامل استعدادها، با کاهش فاصله قابلیت های علمی زنان و مردان، بسیاری از مشکلات فرهنگی اجتماعی و اقتصادی را حل نمود و از طرفی تمام اعضای خانواده و اجتماع را در بهره وری از آن سهیم نمود.

آیت الله خامنه ای (مدظله العالی) تاکید می کنند که «در کشور یک مرکز عالی فراقوه ای مورد نیاز است که در این حوزه [زنان] مهم بحث و کار کند. چراکه مسائل این حوزه، مسائل اساسی ما است». به اعتقاد ایشان، "مرکز این چنینی لازم است. چنین مرکز مطالعاتی و کاری که یک راهبرد صحیح و همه جانبه را در باره مسئله زن بررسی، دنبال و اجرایی کند، نداریم؛ این مرکز باید به وجود بیاید و البته الزاماتی هم دارد. یکی از علل اهمیت این مراکز این است که بتواند

^{۸۵} برتری هایی را که خداوند برای بعضی از شما بر بعضی دیگر قرار داده آرزو نکنید! (این تفاوت های طبیعی و حقوقی، برای حفظ نظام زندگی شما، و بر طبق عدالت است. ولی با این حال، مردان نصیبی از آنچه به دست می آورند دارند، و زنان نیز نصیبی؛ (و نباید حقوق هیچ یک پایمال گردد). و از فضل (و رحمت و برکت) خدا، برای رفع تنگناها طلب کنید! و خداوند به هر چیز داناست.

بخصوص از جهات نظری گشایشی کرده و راهی باز کند تا نخبگان و مغزهای فعال کشور و مجربان در هر رشته‌ای

بتوانند سهمی برعهده بگیرند برای انعقاد یک فکر صحیح که قاعده اجرا و عمل و برنامه‌ریزی خواهد شد.⁸⁶

بدین ترتیب، باتوجه به تأکیدات معظم‌له و باتوجه به فقدان نهاد واسطی میان جامعه علمی و نهادهای اجرایی و

سیاست‌گذار در حوزه بانوان، «اندیشکده‌ای» در چارچوب این اساسنامه تأسیس می‌شود که به اندیشه‌ورزی مسئله‌محور

با تاکید بر نیازهای موجود در حوزه بانوان می‌پردازد و در جهت پیشرفت کشور اقدام می‌نماید. آرمان اجتماعی

بنیانگذاران اندیشکده وجود جامعه‌ای است که در آن هر یک از دو جنس زن و مرد، نقش‌آفرینی شایسته خود را، با

رضایت خاطر، در راستای تحقق کشوری پیشرفته به فعلیت رسانند.

فصل اول: کلیات

ماده ۱- نام

نام این اندیشکده، «اندیشکده بانوان» است که در این اساسنامه به اختصار «اندیشکده» نامیده می‌شود.

ماده ۲- رسالت

در راستای تحقق آرمان اجتماعی فوق رسالت اصلی اندیشکده عبارت است از: اندیشه‌ورزی، بازتولید و ترویج گفتمان

عاملیت بانوان در تحقق آن آرمان، به‌مثابه حلقه واسط میان مجامع علمی و مراجع تصمیم‌گیری کشور در حوزه بانوان.

در این راستا فلسفه وجودی اندیشکده عبارت است از: ایجاد بسترهای لازم جهت شکل‌گیری همکاری میان بدنه

علمی-دانشگاهی و دستگاه‌های اجرایی کشور در حوزه بانوان.

⁸⁶ بیانات در دیدار جمعی از بانوان برگزیده کشور ۱۳۹۳/۰۱/۳۰

ماده ۳- جایگاه حقوقی

اندیشکده ساختاری وابسته به جهاددانشگاهی است و به طور مشخص ذیل جهاد دانشگاهی واحد الزهرا (س) به فعالیت می پردازد.

ماده ۴- اقامتگاه و تابعیت

اندیشکده دارای تابعیت ایرانی است و محل استقرار آن در شهر تهران است. اما در صورت نیاز، با تصویب شورای راهبردی، مجاز به تأسیس دفاتر وابسته، در سایر نقاط کشور است.

ماده ۵- موضوع

موضوع فعالیت اندیشکده، بانوان شامل زنان و دختران به عنوان یکی از ارکان حیات اجتماعی و توسعه همه جانبه در نظام جمهوری اسلامی ایران است.

ماده ۶- مدت فعالیت

مدت فعالیت اندیشکده پس از تأسیس، نامحدود است.

ماده ۷- تنوع فعالیت

محتوای محصولات اندیشکده شامل مواردی از این قبیل خواهد بود:

- مسئله یابی و نیازسنجی امور مربوط به بانوان،
- آسیب شناسی مسائل موجود در حوزه بانوان
- انجام فراتحلیل و مرور سیستماتیک مطالعات انجام شده در حوزه بانوان
- برگزاری جلسات مسئله محور، با استفاده از روش های متداول علمی مانند فراتحلیل، گروه کانونی، دلفی و

مرور سیستماتیک، با عنایت به ضرورت زودبازده بودن مطالعات

- برگزاری جلسات هم‌اندیشی جهت ارائه راهکار، آینده‌نگاری، آرمان‌نگاری، تدوین نقشه راه، تهیه طرح‌های پیشنهادی قانونی، نظریه‌پردازی، ارائه راهکار، اندیشه‌سازی، شاخص‌سازی، رصد تحلیلی، مدل‌سازی و نظریه‌پردازی

فصل دوم: ساختار

ماده ۸- ارکان

اندیشکده از سه رکن اصلی تشکیل می‌شود که عبارت است از:

- رئیس اندیشکده.
- شورای راهبردی؛
- شورای علمی؛

ماده ۹- رئیس اندیشکده

رئیس اندیشکده، بالاترین مرجع اجرایی اندیشکده است که مسئولیت مدیریت اندیشکده و انجام همه امور اجرایی آن را در چارچوب مصوبات مراجع بالادستی، عهده‌دار است. رئیس جهاد دانشگاهی واحد الزهرا(س) همزمان در سمت اندیشکده فعالیت خواهد کرد.

ماده ۱۰- وظایف رئیس اندیشکده

وظایف رئیس اندیشکده به شرح ذیل است:

- بررسی، تایید نهایی و ابلاغ اساسنامه به معاون علمی
- بررسی، تایید نهایی و ابلاغ بودجه کلان اندیشکده به معاون علمی

- بررسی، تایید نهایی و ابلاغ سند راهبردی به معاون علمی
- بررسی، تایید نهایی و ابلاغ آیین پژوهشی به معاون علمی
- بررسی، تایید نهایی و ابلاغ آیین نامه های اجرایی و دستورالعمل ها به معاون علمی
- بررسی، تایید نهایی و ابلاغ برنامه و بودجه عملیاتی به معاون علمی
- بررسی و تایید گزارش عملکرد و نظارت و هدایت اجرای برنامه ها
- صدور احکام شورای علمی و راهبردی
- صدور احکام معاون علمی و پژوهشگران

ماده ۱۱- شورای راهبردی

شورای راهبردی بالاترین مرجع تدوین کلیه سیاست ها و خط مشی های راهبردی جهاد دانشگاهی در حوزه بانوان است و اعضای آن به شرح ذیل هستند:

- رئیس جهاد دانشگاهی واحد الزهرا(س)؛ (به عنوان رئیس شورای راهبردی)؛
- مدیر گروه علوم انسانی جهاد دانشگاهی (به عنوان نائب رئیس شورای علمی)؛
- معاون پژوهشی جهاد دانشگاهی واحد الزهرا(س) (قائم مقام رئیس شورای راهبردی)؛
- چهار تن از صاحب نظران دانشگاهی و حوزوی حوزه بانوان (که سوابق ارزشمندی در این حوزه داشته اند) به تأیید رئیس اندیشکده برای مدت سه سال.

ماده ۱۲- وظایف شورای راهبردی

وظایف شورای راهبردی به شرح ذیل است:

- بررسی، تصویب و پیشنهاد تغییر اساسنامه به رئیس اندیشکده

- بررسی و تصویب بودجه و ارائه به رئیس اندیشکده
- بررسی و تصویب سند راهبردی و ارائه به رئیس اندیشکده
- بررسی و اظهار نظر درباره گزارش عملکرد به رئیس اندیشکده
- بررسی انحلال اندیشکده و فرآیندهای مرتبط با آن، در چهارچوب مفاد فصل پنجم اساسنامه.

ماده ۱۳- شورای علمی

شورای علمی مرجعی است برای بررسی و تصویب برنامه‌های علمی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت و همچنین

نظارت بر میزان پیشرفت برنامه‌های مذکور. اعضای شورای علمی به شرح ذیل می‌باشند:

- رئیس جهاد دانشگاهی واحد الزهرا(س)؛ (به‌عنوان رئیس شورای علمی)؛
- معاون پژوهشی جهاد دانشگاهی واحد الزهرا(س) (به‌عنوان دبیر شورای علمی)؛
- ۳ نفر از شوراهای علمی دپارتمان‌های اندیشکده بانوان؛
- ۴ نفر از صاحب‌نظران دانشگاهی و حوزوی حوزه بانوان به با تأیید رئیس اندیشکده به مدت سه سال.

ماده ۱۴- وظایف شورای علمی

وظایف شورای علمی به شرح ذیل است:

- بررسی آیین پژوهشی و ارائه به معاون علمی
- بررسی و ارائه برنامه و بودجه عملیاتی به معاون علمی
- بررسی و تأیید اولیه گزارش عملکرد و ارائه به معاون علمی
- ارزیابی برنامه و اعلام نظر درباره برنامه‌های اجرا شده و اقدامات پیش‌بینی نشده.

فصل چهارم: امور مالی

ماده ۱۵- منابع مالی اندیشکده اعم از منابع اعتباری، درآمدها، هزینه و نحوه تأمین به شرح ذیل است:

- حمایت معاونت پژوهشی دفتر مرکزی جهاد دانشگاهی از اندیشکده
- تأمین اعتبار موردنیاز اندیشکده با رعایت تشریفات قانونی از محل درآمدهای جهاد دانشگاهی واحد الزهرا(س)؛
- درآمد حاصل از خدمات ارائه شده به مؤسسات و سازمانها در حوزه بانوان؛
- درآمدهای حاصل از اجرای طرحها و پروژههای مطالعاتی، آموزشی، مشاوره‌ای و خدماتی؛
- کمکهای نقدی و غیرنقدی افراد حقیقی و حقوقی؛
- درآمدهای حاصل از برگزاری دورههای آموزشی و کارگاهها و سمینارها.

ماده ۱۶- برآورد مالی اندیشکده در سه قسمت به شرح ذیل خواهد بود:

- الف. نیروی انسانی: با توجه به اینکه رئیس واحد همزمان رئیس اندیشکده و معاون پژوهشی واحد همزمان معاون علمی اندیشکده خواهند بود، لذا تنها پست پژوهشگر ذیل معاونت پژوهشی به ساختار جهاد دانشگاهی واحد الزهرا(س) اضافه خواهد شد. بار مالی نیروی انسانی برای واحد مربوط به حقوق و مزایای پژوهشگران خواهد بود که امید است افزایش ردیف بودجه توسط دفتر مرکزی صورت گیرد.
- ب: فضای فیزیکی و تجهیزات: برآورد می‌شود حداقل فضای مورد نیاز جهت راه‌اندازی اندیشکده، ۱۰۰ متر فضای فیزیکی همراه با وسایل اداری و تجهیزات مورد نیاز اداری خواهد بود که در نظر است در طبقه همکف ساختمان شماره ۲ واقع در خیابان خارک، فضایی با پارتیشن آماده گردد. لذا امید است هزینه مربوط به فضا سازی و تجهیزات از محل بودجه زیربنایی جهاد دانشگاهی تأمین شود.

- ج: تولید محتوا: تولیدات اندیشکده شامل اسناد سیاستی توسط پژوهشگران تهیه خواهد شد. همچنین فعالیت‌های اجرایی همچون برگزاری نشست‌ها، وبینارها و کارگاه‌های تخصصی عمدتاً با حمایت کارفرمایی صورت خواهد گرفت.

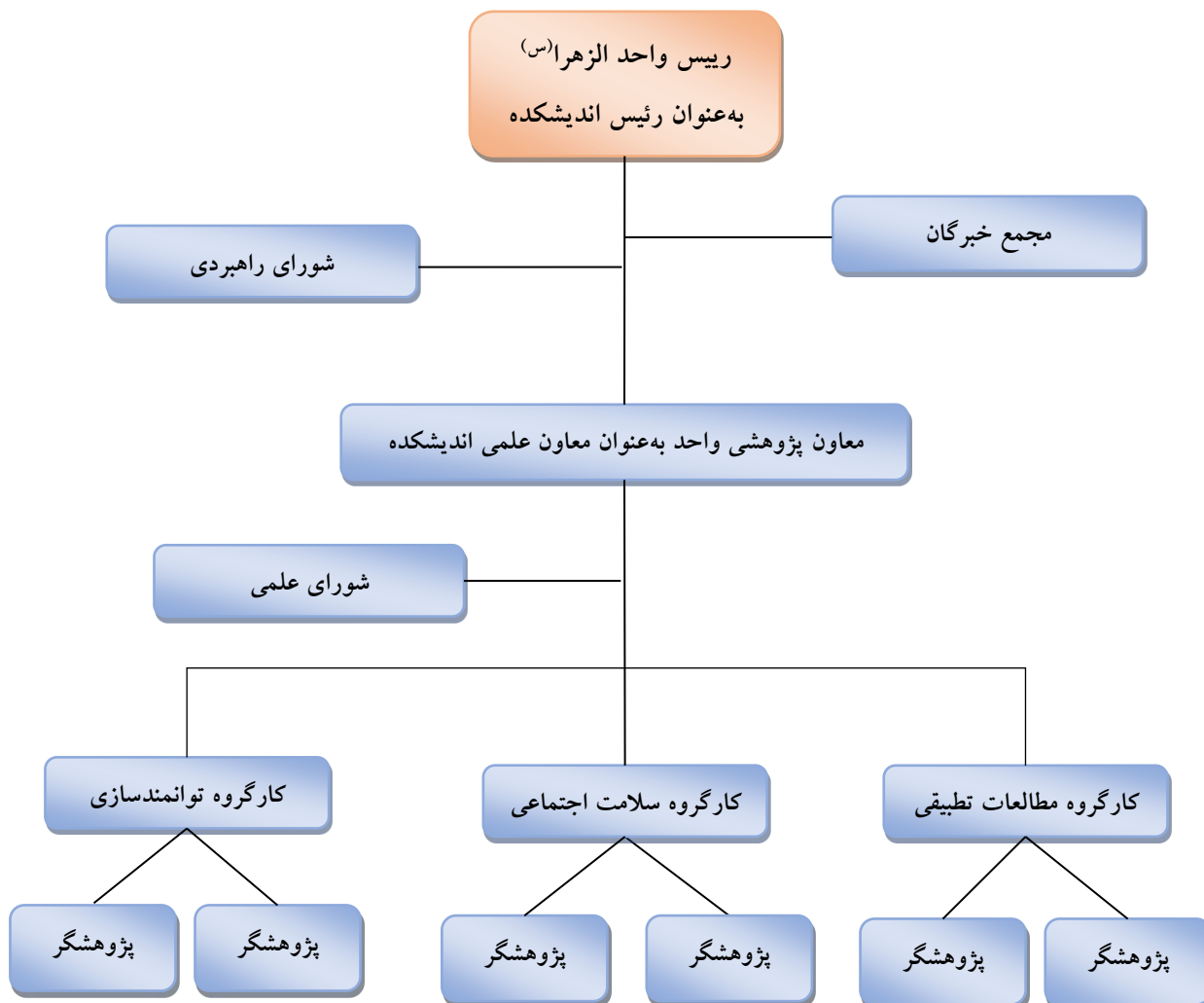
فصل پنجم: انحلال

ماده ۱۷- بر اساس اهداف اندیشکده و نامحدود بودن زمان فعالیت آن، اصل بر بقا و دوام این نهاد بوده اما در صورت وجود دلایل موجه و قانونی هرگاه تصمیم بر انحلال نهاد مذکور مقتضی باشد، انحلال اندیشکده با پیشنهاد شورای راهبردی و تأیید رئیس جهاد دانشگاهی واحد الزهرا(س) و با هماهنگی معاونت پژوهشی دفتر مرکزی امکان‌پذیر است.

ماده ۱۸- در صورت انحلال، کلیه اموال و دارایی‌های منقول و غیرمنقول اندیشکده جزء اموال جهاد دانشگاهی واحد الزهرا(س) است و جزئیات آن، توسط آن واحد تعیین خواهد شد.

ماده ۱۹- در صورت انحلال اندیشکده کلیه حقوق و تعهدات نیروی انسانی فعال باتوجه به مقررات حاکم بر مسئولیت مدنی و قراردادی، برعهده جهاد دانشگاهی واحد الزهرا(س) است.

پیوست ۱: تاپ چارت

تصمیم ارکان	اساسنامه (تصویب/تغییر)	بودجه کلان	سند راهبردی	آیین پژوهشی	آیین‌نامه‌های اجرایی	دستورالعمل‌ها	تنظیم برنامه‌بودجه عملیاتی	گزارش عملکرد	اجرای برنامه	انتصابات، تاپ چارت و اعضای حقیقی شوراها
رئیس واحد الزهر(س) به عنوان رئیس اندیشکده	بررسی، تأیید نهایی و ابلاغ به معاون علمی	بررسی، تأیید نهایی و ابلاغ به معاون علمی	بررسی، تأیید نهایی و ابلاغ به معاون علمی	بررسی، تأیید نهایی و ابلاغ به معاون علمی	بررسی، تأیید نهایی و ابلاغ به معاون علمی	بررسی، تأیید نهایی و ابلاغ به معاون علمی	بررسی، تأیید نهایی و ابلاغ به معاون علمی	بررسی و تأیید گزارش	نظارت و هدایت	* صدور حکم معاون علمی * صدور احکام پژوهشگران * صدور احکام شورای علمی و راهبردی
شورای راهبردی	بررسی، تصویب و پیشنهاد تغییر به رئیس اندیشکده	بررسی و تصویب بودجه و ارائه به رئیس اندیشکده	بررسی و تصویب سند و ارائه به رئیس اندیشکده					بررسی و اظهارنظر به رئیس اندیشکده		
معاون پژوهشی الزهر(س) به عنوان معاون علمی	تدوین اساسنامه و ارائه به شورای راهبردی	تدوین بودجه و ارائه به شورای راهبردی	تدوین سند و ارائه به شورای راهبردی	بررسی و ارائه به رئیس اندیشکده	بررسی، اصلاح و ارائه به رئیس اندیشکده	بررسی و اصلاح و ارسال به رئیس اندیشکده	بررسی و اصلاح و ارسال به رئیس اندیشکده	بررسی و اصلاح و ارسال به رئیس اندیشکده	نظارت و ارزیابی و ارائه به رئیس اندیشکده	* پیشنهاد پژوهشگران * پیشنهاد اعضای شورای علمی و راهبردی
شورای علمی اندیشکده				بررسی و ارائه به معاون علمی			بررسی و ارسال به معاون علمی	بررسی و تأیید اولیه و ارائه به معاون علمی	ارزیابی برنامه و اعلام نظر	
پژوهشگران				تدوین آیین نامه	تدوین و پیشنهاد به معاون علمی	تدوین و پیشنهاد به معاون علمی	تدوین و پیشنهاد به شورای علمی	تدوین و پیشنهاد به معاون علمی	نوآوری و اجرا	

• لازم به ذکر است که در صورت تغییر در ساختار اندیشکده و جدا شدن سمت رئیس اندیشکده از سمت رئیس واحد الزهر(س) نیاز است که کلیه فعالیت‌ها به تأیید رئیس واحد نیز برسد.

بسمه تعالی

سند راهبردی اندیشکده بانوان

يَا وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا
وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا^{۸۷}

قرآن کریم، سوره مبارکه نساء، آیه ۳۲

مقدمه

نظر به جایگاه زن در اصل سوم، دهم، بیستم، بیست و یکم و یکصد و پانزدهم قانون اساسی، سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران به جایگاه ویژه زنان و تاثیر آنها در توسعه جامعه اسلامی تاکید می‌نماید؛ همچنین شورای عالی انقلاب فرهنگی، به پیشنهاد شورای فرهنگی اجتماعی زنان در سال ۱۳۸۳ منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران را تصویب کرد. این منشور با الهام از شریعت معتدل و جامع اسلام و مبتنی بر قانون اساسی و اندیشه‌های والای بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران حضرت امام خمینی (ره) تدوین گردید و در سال ۱۳۸۵ تحت عنوان قانون حمایت از حقوق و مسئولیت‌های زنان در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی در مجلس شورای اسلامی تصویب و به تأیید شورای نگهبان قانون اساسی رسید.

^{۸۷}برتری‌هایی را که خداوند برای بعضی از شما بر بعضی دیگر قرار داده آرزو نکنید! (این تفاوت‌های طبیعی و حقوقی، برای حفظ نظام زندگی شما، و بر طبق عدالت است. ولی با این حال، مردان نصیبی از آنچه به دست می‌آورند دارند، و زنان نیز نصیبی؛ (و نباید حقوق هیچ‌یک پایمال گردد). و از فضل (و رحمت و برکت) خدا، برای رفع تنگناها طلب کنید! و خداوند به هر چیز داناست.

این قانون با دیدی جامع و فراگیر بر اساس تحقق عدالت و انصاف در جامعه زنان تنظیم و تدوین گردید. مبنای اساسی منشور بر این اعتقاد استوار است که در اسلام، زن و مرد در فطرت و سرشت، هدف خلقت، برخورداری از استعدادها و امکانات، امکان کسب ارزش‌ها و پاداش و جزای اعمال فارغ از جنسیت در برابر خداوند یکسان می‌باشند.

در قانون مذکور حقوق فردی زنان ناظر بر حق برخورداری از زندگی شایسته، سلامت جسمانی و روانی و پیشگیری از ابتلا به هر نوع بیماری و درگیر شدن با هر حادثه و یا تعدی مورد توجه ویژه قرار گرفته است. همچنین در این قانون، برخورداری از آزادی اندیشه و مصونیت از تعرض و عدم امنیت در داشتن اعتقاد به عنوان حقوق حقه برای زنان محفوظ است. مصونیت جان، مال و حیثیت زنان و زندگی خصوصی آنان از خطر تعرض غیرقانونی و حق برخورداری از عدالت اجتماعی نیز در اجرای قانون بدون لحاظ جنسیت تأکید گردیده است.

زنان کشور ما نیمی از افراد جامعه را تشکیل می‌دهند و سازندگان و پرورش دهندگان نسل‌های آینده‌اند و منبع انسانی بالقوه مهمی در توسعه علمی، اجتماعی و فرهنگی کشور محسوب می‌شوند؛ بنابراین لازم است که ضمن در نظر گرفتن جایگاه زنان در نظام اسلامی و شناخت موقعیت کنونی آنان، به گونه‌ای برنامه‌ریزی شود تا علاوه بر فراهم نمودن امکان پرورش کامل استعدادها، با کاهش فاصله شایستگی‌های علمی زنان و مردان، بسیاری از مشکلات فرهنگی اجتماعی و اقتصادی را حل نمود و از طرفی تمام اعضای خانواده و اجتماع را در بهره‌وری از آن سهیم نمود.

حضرت آیت‌الله خمینی (ره)، بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران، خطاب به بانوان کشور عنوان نمودند که "شما بانوان در ایران ثابت کردید که در پیشاپیش نهضت قدم برداشتید، شما سهم بزرگی در نهضت اسلامی ما دارید، شما در آتیه برای مملکت ما پشتوانه هستید ... شما در تحصیل کوشش کنید که برای فضائل اخلاقی،

فضائل اعمالی، مجهز شوید... دامان شما یک مدرسه‌ای است که در آن باید جوانان بزرگ تربیت بشوند. زنان باید تحصیل کرده و پزشکان متخصص، آنهم در رشته های گوناگون و مربیان و دبیران و معلمانی کاردان و باتقوای امروز و فردای ایران عزیز ما را تأمین کنند.⁸⁸ حمایت بی دریغ حضرت امام از تحصیل و پیشرفت عملی زنان در سیره خصوصی و در شیوه خانوادگی ایشان مشهود است. این در شرایطی بود که در همان زمان برخی طبقات اجتماعی و اصناف جامعه، دختران و زنان خود را از کسب علم و فضیلت به نام دین و دین‌داری تا بدانجا باز می‌داشتند که حتی برخی از ایشان از دانش و سواد اولیه هم بی‌بهره بودند. تحصیلات عالی و کسب کمالات علمی در قشر بانوان خانواده حضرت امام گویای مبارزه عملی ایشان با چنین جهلی می‌باشد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی، آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مسئله زن در دنیای امروز و از جمله ایران را یکی از مسائلی می‌دانند که به جهات مختلف درخور پیگیری، تأمل، کار و فکر است. ایشان در این راستا می‌فرمایند: «خصوصاً از این لحاظ که اولاً نیمی از جمعیت کشورها زنان هستند در نتیجه باید دریافت که چگونه می‌توان به شکل سالمی از این امکان و استعداد عظیم به نفع هر کشوری، از جمله کشور ما استفاده کرد؟ ثانیاً باید تعیین کرد که مسئله جنسیت که یکی از حسّاس‌ترین و ظریف‌ترین مسائل آفرینش است، چگونه می‌تواند در خدمت تعالی انسان قرار بگیرد، نه در خدمت انحطاط بشر و انحطاط اخلاقی؟ ثالثاً به‌خاطر تفاوت‌های طبیعی‌ای که بین جنس زن و جنس مرد وجود دارد، چگونه می‌توان - چه در محیط اجتماعی، چه در محیط خانواده - رفتاری را نهادینه کرد و غیرقابل اجتناب کرد که به زن ظلم نشود؟ به اعتقاد ایشان،

⁸⁸ صحیفه امام، ج ۶، ص ۵۲۱

این‌ها مسائل خیلی مهمی است و اگر همین دو سه مسئله محور فکر و تأمل و بحث و کار قرار گیرند، یک مجموعه تلاش و کار مطالعاتی و تحقیقی و عملی را به دنبال خود خواهد آورد.^{۸۹}

ایشان تأکید می‌کنند که «در کشور یک مرکز عالی فراقوه‌ای موردنیاز است که در این حوزه مهم بحث و کار کند. چراکه مسائل این حوزه، مسائل اساسی ما است». به اعتقاد ایشان، «مرکز این چنینی لازم است. چنین مرکز مطالعاتی و کاری که یک راهبرد صحیح و همه‌جانبه را درباره مسئله زن بررسی، دنبال و اجرایی کند، نداریم؛ این مرکز باید به وجود بیاید و البته الزاماتی هم دارد. یکی از علل اهمیت این مراکز این است که بتواند بخصوص از جهات نظری گشایشی کرده و راهی باز کند تا نخبگان و مغزهای فعال کشور و مجربان در هر رشته‌ای بتوانند سهمی برعهده بگیرند برای انعقاد یک فکر صحیح که قاعده اجرا و عمل و برنامه‌ریزی خواهد شد.»^{۹۰}

ایشان تأکید می‌کنند که «مسئله زن و خانواده برای کشور، جزو مسائل درجه یک است چراکه بی‌شک نقش و سهم بانوان در نظام، یک نقش فوق‌العاده و ممتاز است؛ همچنان که در اصل انقلاب، نقش بانوان ممتاز بود اما در این حوزه، از لحاظ علمی-کارشناسی، کارهای بر زمین مانده‌الی ماشاءالله داریم. این قدر کار بر زمین مانده داریم که نیاز تشکیل چنین مراکزی را نشان می‌دهد.»^{۹۱}

بدین ترتیب، باتوجه به تأکیدات معظم‌له و باتوجه به فقدان نهاد واسطی میان جامعه علمی و نهادهای اجرایی و سیاست‌گذار در حوزه بانوان، «اندیشکده‌ای» در چارچوب این اساسنامه تأسیس می‌شود که به اندیشه‌ورزی

^{۸۹} بیانات در دیدار جمعی از بانوان برگزیده کشور ۱۳۹۳/۰۱/۳۰

^{۹۰} بیانات در دیدار جمعی از بانوان برگزیده کشور ۱۳۹۳/۰۱/۳۰

^{۹۱} بیانات در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی ۱۳۹۰/۱۰/۱۴

مسئله محور با تاکید بر نیازهای موجود در حوزه بانوان می پردازد و در جهت پیشرفت کشور اقدام می نماید.

سند راهبردی آن به شرح ذیل در ۱۲ بخش تنظیم شده است:

- بخش اول: آرمان اجتماعی؛
- بخش دوم: بیانیه رسالت اندیشکده؛
- بخش سوم: تبیین رسالت اندیشکده؛
- بخش چهارم: بیانیه چشم انداز اندیشکده؛
- بخش پنجم: تبیین چشم انداز اندیشکده؛
- بخش ششم: اهداف اندیشکده؛
- بخش هفتم: تبیین اهداف اندیشکده؛
- بخش هشتم: فرایند اندیشکده؛
- بخش نهم: تبیین فرایند اندیشکده؛
- بخش دهم: ساختار مطالعاتی اندیشکده؛
- بخش یازدهم: تبیین ساختار مطالعاتی اندیشکده؛
- بخش دوازدهم: پیوست ها.

بخش اول: آرمان اجتماعی

آرمان اجتماعی ما طبق آیه ۳۲ سوره نسا، وجود جامعه ای است که در آن هر یک از دو جنس زن و مرد،

نقش آفرینی شایسته خود را، با رضایت خاطر در راستای تحقق کشوری پیشرفته به فعلیت رسانند.

بخش دوم: بیانیه رسالت اندیشکده

در راستای تحقق آرمان اجتماعی فوق رسالت اصلی اندیشکده عبارت است از: اندیشه‌ورزی، بازتولید و ترویج گفت‌وگو عاملیت بانوان در تحقق آن آرمان، به‌مثابه حلقه واسط میان مجامع علمی و مراجع تصمیم‌گیری کشور در حوزه بانوان.

بخش سوم: تبیین رسالت اندیشکده

با عنایت به رسالت فوق‌الذکر؛

- **فلسفه وجودی** اندیشکده عبارت است از: ایجاد بسترهای لازم جهت شکل‌گیری همکاری میان بدنه علمی-دانشگاهی و دستگاه‌های اجرایی کشور در حوزه بانوان می‌باشد.

- **وجه تمایز** این اندیشکده با سایر فعالان عرصه بانوان در مؤلفه‌های زیر خلاصه می‌شود:

(۱) کوتاه‌مدت بودن و سریع‌الحصول بودن مطالعات؛

(۲) تسهیلگری برای تصمیم‌گیری سریع راهبردی؛

(۳) استفاده کاربردی از پژوهش‌های انجام شده توسط سایر فعالان؛

(۴) تمرکز بر رفع نیازهای احصا شده در حوزه بانوان؛

(۵) توجه به تلفیق حوزه نظر و حوزه عمل در بخش سیاستگذاری برای بانوان.

- **ارزش‌های سازمانی** اندیشکده که برآمده از منابع انسانی ارزشمند آن است عبارت‌اند از:

(۲) توجه ویژه به آموزه‌های اسلامی؛

(۳) تعهد به ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب اسلامی و منویات مقام معظم رهبری؛

(۴) چالاکی و چابکی در اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌ها؛

۵) نوآوری و خلاقیت؛

۶) آزادگی در اعلام دیدگاه‌های کارشناسی به علت عدم وابستگی دولتی یا سیاسی نیروها؛

۷) رعایت قواعد فعالیت علمی - پژوهشی و توجه هم‌زمان به مؤلفه‌های کیفیت و سرعت؛

۸) جلب مشارکت صاحبان اندیشه و تجربه در ارکان اندیشکده.

- **محصولات** اندیشکده در قالب‌هایی از قبیل نشست‌ها و وبینارهای تخصصی، تهیه اسناد سیاستی (خلاصه سیاستی، مقاله سیاستی، گفتگوی سیاستی و بولتن سیاستی)^{۹۲} یادداشت‌ها، تحلیل‌ها، جستارها با استفاده از منابع موجود، و گزارش پروژه ارائه خواهد شد.
- **محتوای محصولات** اندیشکده شامل مواردی از قبیل مسئله‌یابی، نیازسنجی، آسیب‌شناسی، ارائه راهکار، اندیشه‌سازی، آرمان‌نگاری، آینده‌پژوهی، آینده‌نگاری، شاخص‌سازی، امکان‌سنجی، تدوین نقشه راه، تهیه طرح‌های پیشنهادی قانونی، رصد تحلیلی، مدل‌سازی، نظریه‌پردازی است.
- **روش‌های تولید محتوا** در این اندیشکده، ضمن بهره‌مندی از درک شهودی صاحب‌نظران و فعالین این حوزه در جلسات مسئله‌محور، بر استفاده از روش‌های متداول علمی مانند فراتحلیل، گروه کانونی، دلفی و مرور سیستماتیک، با عنایت به ضرورت زودبازده بودن مطالعات، تأکید می‌کنند.
- **مخاطبان** اندیشکده عبارت‌اند از: سیاست‌گذاران، قانون‌گذاران، دستگاه‌های اجرایی، دستگاه‌های نظارتی، مراکز علمی و دانشگاهی و بعضاً آحاد جامعه.

۹۲. که در پیوست (ب) معرفی انواع اسناد (گزارشات) سیاستی اندیشکده مفصل آورده شده است

- **گستره عرضه محصولات** به ترتیب اولویت در سطح کلان شامل نهادهای سیاستگذار به ویژه مجلس شورای اسلامی، نهادهای اجرایی به ویژه معاونت زنان و خانواده ریاست جمهوری و سطوح خرد در برگیرنده کلیه فعالین و سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه بانوان خواهد بود.
- اندیشکده برای پیشبرد اهداف خود، در تعامل با مخاطبان از ابزارهایی نظیر نشر مکتوبات و اشتراک دیجیتال در فضای مجازی استفاده می‌کند.
- از آنجاکه اندیشکده باید پاسخگوی نیازهای دستگاه‌های قانون‌گذار و اجرایی باشد، لذا اصلی‌ترین منبع مالی اندیشکده جهاد دانشگاهی می‌باشد.

بخش چهارم: بیانیه چشم‌انداز اندیشکده

چشم‌انداز اندیشکده بانوان در راستای تحقق رسالت خویش، در افق ۱۴۰۵، ساختاری منعطف، چابک و مسئله‌محور خواهد بود که در سطح کشور و منطقه به قطب مطالعات بانوان و پشتیبان سیاستگذاری این حوزه در کشور تبدیل شده است.

بخش پنجم: تبیین چشم‌انداز اندیشکده

به منظور تحقق چشم‌انداز افق ۱۴۰۵، دستیابی به اهداف زیر به عنوان شاخص‌های ارزیابی میزان دستیابی به آن چشم‌انداز، مطرح می‌باشند:

1. رتبه اول تولید علم در حوزه بانوان؛
2. اثرگذارترین نهاد علمی فعال حوزه بانوان در تدوین، تصویب یا اصلاح قوانین و مقررات این حوزه؛ تولید پیشنهادهای تخصصی و سیاست‌های قابل اجرا و پیشنهادهای مبتنی بر واقعیت بر اساس اصول علمی با بی‌طرفی علمی؛

3. جامع‌ترین مرکز رصد مسائل، تحولات، وضعیت و نیازهای بانوان کشور و رصد و فراتحلیل تحقیقات

صورت گرفته در این حوزه؛

4. جامع‌ترین مرکز مطالعه اسناد بالادستی در حوزه بانوان؛

5. اثرگذارترین نهاد تدوین اسناد سیاستی، گزارش‌ها، طراحی الگوها و نقشه‌های راه؛

بخش ششم: راهبرد اندیشکده

جهت دستیابی به اهداف افق ۱۴۰۵، از آنجایی که اندیشکده در بدو تأسیس خود به سر می‌برد، طبیعی است که عوامل داخلی بر بقای آن مؤثرتر خواهند بود، لذا از راهبردی تدافعی - محافظه‌کارانه جهت غلبه بر نقاط ضعف با اجتناب از تهدیدهای موجود در محیط پیرامونی در سه سال نخست تأسیس اندیشکده استفاده خواهد شد. سپس با بهره‌گیری از تجارب سه سال نخست و نیز نقاط قوت و فرصت، راهبرد اندیشکده در سه سال دوم، راهبردی تهاجمی خواهد بود.

بخش هفتم: تبیین راهبرد اندیشکده

به منظور تحقق راهبردهای فوق، اتخاذ راهبردهای عملیاتی زیر توصیه می‌شود:

راهبردهای تدافعی - محافظه‌کارانه سه‌ساله نخست با تأکید بر سطح حاکمیتی عبارت‌اند از:

1. بهره‌مندی از حمایت مادی و معنوی جهاد دانشگاهی

2. ارتباط با مجلس شورای اسلامی برای جذب بودجه

3. اطلاع‌رسانی محدود

راهبردهای تهاجمی سه‌ساله دوم با تأکید بر سطح جامعه عبارت‌اند از:

1. بهره‌مندی از حمایت تمام فرهیختگان

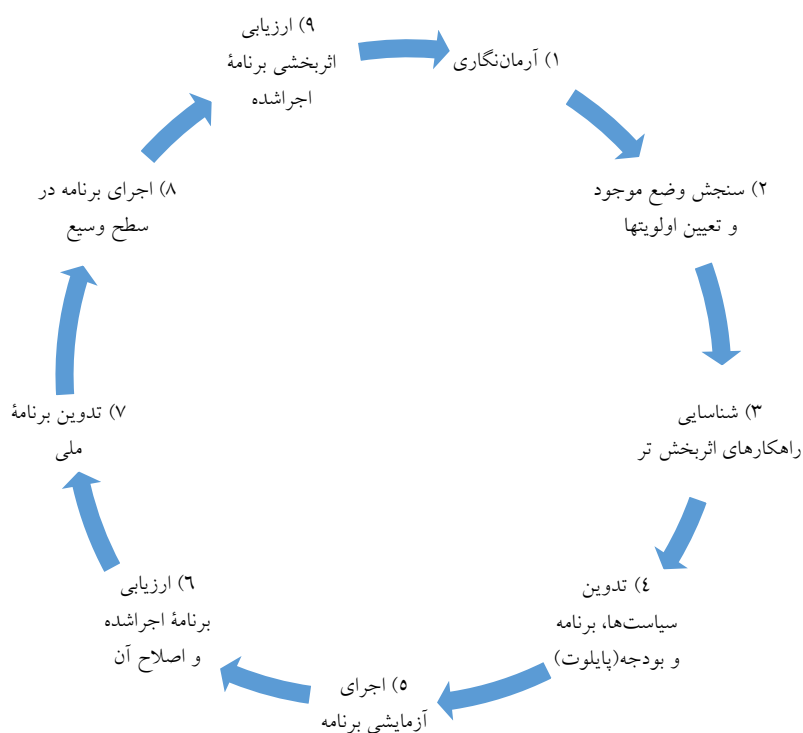
2. ارتباط با نخبگان و اساتید

3. اطلاع رسانی گسترده

بخش هشتم: تبیین فرایند اندیشکده

با عنایت به الگوی برنامه ریزی راهبردی با محوریت مخاطبان که چرخه کامل برنامه ریزی و مدیریت راهبردی را در ۹ مرحله تدوین می کند در این اندیشکده ۴ مرحله ابتدای آن تا تدوین برنامه پیشنهادی مدنظر است.

الگوی برنامه ریزی راهبردی، با محوریت مخاطبان

باتوجه به ماهیت فرهنگی فعالیت اندیشکده، عناصر فرآیندی این فعالیت عبارت‌اند از:

(۱) آرمان‌نگاری؛

(۲) سنجش وضع موجود و تعیین اولویت‌ها؛

(۳) شناسایی راهکارهای اثربخش‌تر؛

(۴) تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های عملیاتی جهت پیشنهاد به سیاست‌گذاران، تصمیم‌سازان، فعالین حوزه و سایر دستگاه‌های اجرایی.

بخش نهم: ساختار مطالعاتی اندیشکده

با عنایت به یافته‌های فاز مطالعاتی اندیشکده (بررسی اسناد ملی، بین‌المللی و مصاحبه با خبرگان) مقرر شد در برنامه سه سال اول، اندیشکده شامل کارگروه‌هایی مسئله‌محور می‌باشد که در اسناد جداگانه‌ای برنامه و اقدام عملیاتی این کارگروه‌هایی تدوین می‌شود. این کارگروه‌ها عبارت‌اند از:

1. کارگروه توانمندسازی زنان و دختران

2. کارگروه سلامت اجتماعی زنان و دختران

3. کارگروه مطالعات تطبیقی بین‌الملل

نکته قابل‌ذکر اینکه، این کارگروه‌های پیشنهادی ۳ ساله اول می‌باشند که متناسب با مقتضیات جامعه قابل تغییر هستند. همچنین اعضای کارگروه‌ها متناسب با موضوع، در حوزه‌های تخصصی خود نیز فعالیت می‌نمایند. رشته‌های موردنیاز در این اندیشکده عبارت‌اند از: جامعه‌شناسی، مطالعات فرهنگی، روان‌شناسی، مدیریت آموزشی، اقتصاد، حقوق، مدیریت و کارآفرینی.

پیوست معرفی انواع اسناد (گزارش‌های) سیاستی اندیشکده

در این متن تلاش شده است تا انواع اسناد (گزارش‌های) سیاستی^{۹۳} معرفی شوند و در نهایت فرمت و قالب مناسب برای ارائه گزارش‌های اندیشکده به مخاطب خاص دانشگاهی و اجرایی معرفی و طراحی شود.

خلاصه سیاستی^{۹۴}، بولتن سیاستی^{۹۵} و مقاله سیاستی^{۹۶}، سه عنوان متداول در رابطه با ارائه گزارش‌ها در حوزه سیاست‌گذاری عمومی‌اند که دارای شباهت‌ها و تفاوت‌های با یکدیگرند. تعریف این سه مقوله دارای دشواری‌هایی است چراکه اساساً اتفاق نظری در رابطه با تعریف هر یک از این موارد حتی در سطح بین‌المللی وجود ندارد. فائو خلاصه سیاستی را طرح مسئله‌ای می‌داند که با راه‌حل‌هایی همراه شده است و در نهایت منجر به توصیه‌های سیاستی می‌شود. با این حال سازمان بهداشت جهانی^{۹۷} نگاهی متفاوت دارد. این نهاد معتقد است که خلاصه سیاستی نباید شامل توصیه‌های سیاستی^{۹۸} شود و حجم خلاصه‌های سیاستی منتشر شده توسط این نهاد عموماً بالای ۴۰ صفحه است. سازمان بهداشت جهانی معتقد است که خلاصه سیاستی مناسب باید بداند که گزارش برای چه کسی است، چرا اصلاً تهیه شده و مبتنی بر چه نوع مشاهداتی است. همچنین در نگاه سازمان بهداشت جهانی، روش مسلط بر خلاصه سیاستی، مرور سیستماتیک است که البته دربرگیرنده راه‌حل‌های موجود برای مشکل مطروحه باشد (WHO & SURE^{۹۹}, 2020).

همچنین فائو خلاصه‌های سیاستی خود را دو گونه می‌داند: آنهایی که هدفمندند^{۱۰۰} و آنهایی که مدافع^{۱۰۱} یک ایده یا طرح خاص شده‌اند. در دسته نخست، هدف بیشتر ارائه اطلاعات به سیاست‌گذار و تصمیم‌ساز

⁹³ Policy Reports

⁹⁴ Policy Brief

⁹⁵ Policy Bulletin

⁹⁶ Policy Paper

⁹⁷ World Health Organization

⁹⁸ Policy Recommendation

⁹⁹ Supporting the Use of Research Evidence

¹⁰⁰ Objective Brief

¹⁰¹ Advocacy Brief

درباره یک موضوع مجادله‌برانگیز و یا یک مسئله کمتر دیده شده است که بیشتر با سفارش نهادها و سازمان‌ها و به‌مانند «مقاله‌های سیاستی» انجام می‌گیرد، اما در خلاصه سیاستی دوم، هدف نگارنده این است تا تصمیم‌ساز را به یک راه‌حل یا سیاست ترغیب کند و یا او را برای دفاع از یک تصمیم از پیش تعیین شده، آماده نماید (فائو، ۲۰۲۰).

مقاله سیاستی، عنوانی است که بیشتر در محافل دانشگاهی مطرح است. مقاله سیاستی شباهت زیادی با مقاله علمی، از لحاظ سبک نگارش و قالب گزارش دارد، با این تفاوت که مخاطب آن غیردانشگاهی^{۱۰۲} و سیاست‌گذاران هستند، پرسش‌ها ماهیتاً تجویزی‌اند^{۱۰۳}، در سطح مقاله ترغیب^{۱۰۴} و اقناع‌کنندگی در جهت برجستگی مسئله بایستی رعایت شود، مشاهدات باید علمی و تحقیقاتی باشند^{۱۰۵} و مهم‌تر از همه دربرگیرنده توصیه سیاستی دقیق برای سیاست‌گذار مربوطه است. همچنین مقاله سیاسی، علاوه بر توصیه سیاستی، باید شامل اهمیت مسئله^{۱۰۶}، گزینه‌های سیاستی^{۱۰۷} و معیارهایی برای قضاوت گزینه‌های سیاستی^{۱۰۸} باشد^{۱۰۹} (Nelson, 2017).

بولتن سیاستی که کمتر تحت این عنوان در مراکز تحقیقاتی منتشر می‌شود، شباهت زیادی به خلاصه سیاستی دارد. با این تفاوت که عموماً کوتاه‌تر است و بیشتر شبیه به تعریف فائو از خلاصه‌های سیاستی هدفمند است. عموماً بولتن‌ها کوتاه و شبیه روزنامه‌های تک صفحه‌ای و یا چند صفحه‌ای کلاسیک هستند که برای سیاست‌گذاران و حتی توده مردم منتشر می‌شوند و هدفشان، جلب توجه مردم یا سیاست‌گذاران به یک مسئله

¹⁰² Non-academic audience

¹⁰³ Prescriptive questions

¹⁰⁴ Persuasive

¹⁰⁵ Evidence-Based

¹⁰⁶ Importance of Problem

¹⁰⁷ Policy Options/Choices/Alternatives

¹⁰⁸ Criteria

^{۱۰۹} برای کسب اطلاعات بیشتر بنگرید به: (Karapetyan & Maurer, 2020)

خاص است تا آن مسئله در دستور کار حکومت قرار گیرد (LEGEND¹¹⁰, 2017)؛ چه به کمک فشار از سوی افکار عمومی و چه از طریق اثرگذاری بر نخبگان سیاسی به عنوان واسطه‌های طرح مسئله در دستور کار دولت.

علاوه بر سه نوع سند پیشنهادی، نوع دیگر از اسناد سیاستی (گزارش‌های سیاستی) وجود دارند که تحت عنوان گفتگوهای سیاستی¹¹¹ مطرح‌اند. این اسناد یا گزارش‌ها دربرگیرنده مجموعه صحبت‌های دو یا چند متخصص، در قالب یک پنل، مناظره یا همایش است که با محوریت مسئله‌یابی و ارائه راه‌حل اجرایی برگزار می‌شود. گفتگوی سیاستی ساختاری از یک مباحثه است که بر مشاهدات یک خلاصه سیاستی استوار می‌شود و عموماً در این نشست‌ها، اشخاصی با تخصص مرتبط، اعم از سیاست‌گذاران، اصحاب رسانه، محققین و البته فعالیت اجتماعی حضور دارند و هدف آن، نه اجماع میان صاحب‌نظران، بلکه تلاش برای مباحثه‌ای جهت نزدیک شدن به یک راهکار اجرایی است (SURE & EVIP Net, 2014).

جمع‌بندی

به نظر می‌رسد که خلاصه سیاستی هدفمند یا بولتن سیاستی، دارای قرابت معنایی بیشتری هستند؛ اما انتشار متعدد آن‌ها در قالب یک بولتن با صورت‌بندی ثابت و البته جذاب (همچون یک روزنامه تخصصی)، می‌تواند بر ذهن مخاطب اصلی اندیشکده که همانا دستگاه‌های اجرایی در سطح ملی هستند، مفید واقع گردد. این در حالی است که باید توجه داشت، عموماً سیاست‌گذاران، فرصت کافی و زمان کافی برای مطالعه مطالب مبسوط و بعضاً تفصیلی ندارند، پس در نظر آوردن بولتن/خلاصه سیاستی از فحوای گزارش‌های هفتگی و ماهانه دپارتمان‌ها می‌تواند در اثرگذاری اندیشکده، بیشتر به منصفه ظهور رسد. این در شرایطی است که ماهیت ترویجی بولتن‌ها می‌تواند در امر بازتولید گفتمان عدالت جنسیتی در بین مدیران میانی نیز موفقیت‌آمیز عمل

¹¹⁰ Land; Enhancing Governance for Economic Development

¹¹¹ Policy Dialogue

نماید. بر همین اساس، معیارهای فائو در نگارش خلاصه سیاستی هدفمند مبنای طراحی (خلاصه سیاستی/ بولتن سیاستی) اندیشکده قرار خواهد گرفت. این معیارها شامل موارد ذیل است:

۱. خلاصه سیاستی بین ۳۰۰۰ تا ۴۵۰۰ کلمه خواهد بود. بولتن سیاستی نیز بسته به موضوع طراحی می‌شود و علاوه بر جلوه‌های بصری مناسب، باید کوتاه باشد (حداکثر ۳۰۰۰ کلمه، ۴ صفحه A4).

۲. اجزاء مهم یک بولتن سیاستی شامل: گراف؛ نمودار، جدول، جعبه اطلاعات^{۱۱۲} و حتی تصاویر مرتبط با موضوع گزارش است (جهت جذاب‌تر کردن قالب اثر).

۳. فرمت اقتباسی (قالب صفحات) از نمونه‌های موجود در سازمان‌ها و مؤسسات معتبر دنیا به پیوست ارسال می‌شود. در طراحی فرمت، گزارش‌ها و خلاصه‌های سیاستی مؤسساتی چون WHO، LEGEND، FAO، ODI^{۱۱۳} و مدرسه سیاست‌گذاری عمومی گلدمن^{۱۱۴} بررسی شده است.

^{۱۱۲} جعبه‌ها عموماً دارای اطلاعات اضافی بر آن چیزی است که در متن آمده است، شامل توضیح درباره افراد و یا ذکر تاریخچه یک موضوع به عنوان اطلاعاتی مازاد بر نیاز فهم موضوع که گاهی برای خوانندگان، خوانش متن را راحت‌تر می‌کند.

^{۱۱۳} Overseas Development Institute

^{۱۱۴} Goldman School of Public Policy

جدول خلاصه انواع گزارش‌های سیاستی

ردیف	نوع گزارش	نقاط قوت	نقاط ضعف
۱	مقاله سیاستی	۱. روش‌شناسی علمی قدرتمند ۲. کاربردی برای محافل دانشگاهی	۱. حجم بالای مطالب (حداقل ۴۰ صفحه) ۲. زمان بر بودن تهیه به‌واسطه دشواری‌های روش‌شناختی ۳. شبیه به خلاصه سیاستی توجیهی
۲	خلاصه سیاستی (تعریف WHO)	۱. مشاهده محور ۲. مخاطب محور ۳. دارای روش علمی	۱. تنوع روش‌شناختی محدود؛ عموماً مرور سیستماتیک ^{۱۱۵} ۲. حجم نسبتاً بالای مطلب ۳. فاقد توصیه سیاستی
۳	خلاصه سیاستی هدفمند	۱. مسئله‌یابی ۲. کاربردی برای مدیران ۳. کوتاه و موجز ۴. دارای توصیه سیاستی	۱. فاقد روش منسجم علمی ۲. شبیه به بولتن سیاستی
۴	خلاصه سیاستی توجیهی	۱. جهت‌دهی و توجیه‌سازی مناسب برای تصمیمات ۲. کاربردی برای تصمیم‌سازان ۳. جهت‌ساز در محافل دانشگاهی ۴. دارای توصیه سیاستی ۵. روش‌شناسی علمی و دقیق	۱. طولانی با حجم مطلب بالا (به‌مانند یک سند پشتیبان و تحقیق جامع) ۲. فاقد جذابیت برای مدیران ۳. شبیه به مقاله سیاستی
۵	خلاصه سیاستی (تعریف FAO)	۱. کوتاه و موجز (حداکثر ۳۰۰۰ هزار کلمه) ۲. دارای توصیه سیاستی ۳. مسئله‌محور ۴. مخاطب محور ۵. مشاهده محور	۱. فاقد روش تحقیق علمی
۶	بولتن سیاستی	۱. مسئله‌یابی موفق ۲. کاربردی برای مدیران ۳. مخاطب فراگیر (کار ویژه آگاهی‌بخشی فراگیر دارد)	۱. فاقد انسجام علمی
۷	گفتگوی سیاستی	۱. مسئله‌یابی سریع ۲. کاربردی برای دستگاه‌ها ۳. وجه علمی- عملی بارز	۱. روش‌شناسی نامشخص ۲. پرهزینه بودن تهیه سند (برگزاری نشست تخصصی و استخراج گزارش)

سیاست اندیشکده استفاده از موارد ۱، ۵، ۶ و ۷ برای ارائه خروجی فعالیت‌ها به‌صورت خلاصه، بولتن گفتگوی سیاستی و در پاره‌ای از موارد مقاله سیاستی است.

¹¹⁵ Systematic Review